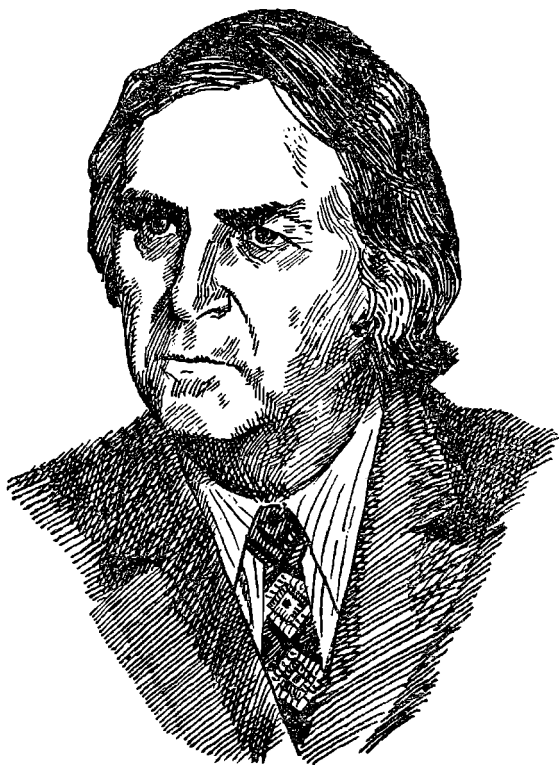

Володимир
Гетьман

821.161.2
Г44

РОЗМОВА
З КОХАНОЮ

**Володимир
Гетьман**

**РОЗМОВА
З КОХАНОЮ**

ПОЕЗІІ

Київ
Видавництво
художньої
літератури
«Дніпро»
1981

ПЕРЕВІРЕН 04 СІЧ 2019

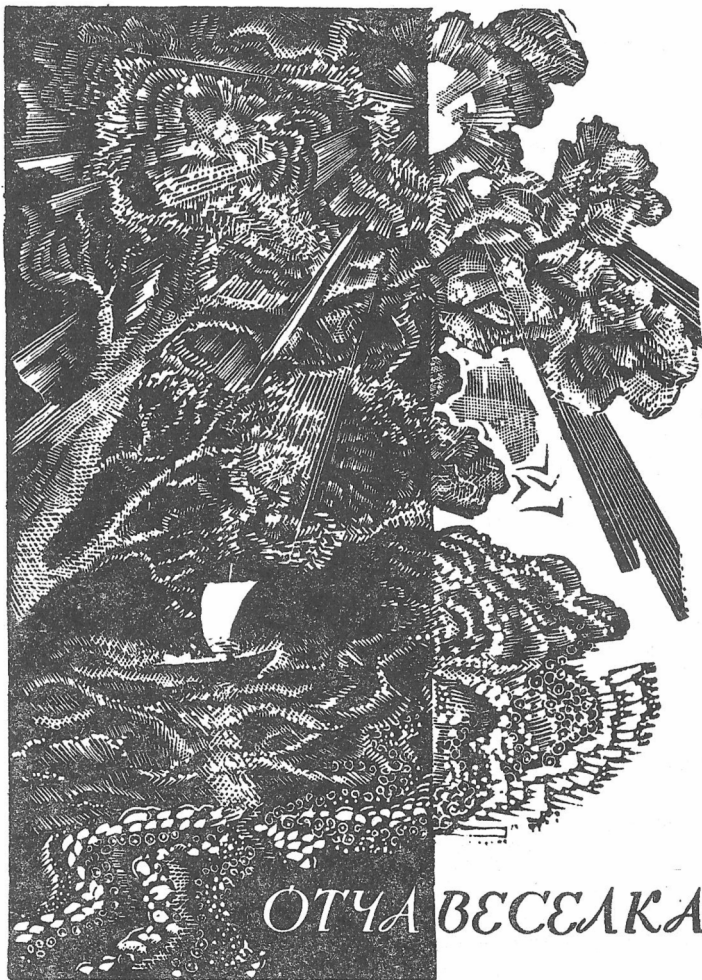
У2
Г44

*В книгу
украинского советского поэта
вошли лучшие стихотворения
из его предыдущих
изданий.*

УДК 82(07) : 82(08) : 82(09) : 82(10) : 82(11) : 82(12) : 82(13) : 82(14) : 82(15) : 82(16) : 82(17) : 82(18) : 82(19) : 82(20) : 82(21) : 82(22) : 82(23) : 82(24) : 82(25) : 82(26) : 82(27) : 82(28) : 82(29) : 82(30) : 82(31) : 82(32) : 82(33) : 82(34) : 82(35) : 82(36) : 82(37) : 82(38) : 82(39) : 82(40) : 82(41) : 82(42) : 82(43) : 82(44) : 82(45) : 82(46) : 82(47) : 82(48) : 82(49) : 82(50) : 82(51) : 82(52) : 82(53) : 82(54) : 82(55) : 82(56) : 82(57) : 82(58) : 82(59) : 82(60) : 82(61) : 82(62) : 82(63) : 82(64) : 82(65) : 82(66) : 82(67) : 82(68) : 82(69) : 82(70) : 82(71) : 82(72) : 82(73) : 82(74) : 82(75) : 82(76) : 82(77) : 82(78) : 82(79) : 82(80) : 82(81) : 82(82) : 82(83) : 82(84) : 82(85) : 82(86) : 82(87) : 82(88) : 82(89) : 82(90) : 82(91) : 82(92) : 82(93) : 82(94) : 82(95) : 82(96) : 82(97) : 82(98) : 82(99) : 82(100)

Г 70403—113 113.81. 4702590200
М205(04)—81

© Видавництво
«Дніпро», 1981 р.

ΟΥΧΑ ΒΕΣΕΛΚΑ

* * *

Березень віє весною,
В затінку — тьмяні сніги,
Теплою сонце рукою
Пестить пришерхлі луги.

Неба блакитні простори;
Лід де-не-де до пори;
Юний рибалка суворий
Перевіря ятери.

Ряст застеляє леваду,
Солодко пахне рілля.
Білим вітрилом до саду
Квітень підходить здаля...

1954

* * *

Березнева прозора струмить далина.
Десь на обрії парус, і сонце, й весна.

«Ой ти, парусе, парусе, дуже крило,
Що тебе у таку далечінь занесло,
Коли хвиля встає і кипить налігна?»

Забриніло вітрило, як срібна струна:
«Не спішу я на влови по рибу кефаль,—
За піснями пливу я в незвідану даль!»

1958

* * *

З Дністра тумани і тумани,
Хоч розбруньковані сади
Чекають розплесків світанних,
Сонцепромінної ходи.

Змілили звуки променисті,
Доріг обірвана струна,
І ліхтарі, як сні, імлісті,
І мовчазлива далина.

І каламуть, і хмаровиння
Над розбрунькованим садком.
І тільки хвиля, мов проміння,
Скипає враз під каюком.

1969

ТО ДЕ Ж ТІ ХЛОПЦІ?

Росли красиві хлопці на землі,
Любили хмар багряні кораблі,
Солоний ранок, далини крило
І пломенисте соняха чоло.

І стежку в степ — в нескошені хліба,
І стежку в сад — у росянистий цвіт,
І снилась їм гаряча молотьба,
І снився їм пропахлий плодом світ.

То де ж ті хлопці, чом вони не йдуть?
У срібний ріг навкруг ліси гудуть,
Мандрівок дальніх пружне б'є крило,

І дощик обцілює чоло
Листатих соняхів... І кораблі
Хмарин пливуть од сонця до землі.

І матері Планеті сняться сни,
Не спалені пожежами війни...

1963

ЛЕЛЬКА

Вийшла, задивилася посивіла ньєнка,
На подвір'ї — тиша, сон — за ворітьми.
То чого ж над хатою в'ється лелька,
То чого ж над стежкою б'є крильми?

Чи гніздо моститиме, так шукає місця,
Чи приносить лелька пошту з далини?
Аж до рук торкається, щоб повідать вісті,
Що летять роками вже із доріг війни.

Над чоластим дубом пір'ячко згубила,
Над любистком-рутою — друге у росу,
Над старою ньєною миттю склала крила
І вронила лелька сонячну сльозу.

1969

ПОВЕРНЕННЯ ДЯДЬКА ПЕТРА

А дядько Петро піднімається стежкою вгору,
Стежкою вгору.

Дністер за плечима струмує із синього бору,
Із синього бору.

Далекими хвилями пахне-мигтить блискавиця,
Мигтить блискавиця.

В причаєній тиші над дядьком мов скрикнула птиця,
Мов скрикнула птиця.

І крильми вона прошуміла, упала під ноги,
Упала під ноги.

І спрагло ковтала червоне повітря тривоги,
Повітря тривоги.

Злетіла і зникла, як та блискавиця,
Як та блискавиця.

Ой дядечку Петре, не сниться тобі це,
Не сниться, не сниться.

І хвилями спраглими хлюпає, дихає обрій,
Дихає обрій.

Ти руки розкинув, як весла широкі та добрі,
Широкі та добрі.

Гребеш, піднімаєшся, дядечку, стежкою вгору,
Стежкою вгору.

Дністер за плечима струмує із синього бору,
Із вічного бору.

1968

Світанок м'яко ліг
 на карі руки яблунь,
І крізь рожеві пальці гілочок
Скрапали цяточки
 оранжеві та пурпурові,—
Й земля пила той сонячний нектар життя.

1974

ОКСАНІ

Оксано, Оксано, Оксано,
Щасливої юності радість!
Вітрила поривно тріпочуть,
І хвиля звелася крута.
Висвистує простір брунатний,
І скелі стають на заваді,
Й ламаються хмари багряні,
І вужчає вже темнота.

Вітри налітають шалені,
Дощі обриваються косі,
Що били в тяжку венцараду,
Хльостали нещадно лице,
Та знов насуваються хмари,
Бездонну затемнили просинь,
Зірниця упала в безодню,
Повита імлюю-свинцем.

Тобі не скажу я: «Прощай же»,
Тебе до грудей не притисну,
Дочка ж ти рибальська єдина,
Ти солодко спиш у теплі.

Лиш промені сонця яскраві
З-за обрію райдужно бризнуть,
Ти будеш чекати шаланду
На жовтій приморській землі.

Обвіяна вітром полинним,
Обпалена сонцем палючим,
Струнка, і весела, і спритна,
Оксано, розрадо весни,—
Тобі відберу я з улову
Кефаль, скумбрію щонайлуччу,
Таку, що й твій батько піймати
Ніколи не мріяв, не снів.

Нехай усміхаються друзі,
Підморгують старші рибалки
І жартами серце бентежать,
Мов пробують вдачу мою,
Тебе я кохатиму вірно,
Тебе милуватиму палко,
Бо ти лиш зі мною повсюди,
В якому б не був я краю.

Оксано, Оксано, Оксано,
З тобою не знаєм розпуки,
Стрічати виходиш на кручу,
Принесиш наснагу мені.
І пісня життя звеселяє,
Бо пісня — закоханих злука,
Бо хочеться вдруге відчалить,
Бо кличуть вітри налітні!

1948

Курінь. Піски. Вечірня тиша.
Димок. І юшка в тагані.
А пісня сутінки колише,
Поволі тане вдалині.

І затихає дня тривога...
Я на побачення іду,
Бо знаю: вся терпка знемога —
Ніщо, коли тебе знайду.

Багаття гасне, тихнуть хвилі,
Змовкає гомін в курені...
І обійняли руки білі,
Які все снилися мені.

І обірвалась тиха втома,
І вже хвилинка не гірка,
І жур відома — невідома,
Бо ти — і рідна, і терпка.

Піски. Стежки. Година рання
Збирає зорі у воді
І нам дарує на прощання,
На красні роки молоді.

1948

РІДНА, ПАМ'ЯТАЄШ...

Рідна, пам'ятаєш... Стежечка руда,
На воді — баркаси і шаланди.
Під горою терпко пахне лобода,
Так, як пахнуть у саду троянди.

Серед друзів — хлопців і дівчат — одна
Ти була і радістю і болем.
Тож як хміль терпкий хлюпнула нам весна,
Поклялись: не розійтись ніколи.

Пам'ятаю потиск ніжної руки...
Не забув його і не забуду.
Говорили наші друзі-рибаки:
«Пари кращої шукай — не буде!»

Пам'ятаю наш курінь, і даль руду,
І круту стежину до прибою.
У задумі сонячній сьогодні йду
І не зустрічаюся з тобою.

Тож старі немов кепкують, друзі — теж:
«Упустив... Тепер не наздогнати».
Хоч не знаю, у яким краю живеш,
Візьму човен, полечу шукати.

...Ось той берег, стежка та руда,
І сітки, і на воді шаланда.
Рідне все, але не пахне лобода,
Як раніше пахла, мов троянда.

1947

* * *

Ну що ж, залишу море я тобі.
Залишу степ, росою заволочений, тобі.
Пропаклий снами сад залишу я тобі.
І небо, оперезане сіянням,— все тобі...

І станеш ти багата, як ніхто.
Сміятись будеш, молодіти будеш, як ніхто.
І розів'ешся так весняно, як ніхто.
І забриниш ти щастям незбагненним, як ніхто...

Я все тобі віддам, а серце — ні...
Хвилюй моря і степ зволож сухий, а серце — ні,
І сад тумань, і пий плоди, а серце — ні,
Бо проклинаю я тебе саму, а серце — ні.

1965

ІШЛА ЗОРЯ НА ТИХІ ВОДИ

Звичайно, з дому й не виходив?
Які ж у хаті ще моря?!
...Ішла зоря на тихі води,
На тихі води йшла зоря.

І світ лежав, як на тарелі,
Глибинно-спраглий — віддалі.
А білі-білі дві жерделі
Стояли в сяйві край землі.

І пелюстками ніч залита,
І море, й світлі береги.
Ішла зоря тим цвітом вмита,
Й сіяла тиша навкруги.

І раптом з кручі хата перша
Зорі рвонулася навстріч.
У вікнах тільки хтось, завмерши,
Долоню склав, приклав до віч.

Плескали сяйва цілі броди,
Струмили ніби всі моря.
...Ішла зоря на тихі води,
На води тихі йшла зоря.

1970

* * *

Я присягну єдиній істині,
Нас доля недарма звела,—
Відчалю від твоєї пристані
І від родинного тепла.

Брунькує день, і шлях проміниться
І сипле іскри навкруги.
І знаю я: ніхто не спиниться —
Хай будуть інші береги,

Нехай далекі будуть пристані,
Шторми хай будуть без кінця,—
Дорога ж знов єднає відстані
І як роз'єднує серця!

1972

ДРУГУ-РИБАЛЦІ

Німуючий простір і паморозь сива
Закутого моря печаль.
Мороз розіскрився і лютим напливом
Аж спалює пурпуром даль.

Мов яблуко стигле, під сонцем планета
Засніжений спокій несе...
За вікна поглянем, на блиски-тенета,
І давнє згадаємо все.

Пливуть береги, запливають у вечір,
У неводі — б'ються вогні.
Як тиша сама — переплескують річі
В налитім спокоєм човні.

І дихає далеч волого і кволо,
І все навкруги завмира.
І місяць, неначе перекотиполе,
В обіймах дримоти згора.

О ноче глибока! Ні моря, ні неба!
Лиш інколи чайка стріпне
Крильми, ніби сяйвом озветься до тебе
І легко у безвість пірне.

Темніє, темніє розлите безмежжя...
Прислухайся — час зупинивсь.
І раптом відчув ти: ось тут узбережжя,
З якого ти в море дививсь.

Ось рисочка світла окреслює стежку,
Влилася в дорогу вона.
А обрій гаптує злотисту мережку,
Здається — із самого дна.

Вже й вітер-свіжак піднімає вітрило,
І повниться сонцем прибій,
Вже й рясно світило заграло, забило
У млі голубій.

А берег — тріпоче... Поволі ми зносим
Тяжку паламиду, кефаль...

Хіба світанкові забудемо роси
Чи владно розкрилену даль,
З якої струмує і сонце, і просніть?

...Кому ж своїх ранків не жаль?

1947

ЛІТНІЙ ЕСКІЗ

...Прокльовує світло доріжку до ранку.
На кручі, немов паруси, ясени
Вдягають із сонячних струн вишиванку
І стелять за світлими тіннями сні.

Ледь плеще Дністер берегами дрімоти,
Поміж осокою гримкочуть жуки.
Не в силі знемогу ніщо побороти —
Втопила в жароті важкі каюки.

Споліскує вечір веселкові кручі,
І пурпур струмлять паруси-ясени,
Бо грозами пахнуть вітри кругойдучі,
Що плеснули раптом в знеможені сні.

1966

ВОГНИК

Вставали хмари, падали в баюри,
Повзли кошлаті, тиснули причал.
Баркас брунатний бився в берег бурий
І гуркотів, гарчав летючий вал.

Немає просвітку, не ждять затишшя,
Шляхи розгойдані пливли за пруг,
І тільки десь на кручі, на узвишші,
Не гас вогонь, світив, як вірний друг.

Бувала мить — цятинкою сріблився,
І все ж, мов голкою, імлу колов.
Тріпочучи, він лився, лився, лився,
Гримучу темінь поборов.

Відкрив світанок сонячне обличчя,
І крилами змахнув прудкий баркас,
Вітаючи того, хто в бурю, ніччю
Горів для всіх, горів і не погас.

1958

КРАПЛИНА

Що — краплина? Все ж пахне прибором,
Чорториєм, тугим неспокоєм.
І вогнем аж іскрить, і сіяє,
І в стосиллі штормів не згасає.

Що — краплина? Клекоче в проваллі,
Піднімає планету до неба,

А впаде на громохкім причалі,
Ніби їй вже й нічого не треба.

Що — краплина? А з пекла такого,
Із широкого гуду боріння
Увібрала всі барви гулкового,
І стрімкого, й тугого кипіння.

1969

* * *

Море грає! Пливу я у море...
Ой, не жди мене, мамо, не жди!
Повернуся, вернуся не скоро,
Треба виручить друга з біди.

Море грає! Над берегом хмари
І за обрій — червоні громи.
Ніби велетень беркут ударив,
Ще й крицевими креснув крильми.

Море грає! І не затихає.
Не журись, моя мамо, не плач!
Це ж не вперше мене обвіває
Стоголосий вітрисько-сурмач.

Море грає! Навкруг море грає,
Котить хвилі — гримучі вали,
Тільки ж парус доріженьку крає,
Де вогні пурпурові пройшли!

1958

* * *

Зйду я на кручі, а хвилі дністрові
Колишуть між вербами світлі пісні.
Якої вам долі бажать, чорноброві,
Світанків і стріч у роки запашні?

За хвилею хвиля — у даль, як в століття.
Не тане лиш пісня... Не тане вона!
І падає сяйво, мов срібне суцвіття,
На світ чорнобривий... Дівоча ж весна!

І може, й мені подарує кохання
Та хвиля співока, та даль-далина,
Чи те вікове і солодке чекання,
Де біль, де неспокій, де срібна струна?

1965

* * *

Чому горить вода вночі,
Краплина кожна грає?
Ти їх, кохана, не лічи,
Бо їм кінця немає.

Краплина кожна лле вогні,
Після дощу — палає.
Вода горить? Скажи мені,
Чи не тебе чекає?

1958

*НАМ ДОРІЖКА
ДО МОРЯ ЛЯГЛА...*

Я тебе обережно веду,
Ніби й досі ти справді мала.
Ніч. Зоря. Тишина у саду.
Нам доріжка до моря лягла.

Нам доріжка до моря лягла,
А на морі повсюди зірки,
І горять від удару весла,
І освітлюють всі каюки.

І освітлюють всі каюки,
Безгомінну рибалок сім'ю.
Золоті кинув місяць сітки
Прямо в душу твою і мою.

Прямо в душу твою і мою,
Прямо в море, до самого дна...
Я з тобою іду, і стою,
І пливу, як пливе тишина.

І пливу, як пливе тишина,
І мовчу, як широке мовчить,
Розіллялася радість хмільна,
І від радості серце щемить...

Як від радості серце щемить!

1950

* * *

І стрічатися тільки над морем,
І кохатися тільки над ним,
Коли море про щастя говорить,
Нас прибоєм вітає крутим.

Як не знатимуть хвилі спокою,
Так не знатимуть тиші серця.
Як упину не буде прибою,
Так не буде коханню кінця!

1949

* * *

«Ось, беріть ви рибку, коли ваша ласка!» —
Нас припрошує всіх молода рибаска.

Чорноока, промітна. Руки в боки.
А до того ж, гляньте, пламеніють шоки.

А рибас, хитрюга, заховавсь подалі:
Кому будуть гроші, а кому — печалі.

Хлопці очманіли. Тільки й чують: «Ласка...»
Золоту ж їм рибку продає рибаска!

1972

* * *

Забурунило, загуділо,
І розгойдалась далина.
Праворуч — біло. Зліва — біло..
Навпроти — дибом рудизна.

Несе, здійма летючі гори,
Спочить не хоче до пуття...
Такий і друг мій, ніби море,
Для нього спокій — не життя..

1957

НА ДУНАІ

С. І. Олійников

Єрики пахнуть вербою,
Тепла дрімає вода...
Голос подай — над кугою
Зграйка злетить молода.

Лебеді крикнуть на згадку,
Небо черкнуть голубе,
Наче на трепетну кладку
Стати запросять тебе.

Хочеш — за обрій із ними,
Хочеш — до сонця лети,
Будуть серцями своїми
Ніжність твою берегти.

Сплеснули крила стрілчасті
Там, де великий Дунай

Викотив хвилі смугасті
Аж за тугий небокрай.

Лебеді — за далиною...
Єрики в теплому сні
Марять, як люди, красою,
Що пронеслась вдалині.

Що за розкрилля наснага,
Що за краси відчуття
Та лебедина відвага
Над океаном життя!

1962, м. Вилкове

РИБАЛЬСЬКЕ

Достигли яблука-денежі
Над плинною водою.
В осінній сонячній мережі
Гра хвиля за кормою.

Рибалки вже повз кукурудзу
В село уперш за літо
Пішли, неначе чорногузи,
Поволі, сумовито.

Прощання з неводом печалить...
Це ж завтра не на влови!
Владе дрімота на причали,
Заляже сон зимовий.

Курінь рибальський під горою
Затихне безгомонний.

І, мов навала, злі завої
Захоплять берег сонний.

Лиш в теплій хаті в довгі ночі
Насняться хлопцям влови:
Рибалки як пливуть охоче
У розшир світанковий.

Коли ж в саду гойднуться віти
І заскриплять невпинно,
Почують хлопці в ту хвилину,
Повірять: не веслує вітер —
Розвідник швидко лине.

Юнак не витрима і скоро
У тьму із хати вимче,
В задумі стане серед двору:
«Неначе море кличе!»

1946

ЧОРНОМУ МОРЮ

Знов ти синієш і знову ти вабиш.
Хоч ти хлопчеш, все ж тихо навкруг.
Сплять прибережні зелені єдваби,
Сонце упало за пруг.

Хай лиш проснуться степи розмаїті,
Жайвір у сонячні струни загра,
Ти заспіваєш — найкраще у світі!
Я приєднаюсь... Чарівна порал

Бачив не раз я безлюдну долину,
Тиху тополю струнку край села,

Десь у степу поруділу билину,
В небі високім — в розкриллі орла...

Тільки ж найбільш співчуваю я, море,
Синій твоїй неспокійній журбі.
Ти як людина... Без друзів ти — хворе...
Ти як людина... Щастя ж тобі!

1955

КУРІНЬ

Не змитий міццю дощовою,
Ні громовицею біди,
Укритий мохом, лободою,
Ледь похилився до води.

Ані дверей, ні призьб, ні тину...
Калини кущ — та не цвіла...
Куток рибальського спочину
І товариського тепла.

Не схожий на палац парадний!
Тут я провів дитинства дні.
Тут світ солоний і принадний
І гарт, і спів приніс мені.

І вітер наскрізь, зливи били,
І сонця вал, і хмаротінь
Неспокій владний породили.

Приймай дітей моїх, курінь!

1947

БІЛІ КРИЛА ВІТРИЛ

На прощання мені посміхнись, моя зоре,
Відпливаю сьогодні в далекі краї.
Білі крила вітрил, білі крила над морем,
Білі крила — як сполох у травні гаїв.

Кажуть, стежка загубиться в гуді прибою,
І моряк десь зустріне кохання гірке.
І моряк не зітхне, не зітхне за тобою,
Проміняє тебе на бажання терпке.

Ти нікому не вір, ти не слухай нікого,
Наша стежка стрічання промчить крізь шторми.
Із далекого світу, із світу гулкою
Озовуся до тебе тугими крильми.

Білі крила вітрил, білі крила над морем,
Білі крила надії мого вороття.
На прощання мені посміхнись, моя зоре,
Моя зоре незгасна, відродо життя.

1967

ХЛОПЧИК

З ранку до вечора грається хлопчик у нас на причалі,
Навіть тоді, коли хмара похмура звиса.
Кличуть його уві сні й наяву неперейдені далі,
Моря привільного пінна і грізна краса.

Іншого мати ніяк не добудиться в час такий ранній,
Цей вирушає з рибалками ще на зорі.
Радий — настали хвилини рибальства такі довгожданні,
Каже дорослим: «Як хочеться в море скоріш!»

Люба дитино! Ще збудеться мрія твоя полум'яна,
Тільки б ти сни досинала рожеві свої.
Люба дитино! А може, і добре, що встала так рано...
Батько ж напарникам хвалиться: «Зміна стоїть!»

Поки іди, розумійко ти наш, і майструй з очерету,
З дерева легкий кораблик, покращуй чимраз.
А в надвечір'я — лети у гурті хлопчаків попереду
І привітай із щасливим поверненням нас.

1948

ЩАСТЯ

Справжнє щастя — зненацька порою нічною
Із артілью відчалити в море,
Коли небо червнєве набухло грозою,
А гроза та ось простір розпоре;

Коли дужого плину лисніють потоки,
Б'ються в шалі об скелі зруділі,
Коли хвиля знялася до хмари високо
І спустилася хмара до хвилі;

Коли сивий рибалка, що виріс на морі,
Тобі гаряче руку потисне;
Коли в ту бистролетну, розвихрену пору
Ти народишся, трепетна пісне!

1947

ДО МОРЯ

Ти знов кипиш переді мною:
Зелене, синє і руде.
І знов наповнене тобою
Мое бажання молоде.

Який у тебе свіжий подих!
Як хвиля з хвилею скреса!
За щонайдальші небозводи
Кипуча стелиться краса.

І радий я, що жив з тобою
Не день, не рік, не два — роки.
Окріпли міццю трудовою
Оці просолені рядки.

Кипи, шуми переді мною
Зелене, синє і руде.
Повік наповнене тобою
Мое бажання молоде.

1949, с. Чорноморка

* * *

Звичайно, добре, що у мене ти,
Що дружимо з тобою.
Що більше я мовчу, ще раз прости,
Прости мені, прибою.

Я згодом, згодом розкажу про те,
Чого не знають люди,
Яке у тебе серце золоте
І завжди щирим буде.

На бурій хвилі срібно підніма
Півсвіту наді мною...
І повниться життям душа німа,
Мій друже, мій прибою.

1971

* * *

Червоні гнуться верболози,
Зелена никне осока.
Прудкі вітри, летючі грози
І каламутна мчить ріка.

Пилюги хмари олов'яні,
Гіркий запилений полин...
І все в чеканні, все в жаданні
Цілющих сяючих краплин.

1952

* * *

Гляну, а сонце на травах, на кленах
Переливається, блиска, горить.
Хвилию, хвилию пада на мене,
Наче бажає в потоці втопить.

Буду дивитися — не надивлюся,
Сонце любитиму — не розлюблю,
Сонце я питиму і не нап'юся,
Спраги своєї повік не втолю.

1947

І Я, І ДОЩ...

З рудих і галасливих площ,
Із міста йшов я прямо в дощ.

Ішов стежками і гаями,
Летів до нього із птахами.

І ніс пилюку і спекоту,
І нерозхлюпану скорботу.

Я задихався. І мілів.
Серед гаїв. Серед полів.

А дощ у гори біг бігцем,
З блакиттю вмиваним лицем,

На синіх ніжках, навпростець...
Ловив краплини ялівець.

Я — за дощем. Побіг за ним,
Таким тоненько голосним!

І обнімало небо нас,
І грім вітав нас раз у раз,

І ми згори на смуток площ
Упали знов. І я, і дощ...

1965

* * *

Ось упали дзвіночки і розсипалися,
По асфальту дзеркальному бігли наввипередки
Червоненькі, червоні, а то й пурпурові.
Блись! Блись! Блись! — пританцьовуючи,
срібnodзвонистії.

Городяни — все навстіж, все навстіж, здивовані.
На підвіконнях порозсідалися, натомлені.
А під ними липнева нічка струмить і проміниться.
Городяни боялися видихнуть: «Дощ!»

1971

КАЖУТЬ, ДИВО ВРОДИЛОСЬ...

Кажуть, диво вродилось: піднялася долина
І пішла аж до моря — у ревісько дуже.
Молочай тріпотів, облітала калина
І співав подорожник: «Ой луже, мій луже!»

І любисток пірнув, і пірнули отави,
Ї попливли паничі, ті, що кручені, в прірву.
І здіймалися маку червоної лави
Через шторм — на погибель, здавалося, вірну.

І цвіла конюшина у гребенях бурі,
Ї чорнобривці пожадливо бризки хапали,
Ї головатії соняхи — жовті та бурі
Запилюжені ноги у хвилях купали.

А на березі чорному в скреготі-люті
Суховій біснувався, намазував п'яти,
Щоб завчасно, як вдарять краплини окуті
Дошепаду край моря,— тікати, тікати.

І пливла конюшина, і маки червоні,
Ї чорнобривці із крученими паничами.
А з цебром, із цебрицею на оболоні
Біг забризканий дощ, гуркотів до нестями.

1973

* * *

Я увійшов у сяйво...
Тонкоброве місто
Дивилося спокійно і преясно.

І глибини безкрайності не міг я охопити.
І дужого його високого натхнення
Не розгадати жодному із нас.

Воно різьбило витвір сьогодення:
Незламний дух, мислетворця горіння,
Розкуту велич вільного труда.

Обабіч нього піднімалися тополі
(Грудьми зеленими тримали небо),
І вишні цвіт летів, як сніг,
летів...

І сяйво трепетне отого цвіту
Наповнювало місто вщерть.
...У сяйво я ішов.

1972

СВІЖАК

Свіжак! І дихають будинки і дерева,
Бруківка дихає і дихає земля.
І молода розмружена зоря вишнева
До кожного всміхається іще здаля.

І рожевіють чорні-чорні залізниці,
І рожевіють над яругами мости.
І чайки осяйні, мов краплі сніговиці,
І хвилі котять владну силу доброти.

І вулиці наповнюються спраглим сміхом,
І щебетанням голубиним дівчорі.
Гі забулося задухи перегіркле лихо,
Безгучність тої каламутної пори.

Глибінь розкрилля бенкетує, як ніколи,
Окреслилось безмежжя Всесвіту до дна.
І світ буя. І хто ж оце усім дозволив
Сп'яніть відразу кріпко, друзі, без вина?

Свіжак! Свіжак! Напнуто вже туге вітрило,
Будинки, і дерева, й люди молоді
Пливуть. Пливуть! Пливуть розмружено, стокрило
Із круч крутих, залізних — дружно по воді!

1971

ТУМАН

Оглухли вулиці. Оглухло все навколо.
Вповзає темрява. Вповза поволі.
Спинився рух. На пірсі — самотинно. Голо.
Когось сирени викликають кволі.

«А-гу! А-гу!» — аж заливає душу смутком.
«А-гу! А-гу!» — рида перед імлюю.
З яким і ти у місто запливеш здобутком,
Чи розпрощаєшся і ти з журою?

Не чути відгуку. Сховалось відголосся.
Важка завіса світ відгородила,
Неначе все гулке з німим навік злилося
І моря голос німота зв'ялила.

І лиш невидима чиясь рука вогниста
Намітила дорогу ліхтарями,
Мовляв, не розгубись, моряче, серед міста,
Не сядь на міліну між нами.

1971

ЦВІТІННЯ

Оце і розпал навігації —
Бує місто на прощання
Від тої білої акації,
Від пелюсткового скресання.

Дзвенить, проміниться метелиця
У блиску сили молодії.
Нам шлях стрімкий крізь хугу стелиться,
Крізь цвіту запашні прибої.

Ми запливаємо з будинками
В духмяні світлі кучугури
І аж хмелієм під сніжинками,
Мов пливемо крізь сніжні мури.

Бо раз відчалили — відчалили,
Куди ж лиш винесе вітрило?
Знов над пливучими кварталами,
Над нами небо закипіло.

1971

НАРЕШТІ В МІСТІ ТИХО. СНІГ

Нарешті в місті тихо. Сніг.
Не хочеться ніяк іти із дому.
Не те, щоб снами занеміг
Опісля денного гіркого грому,

А просто — дивно. Тихо. Сніг.
Сиди. І думай. І пиши. І слухай,

Як легко стала на поріг
М'яка п'ятихвилинна завірюха.

І знов навколо тихо. Сніг.
Як добре, що година споглядання
Несе — я чую спраглий біг —
І слів, і дум стосиле брунькування.

1969

* * *

По місту йшли стоокі кораблі,
А місто спало, втомлене трудами.
Лиш бачили те жевжики малі:
По місту йшли стоокі кораблі
Бузковими лункими вулицями.

На розі зупинилися вони,
Під вікнами безмовного будинку;
Живе у нім вдова, живуть сини,
А батько у штормах поліг війни.
І кораблі постояли хвилинку.

Навшпиньки всі по черзі —
до вікна,
Немов шукали боцмана в кімнат.
Й портрет омила хвиля вогняна...
Й тоді проснулася вдова сумна,—
Те жевжики помітили кирпаті.

Лиш не почула слів та дітлашня,
Що кораблям сумна вдова сказала.

Світати ж стало... І промінчик для
Побіг, стрибаючи, так, навмання,
До дітлахів... А дітлашня вже спала.

1973

* * *

Як незбагненно плине сніг
Крізь пурпурові промінці!
На плечі він платанам ліг,
В дубка затримавсь на руці.

І заіскрився на сосні,
На чобітки берези сів,
І місто стихло в напівсні,
Гармидер геть віддаленів.

І тиша повнила двори,
Й дивились вікна вогняні:
В беретах білих, мов з гори,
Брели платани мовчазні.

І вирізьблялась дивина
Із глибини, із далини.
(І глибина, і далина
Впливла у місто, наче сні).

Й тролейбус вуса срібляні
Підняв, притишуючи біг.
І ту побачив у вікні,
Яку зустріти вдень не зміг.

1973

Що в руках моїх сила і змога,
Що в труді я знаходжу пісні,
Що неспокій — безкрая дорога
Випадає повсюди мені...

1946

*ПЕЧАЛЬ ХЛЮПНУЛИ
ЖУРАВЛІ*

Печаль хлюпнули журавлі,
Хоч залишай роботу.
У ліс іду. Але в імлі
Лунає гомін льоту!

Дивлюсь і рвуся їм услід...
«Скоріш, скоріше з нами!»
Летить, здається, небозвід
Над синіми лісами.

Аж десь із клоччя темних хмар,
Мов серця оклик строгий:
«Спіши у край вишневих чар
З далекої дороги!»

Розтали в дальній далині,
Збудили щем, скорботу.
Де не піду — шумить мені,
Шумить розкрилля льоту.

1946, с. Новоіванівка

* * *

Не треба крил, що в німоті сивіють без дороги,
Доріг не хочу, що лежать в самотині.
Мостами хай затиснуто стрімкі, гулкі пороги —
З мостів здійматися судилося мені.

Як день летить! І падають тяжкі мовчання хвилі,
І сонця промені, як згук із тих доріг,
Де бродять зустрічі, як струм весни, орлинокрилі,
Де жар польоту сиву тишу переміг.

1962

* * *

Дороги, дороги, дороги
Туманних прозорих світань;
Буденні гарячі тривоги,
Незгасна жадоба пізнань.

Надвечір в солодкій знемозі
Над трепетним сяйвом огнів
Збагнеш, що набрався в дорозі
Наснаги для буряних днів.

1946

* * *

Дивно — правда? А я за снігами сумую,
За країною дальньою в сяйві снігів...

Зупиняється віхола. Тишу я чую,
Що пливе од німих, ніби сон, берегів.

Та і сон — мов краплина прозора-прозора.
Крапле сонцем, льодком, журавлиним плачем.
Прокидається вишня, бринить, темнокора,
І розпушує сніг зеленавим плечем.

Це до мене долинуло вітру ячання,
Щоб вертався скоріше в долину весни.
Розплескалася віхола... Журавлине мовчання...
Пахнуть юністю спогади, роки і сни.

Дивно — правда? А я за снігами сумую,
За країною казки — стрічались колись!
Лиш повірте мені, що мовчання знов чую,
Над яким журавлині ключі заплелись.

1965

СНІЖИНКИ

Відставали таксі,
Поїзди відставали,
По приморській косі
Вони наступали —

Із темені неба,
З безодні безмежжя,
Раз треба, то треба —
Крізь все узбережжя.

Стрімкі та вихрясті,
Химерні й звичайні,

Голчасті, зірчасті,
Стогранні, стоссяйні

В димовища чорні
Навзаводи бігли,
Уперті, незморні
Добратися встигли.

Лягли на майдани,
На темні будинки.
Лапаті каштани
Ловили іскринки —
Десантників неба —

На руки гілчасті.
Того ж їм і треба —
Кружляли у щасті!

1972

ІЗ «ЩОДЕННИКА ЗУСТРІЧІ»

Ти нас зводиш, Життя, із людьми, із людськими турботами,
Із людськими боріннями, із людською красою.
Пахне день, пахне рік, пахне вік молодими скорботами
Й староденними радощами непереможного бою.

Так, твоєї величності всі ми провісники й воїни,
Нуртування високого чуємо силу стремління.
І народжену ніжність крізь мінні поля, крізь вибоїни,
Як свою наречену, веде трудове покоління.

Гатить спрага людська у розпечені губи знервовані,
І пошерхлими ловим і п'єм розтривоженість віку.

Вибухаємо й падаєм тільки ми — зачаровані
Добротою і щедрістю в творчу годину велику.

Та ізнову горінням дорога шукання накреслилась,
Ось — парує за обрій чорнозем, стосилля лавина!
А планета, як хата, у руті, у цвіті розвеснилась,
А людина — як обрій: чим ближче, тим далі людина.

Але чуємо трепет і подих, пульсацію чуємо,
І на тому вже раді, що чуємо серце людини.
Ми йдемо, як до обрію, ми йдемо і нуртуємо,
Ми йдемо щохвилини, ми йдемо щохвилини!

1960

А СИНИ ВІДЛІТАЮТЬ...

І пахнуть дороги
А сини відлітають...
Наддніпрянською вишнею,
Материнською ласкою.
Мов колись запорожців гримучі пороги,
Іх ракети виносять у простір.
І казкою
Відпливає Земля в голубім ореолі.
І стежать за ними
Недремні очі Землі —
Телебачення.
І говорить Земля:
«Я прийму вас на руки свої
У казахському полі...»
«Здоровенькі були!»
«До побачення!»

Над уявою предків,
Над думами віщими
Піднялося дерзання
Розкутого віку двадцятого.
І далекі світи
Стали знаними, ближчими
Для моєї душі,
Покоління крилатого.
Космодроми не сплять...
В розпанаханій далечі
Розкривається Всесвіту
Казка за казкою.
І «Восток» за «Востоком»
Пролітають, не танучи,
Над дніпровською вишнею,
Материнською ласкою...

1962

* * *

Людославний народе, з твого боріння —
Кондратюки, і Қибальчичі, й Қорольови твої
Опромінили мислю віки й покоління,
Возз'єднали в жадобі пізнання всесвітні краї.

До твого призволяюся лона-світання,
Розмаїття братерства, пшеничного зерна-снопа,
Чистоти солов'їної, днів брунькування,
Над Дніпром у борні вікова облетіла лушпа.

Людославний народе, філософе і хлібодаре,
Слаблю подих і крок, слаблю крила твої і думки,
Й покоління твоє невтоленне і яре,
Кораблі ж дерзновенні з твоєї стартують руки.

1968

* * *

Людина в космос вийшла з корабля,
Пливе у космосі людина.
«Яка блакитна молода Земля!
У безконечності — перлина».

І навіть дивозор'яні світи
Не затуманюють єдину,
Людині всюди чується: «Лети!
Тебе — кровиночку — не кину!»

1969

* * *

Рвемося в простори, все далі і далі,
В міжзор'ї спинитись не маємо гадки.
І все ж крізь дива долітає повсталі:
«М'якої посадки, м'якої посадки!»

Здавалося б, маєш таємне й крилате,
Незвідане досі, одвіку незнане.
Чого ж тебе смуток стривожує, брате,
На кого чекаєте в мандрах земляни?

Летить корабель крізь галактику вічну,
Шляхи розгубили кінці і початки,
Лиш голос Землі має силу магічну:
«М'якої посадки! М'якої посадки!»

1969

МОНОЛОГ ЗЕМЛІ

Я розкрилена вся в доброті і у вірності руху,
За безмежжям моїм доторкнешся до сонця чола.
І, як вийдеш з мого тяжіння, ти серце послухай
І на мене і там ти не матимеш крихітки зла.

Чорноземного лона знуртують вишневі заграви,
Твоя мужність, твій труд побудують єднання мости.
І коли підведу я тебе до всесвітньої слави,
І коли накажу я, то знатимеш — треба іти.

Я достойних вродила в буденних боях революцій,
Вікопомного свята не згасне повік знамено.
Одного лиш боюся: загину в стонадцятій муці,
Як забудеш постукать в моє материнське вікно.

Виглядатиму вишнею, піснею, рутою вічно
І очей не змикатиму, сину мій, рук не складу.
І на перший твій подих і поклик озвусь блискавично,
Й дошовою краплиною в спрагу твою увійду.

Побажаю тобі з космодрому пшеничного лона:
Долетіти! Й пізнати всю велич людської мети.
Й пломенить моя віра чекання і дума червона.
До побачення, сину!

А зараз — лети і лети!

1969

* * *

Звихрено голки червоні
І пурпурові нитки...
Видно ж —
 на оболоні
Громом подерті хмарки.

Хоч і умілець кравчина
Все до небес пришива —
З хмари зірвалась жарина,
З грому аж зблякла трава!

1968

ОДЕСО...

Одесо!
З гулкою вогню та відваги кипіння
 Ти впливла в світ на чотири дороги.
 Йдемо у Жовтневе твоє озоріння,—
 У давні й новітні незгасні тривоги.

Рокоче бандурою хвиля іскриста,
 І вольності прапор «Потемкин» підносить.
Двигтять барикади на вулицях міста
 І заклик: «За волю!» — луна стоголосий.

Волконської доблесть, огонь України,
 Буремної Лесі,— у грудях червоних.
Як мудрої книги безсмертна сторінка —
 Твій подвиг звитяжний у дні оборони.

Безбатченки-зайди й масні хуторяни,
 Співці ті злодійського раю-прокляття,

Безсилі збагнути твої океани —
Робочого серця невтомне завзяття.

Від перших твоїх громадян — запорожців —
До Леніна, Правди мостили дороги.
Даруємо світу нових світоборців,
Окрилених лицарів днів Перемоги!

Одесо!
З гулкою вогню та відваги кипіння
Ти впливла в світ на чотири дороги.
Йдемо у Жовтневе твоє озоріння,—
У давні й новітні буремні тривоги!

1972

НАПРОВЕСНІ

Ось вже і прозелень на грядці...
І сонце плуга потягло,
Одягши промені у капці,
Всадило тепле чересло

У вогку землю. Щедрі соки
Поналивали явори.
І свіжі хлюпнули потоки
На омолоджені двори.

І лиш акації-зажури,
Чорніші ночі, за селом
Схилили голови... Баюри
Лякали ще закутим склом.

Ще під тинами сизь холодна
На очі світла не ішла,
Хоч до тепла земля голодна
Жаду всю сонцю віддала.

1968

* * *

На гору ти зійдеш і славу пізнаєш,
Без тебе, можливо, ніщо не посіється вже до пуття,
Тим більш не пожнеться... Ти час подолаєш,
В безсмертя увійдеш іще за життя.

А світлу стежину до рідної матері
Ніде ні на день, ні на мить не забудь,
В якому б не йшов і не плив ти фарватері,
Яких би вершин не зумів досягнути.

1972

* * *

Багато зустрічав, багато бачив див,
І щирість дарував і дарували цвіт мені.
Де не ходив, де, мамо, світом не бродив,
А більших чар, ніж сяйво у твоїм вікні,

Не знаю, ні... І знову — дальна несе.
Надзвукові бистроти. Дивина.
І ти в надії край вікна стоїш усе
Самотня, тиха і смутна.

1972

* * *

Татарбунари, Татарбунари!
Як кричуть круки, чекайте карі.
Душити волю спішать бояри.
Татарбунари! Навкруг пожари...

Татарбунари, Татарбунари,
Ударте дужче, згорять бояри!
І грім гримкоче. І прапор волі,
Не меркне прапор на орнім полі.

1959

* * *

Все у світі чарує, все у світі бентежить,
Все гармонії світлій і сяйву належить.

Все потрібне планеті: висоти і доли;
Ця манюсінька вишенька й дуб цей роздолий;

Незрівнянний наш Київ у своїй вишиванці,
Маяки мої рідні й брати-наддністрянці;

Хліборобові — криця, сталевару — хлібина,
І народам землі — вся моя Україна!

1972

* * *

Життя смачний, веселий дух...
На покуті стоїть дідух:
Добірної пшениці сніп,
Святковий, життедайний хліб.

Зійшлися ми навкруг снопа
Під знаком Молота й Серпа.

Й говорить нам дідусь Кіндрат:
«Онуки! Ані меч-булат,
Ні срібло-злото в гаманці,
Ні слави тої промінці,—
Ніщо так сили не дає,
Як хліб святий, коли він є.

Коли він є —
В житті біда нас не зіб'є».

На покуті стоїть дідух,
А навкруги веселий дух:
Добірної пшениці сніп,
Святковий, життедайний хліб.

А перед нами — далина, —
Держання спрагла цілина.

1975

* * *

Терпко пахне цей вітер дністровського краю,
І п'янить, і бентежить, і кличе в поля.
Краще в світі за нього нічого не знаю!
І лечу, і пустую, неначе маля.

Чи було в мене горе? Було. Проминуло.
Усміхнулося щастя, навіки прийшло,
Буйні шати садів запашних одягнуло,
Пшеницями навіки біду залило...

1958

* * *

Везіння бога тлустого я не хапав за бороду,
Не гріб я золото, не ніс в приполі.
Я помирав од холоду, я помирав од голоду,
Клинцьований катюгами в неволі.

І все ж здобув і викарбував щире золото,
Тому і зачаровуюсь повсюди.
Мені рідня оті, що із серпом, із молотом,
Оті — що Люди!

1970

ДВА СОНЯХИ СТОЯЛИ ПРОМОКЛІ

Край села в калабатині
Два соняхи стояли промоклі.
Роздивлялися,
роздивлялися сонце
У золоті біноклі.

А сонечку що?
Заховалось за хмарами,
Не виглядає.
Мовляв,
хто вас прохав із степу тікати,
Хай той і зігриває.

Та ще й залізли у калабатину!
Пóля вам,
байстриюки,
мало?!
Сонце лежало на чорних ковдрах.
І спочивало.
Спало.

1973

З ДИТИНСТВА

Неначе гуска, тепла піч.
У ситі — жовті гусенята.
На піч їх примостили. Іч,
Яка сімейка волохата!

«Піль...піль...ю...ю...» Про що вони?
Чи кличуть їх солодкі трави,
Чи у земні, найперші сні
Влились озера і заплави?

Чи неню ждуть вони свою?
Так, буде гарно гусці нині!
«Піль...піль...ю...ю... Піль...піль...ю...ю...»
Не затихає у хатині.

1963, с. Старокозаче

* * *

Напували тишу білі яблуні,
Напували тишу білі вишні.
Пахла тиша терпкістю, пахла медом,
Пахла тиша, як сніги торішні.

Дивувались люди — білі яблуні,
Чарувались люди — білі вишні.
І стояла тиша, як зоря досвітня,
Й рум'яніли люди, як галузки пишні.

1972

За ранком тим ішла дорога
З бузками сизими, з росою,
Струмїла трепетна підмога,
Дихнуло плавнями, рікою.

І в кожному закутку спокою,
І в кожній стишеній травиці
Повніли звуки. І розвою
Не міг я, друзі, не скориться.

Бо за світанням, за мовчанням,
За бездоріжжям і журою
Таке лилось, росло звучання,
Що сонце встало над рікою.

Буяння світле заливало...
Я крикнув сонцю: «Перемога!»
І все плескало, все звучало,—
Пливла, стелилася ж дорога!

1965

*ЗА ЛУЖКОМ
КВІТЧАСТИМ*

Пахнуть хлібом роси,
Пахне тиша.
Шляхом явір босий
Йде і дише.

Здивувавсь: ні звуку...
Де ж ті коси?
Звів зелену руку
І на роси

Взяв поклав, гіллясту.
Став і слуха
За лужком квітчастим —
Сонця завірюха...

1970

СЕРПНЕВОЇ ДНИНИ

На листячку шорстка палала спрага,
Й пашіло листя сивоусте.
Зміліле озерце — пуста баклага —
Спеклось. Пашіло сонце тлусте.

І каламуть колюча — гедзі.
Худобі дихать не давали.
Лиш сніжні гуси в сонній черзі
Жарінь всю лапками топтали,—

Все край води, її — ні грама,
Ані примарної краплини.
І степ, немов пожухла яма,
У безнадії холодини...

1969

* * *

Ой горить, горить пшениця!
Звідки дощику политься?

Степ темніє, мов кориця,
Люд в зажурі без води.

Блиски-бризки, грому гуди...
Підставляй, землице, груди!
Навстіж душі, добрі люди.
Дощику, іди!

1952

* * *

А колос п'є, водицю п'є,
Солодку воду на льоту.
Над ним веселка устає,
Відходить дощ по тім мосту.

Сієє міст. Крізь хмари б'є
Багрянний, синій — вдалину.
А колос п'є, водицю п'є
І чує силу наливну.
1952

* * *

Володимирові Домрину

Що звучало, лилося і падало в світ,
Те нікому, ніколи повік не пізнати?
Може, провесна линула?.. Сонячний лід
Дзюркотів, щєбетав і осріблював хати?

І стояло видіння таке навкруги,
І бриніло таким пружнозоряним звуком,
Що шапки зацвітали рудої куги
І дуплиста верба не здавалася круком.

І котило над плавнями хвилі тепла,
Аж Дністер хрускотів, на Козачу долину,
І земля для доріг шумнолистих лягла
У ту трепетну мить, в ту медвяно-полинну.

Гей, запахне полин і проллються меди,
На хати чорнобриві впаде щебетання,
Тільки серця завчасно ти не остуди
У цю трепетну мить, у це дивне світання.

1965

* * *

Скресали хмари крізь яруги, пагорби, безодні,
Струмками било світло, повнило стежки.
Поміж тополь і яворів іржаві та холодні
Ховались тіні самотинні залюбки.

А ластівки кружляли плавом, як несамовиті,
А дітлахи цвірінькали, як горобці.
Її стежки пливли, і світлом, і прозорістю налиті,
Її дерева облягали дружні промінці.

1972

* * *

Дихає степ натомлено, як хлібороб.
Дихає степ пшеницями і кукурудзою...
Сказав ти Пегасу: «Любий Пегасе! Стоп!
Знай, поживу я отут із своєю Музою!»

Хтось прохурчав у «Жигулях». Гвалту — кінець.
А тобі — розкіш. Царюй із своєю царицею.
Пегас пасеться. Муза взяла вже корець
І нахилилася над степовою криницею.

1972

* * *

На станцію Дністер причакав поїзд знову...
Блищать вишневі очі саду. І хати
З лелеками пливуть у далеч малинову,
Хрещаті, чепурні... Хмарки ж — як ті мости.

Хай колія вузька, а люблю пасажиру —
Ошатні молодичі та хлопці-вусачі...
З широкої дороги вернувся він допіру,
Тримаючи торбинку з гостинцем на плечі.

Така була поїздка на Вигоду далеку.
Ледь паровоз дочакав... Пахкий везли вантаж...
З Біляївки гіллястої у моторошну спеку,
У степовий до згіркlostі сухий, прудкий міраж.

А повертались втомлені із «Хмелєм...», аж дзвеніло,
Не поїзд, а капела розквітла від краси.
І вже невпинно, прудкокрило, дужокрыло
На станцію Дністер влетіли голоси.

Така була дорога. Верстов на сорок, може,
А висіяно радощі, загублено жалі!
Дорога-степовичка, як і тоді, тривожить,
Згадав її допіру аж на краю землі.

1968

ДОРОГА ДО ДНІСТРА

З якої тихої оселі,
З якого світлого струмка
Пливуть, пливуть повз нас жерделі,—
Дорога ж стелиться стрімка.

Не підведе, не заколише
І не жбурне із броду в брід.
Летить край світу... Легко дише,
У груди сипле зелен цвіт.

Яка бентега пелюсткова,
Яка медова далина!
Йї вечірня зірка малинова
Із буйноцвіту вирина.

1971

* * *

Сад!

Ти можеш здалека відчути
Пахучий сад:
Достиглі яблука, і гуті,
І виноград.

Сад!

І все навек брудне спливає
З лица землі.
Тут думи добрі розцвітають
І гинуть злі.

Сад!

До нього я не був байдужий.
Я в сад іду.
...Не будь чужим і ти, мій друже,
В саду.

1954

ДОЩИК

Є. Ф. Бандуренков

Грім гримкоче, гуде...
Дрібен дощик іде
На сади, на лани,
І мене ж не мине,
І мене окропи,
Як сади, як степи.

Щоб я вік працював,
Щоб спокою не знав,

Не згинався в біді,
Не цуравсь роботяг,
Щоб пісні молоді
Юнь вели до звитяг.

Хай же сила твоя
В кожду парость ввійде,
Не нарадуюсь я —
Дрібен дощик іде!

Дрібен дощик іде!

1953

* * *

Остання мить розтанула в терпкій тривозі,
Примеркла мить розтанула, порвиста й нелунка,
І не благала ніч, а впала на порозі
Високочолого, рум'янолицього денька.

А день пахтів, а день, розкотистий, луною
Поміж дібров струмів, плескався буйно у ставку,
Котив веселе сонечко перед собою
І сам викрещував: «Цвірінь-цвірінь!
Піть-піть!
Ку-ку!»

Та жоден звук не зміг позбутися знемоги,
І руху жодного зробити плинний день не зміг,
Щоб не згадати про недавні ще тривоги,
Коли ступив, палаючи, вже ночі на поріг...

1972

* * *

Де-не-де наливаються тіні зелені,
Над сагою-водою вмивається спека.
На лататті комарики вляглись навіжені,
Край болітця дримає голодний лелека.

А під вербами ремигають корови сонно,
Стукотій-дятлисько примостивсь на сучкові,
Та із транзистора гвалти летять безборонно,
Й солодко спиться під гвалти оті пастушкові.

1972

* * *

Вже вечоріє... Так, вже вечоріє...
І шлях стомивсь, і плавні, і вода.
Хвилина промине і зазоріє,
І зорі в воду поскида.

Відлине день, наповнений звучанням,
Повз очерет, повз верби, повз сади
З таким прозорим трепетним сіянням
І вранці, срібний, виплесне з води.

1971

ЧЕРВЕНЬ

О місяцю червню!
Розкішний ти, місяцю, жаром цвітіння.
Сурмить твоя буйність, гіллястий несе небовид.

Любисток і любжа, любидра й любижник,
Люботи неспокій хлюпнули в тугі вечори.

Мій трепетний червню!
Лука наддністрянська влилася у всесвіт,—
Таке ж то можуть цвітіння,
Що й море не може в знемозі
Шторми буйногриві здійнять.

Червоний мій червню!
Несу я твое розмаїття і полиски цвіту,
Тобою народжений, слухаю вічність твою.
Сурмлять і любисток, і любжа, любидра й любижник.
О любосний червню, о місяцю мій!

1968

НА БАЗАРІ

Ще тільки полудень. Пилюка
По вінця повнить тротуар.
Сухе світило гірш за крука
Терзає репнутий базар.

Тече, мов кваша, гелготання
І кудкудакання — впріва.
І скумбрія гірким мовчанням
Повітря зчавлене спива.

І лиш огненні помідори
В руках розм'яклих молодичь,
Неначе кульки-метеори
Із краю-світу блискавиць...

1968

* * *

Поле мое, поле широке,
Я тебе взимку і влітку беріг,
Любі мені твій неспокій,
Плетиво жовтих доріг.

Рання зірниця в сині прозорій
Тихо згасає. Сонце встає...
Поле мені в радості, в горі
Сили завжди додає.

Грай, і квітуй, і шуми килимами,
Колос хай сонце, міцніючи, п'є!
Пахнеш хлібами, пахнеш медами,
Поле мое — щастя моє!

1958

* * *

Старанно учень яблуньки садив:
За рядом ряд, за рядом ряд.
Не шкодував дністровської води,
Щоб навкруги розквітнув сад.

І думав я: адже він ще хлопча,
У школі вчиться третій рік,
А землю вже деревами квітча,—
Всю й заквітчає за свій вік!

1951

ХЛІБ ПЕЧЕ ГОСПОДИНЯ...

Хліб пече господиня...
Замішено тісто, у хаті натоплено.
(Побілено. Прибрано. Скрізь чистота).
Усміхом кожен куточок окроплено,
В усмішці аж молодіють літа.

Хліб пече господиня...
Покотом сплять забіяки, як воїни.
Щойно «чужинців» прогнали з села.
Шустрі, меткі через груддя, вибоїни
Мчали вони. І відвага фортеці взяла.

Хліб пече господиня...
Стомилась, присіла жарка на ослінчику.
Сплять її дітоньки, сплять малюки.
Кожному випече з них по гостинчику:
Бублики з маком,
та з вишнею ще — пиріжки.

Хліб пече господиня...
Із хати виходжу та йду за околицю,
Вранці на катер, до міста пора.
Йду й відчуваю — душа моя молиться,
Пахне все хлібом і цвітом добра.

1969

* * *

За тебе радий, що вернувся ти у поле,
Що не заскнів у паперовім бур'яні,
Що кожне деревце, обвітрене і голе,
Рідніше за усі куточки затишні,

«Я розумію. Блідо вийшло. Дуже.
Звеличу ваші руки золоті...»
Ти проказала так спокійно: «Друже,
А ви тримали сапку у житті?»

1958

* * *

Як затихнуть зелені дощі,
Сонце перла розбризка ізранку,
Чорнобривців огненні кущі
Розцвітуть коло ганку.

Ти з просторого світу блукань
Доберешся, мов бусол, до хати,
Щоб у тиші, в спокої світань
За мандрівками знов сумувати.

1946

* * *

С. П. Ковганюкові

Бузкові села на Україні,
Бузкова грає далина...
Я знову тут, де ночі сині,
Де тиша стелиться хмільна.

А за вербою, за ставками —
Степів притихлий теплий плин,
І зорі сяйними струмками
Бринять, течуть серед долин...

1964, с. Онопріївка

* * *

Налиті сонцем яблука зриваю,
У сизий кошик бережно несу,
М'якими стружками перекладаю,
Щоб зберегти і запах, і красу.

І десь мисливець, Півночі хазяїн,
Під завивання хуртовин гучне
Лиш візьме свіже яблуко, згадає,
Як брата рідного, мене...

1952

* * *

Об сиву черепицю вдарився горіх-лузан,
Скотивсь додолу. Надвечір'я лагід.
І крізь м'який, ще літошній туман —
Леління тугосоких ягід.

Пливуть повз хату грона на меду,
Планету облягають рясно,—
Це бенкетує многосилля у саду,
Це пахне світ і молодю, і красно.

1968

* * *

За рясними тривогами гаю,
За осінніми сплесками птиць
Пролунає: «І я відлітаю.

І я відлітаю...
Вхопити б краплину
В дорогу чужинну
З дністрянських пахучих криниць».

Навіщо? Куди ви?
«І я відлітаю!»
Там ниви — не ниви...
«З осіннього гаю».

Ну що ж, у дорогу чужинну
Беріте краплину,
Сльозу щиросерду дністрянського краю,
Журливого гаю.

Хоч моря сягнете — дорожча за море будé,
Вона вам повернення стежку знайдé
До рідного краю,
Весняного гаю.

1967

* * *

Учора осінь вбігла у Париж.
Ендре Аді

У блиску весь Париж...
Міклош Радноті

Учора осінь вбігла у Париж
І задивилася у жовті очі вулиць.
Він реготав над нею: «Забирайся швидкіш!
Тут блиск, тут грім, стосилі гули».

Ображена, спинилася на мить
І підпалила парки багрецями.
Прислухалась, чи хуга не шумить,
Не б'є колючими вітрами.

І попливла, і попливла у світ
Крізь німоту шляхів заокеанських.
І заструміла жаром поміж віт
Верби
у плавнях наддністрянських.

І розплескала тишу і меди,
Очерети черкнула тонколисті,
На березі лягла і попила води,
І пломеніли пахощі вогнисті.

«Якого біса мчала у Париж?» —
Самокритично, щиро проказала.
І підійшла до круч, до сяючих узвиш,
І красну землю свято цілувала.

1970

*БЕНКЕТУЄ
ВЕРЕСЕНЬ*

Сад у жовтім чересі,
Все ж від плоду — гне.
Бенкетує вересень,
Аж колінця тне.

Як струсне горіхами,
Грушею трясне
Над пласкими стріхами
І — в квітник пірне.

Ледве чути — гулає.
Ледве чути — б'є.
Напідпитку тюпає,
Край воріт стає.

І держкий — над стежкою
Розплескав вино,
Лопотить мережкою,
Диха у вікно.

1968

* * *

Тиха і тепла як мамина ласка,
Дихає в росах земля,
Ніби говорить: «Ведіте, будь ласка,
В поле бідове маля.

Я ж не завжди у цвіту, у зростанні,
Може і грім струснуть.
Хай же до мене в майбутнім змаганні
Не западається путь».

1960

В ДОЛИНІ

Тиша цвіту лягла на дністрянську долину,
І вітри, що сп'яніли від саду медвяного,
Міцно сплять. Лиш крізь трепет і дзвінь тополину,
Буревій той розгілля весняного
Ринуть стиглі краплини вогню нездоланного.

А за сонцем сколошкані трави квітчасті,
Пломенисті і дужі, вставали щомиті:
Клекотанням зеленим крізь обрій стрілчасті
Озивались, по вінця кипінням сповиті.

Поміж маками — зблислі окрилля кармінні,
Лопотіла ріка і торкала дорогу,
Наче вибухи сяйва, хмарки лебедині
Крем'яніли, струміли в листату знемогу.

О прозорість, і ярість, і тиша в долині!

1967

*І ХТО ЗБАГНЕ
ЦЮ МИТЬ ПОХОДУ*

Я жду, я кличу, я благаю...
Бурштин осиплеться із хмар
І ляже сяйво небокраю,
Перехлюпнеться аж на яр.

І світлий зайчик піруетом
Краплини сонця розмота,
І шлях дихне пташиним летом
Крізь села, висілки, міста.

У небо вдарять попелясті,
Налиті морем, береги.
І попливуть яри гіллясті
І розпрозорені луги.

І хто збагне цю мить походу,
І хто збагне цю мить єднань —
Землі живу закличну вроду,
Небес розкутих жар повстань,

І колір, звук, і струм стосилля,
І розколісані світи,
Бенкет цей, гульбище, весілля,
Складних розкрилень простоти?!

1968

ГРОЗА НАД ДНІСТРОМ

Гострючих променів трава,
А хмари — очерет,
Аж тріскотить. І колива,
Гойда рудий намет.

Крізь небо раптом, як весна,
Високих днів осонь:
Садів розгіленість рясна
І пролісків огонь.

Лягає трав пожухлий сніп,
Молотить чорний блиск...
Сім жовтих кіп, сім жовтих кіп
Над прірвою звелись.

Молотить ціпом! Аж до дня...
І прірву колива,
Де круча стогне вітряна,
Де променів трава.

Широким плином... Над Дністром
Гойда рудий намет
І плеска, бахає цебром
Огненим — в очерет...

1968

А я ПІДУ...

А я піду... Бенкетування
Хіба без мене розів'ється:
І звуків, кольорів братання
Веселкою в ту мить озветься?

А я піду... Вишневим сміхом
І лопотінням журавлиним
Там розпрощаюся із лихом,
Із спраглим болем самотинним.

А я піду... І в сурми зросту,
І в ярість світла перекину
Пахкого саду щедрість гостру
І легкокрилість тополину.

І закружляємо у цвіті,
У кожнім звуці і краплині,
Щоб наш бенкет у всьому світі
Звучав оновленням віднині.

1968

ЗВУКИ

Чи похмеляються десь звуки,
Коли затихне грім
І владність холоду й розпуки
Впливе у дім?

І стане страшно їм, до люті,
Повзе слимак.
І вікна тишею закуті,
Хоч висій мак.

Закам'яніла, без'язика
Судомить ніч.
Лиш місяця краса безлика
Повзе навстріч.

Сама німота, німотіння
Нестерпно їм.
І, повні світла, і проміння,
І голосних роїв,

Вони вриваються світанням:
Зелені, сині, голубі.
І до остання, до остання
У боротьбі.

Аж випромінюють в напрузі.
Гримлять, гримкочуть, в небо б'ють.
І всі на скреслім виднокрузі
Шторми жадливо п'ють.

І знову падають і ринуть
Крізь день, крізь ніч.
Крізь вишню, крізь калину —
До рук, до віч.

О, як їм страшно знов німіти!
Зелені, сині, голубі
Влітають в дім, щоб захмеліти
В тобі.

Лише в тобі!

1968

БЛАГАННЯ

Червень — місяць тиші.
Дайте птицям тишу.
Дайте тишу віршам,
Тишу найніжнішу.

Пламенять дороги
І звучить світання,
І у снах тривоги —
Трепетне мовчання.

Стишує планета
Рух гулкий. Не дише.
Птицям і поетам
Так потрібна тиша.

Щоб шуміли крила,
Щоб повстало Слово,
Іскрометна була
Радість пурпурово.

І бринить мовчання
Хвиля найніжніша.
Як святе благання,
Так потрібна тиша.

1968

ГОРІШИНА

Постукай, горішино, зрання
У ширу надію мою.
Неначе уперше — світанням
В тривожній розраді стою.

Зеленого нурту стосилля,
По вінця клеочуть гілки.
Яке ще пахке божевілля
Судилось усім на віки?

Вистрілює цвітом і громом,
Колише краплини, як сніг.
Запрошує птаху-невтому
Спочити з далеких доріг.

Погляньте, горішина зрання
Вмиває зелене чоло,
І бризками йде у світання,
У душу, як сонце в село.

1968

* * *

Розчакнуто хмари. Весь обрій розколото.
Гримкоче. Зміється. Вирує і мре.
Огненно-вихрясте вгвинтилося золото
У скелі, у гори, у смуток дерев.

Брунатна притишеність сяє озорено
І вже пролилася у келих долин.
Лиш бук, на дорозі вкарбований, зморено
Сурмить: «До узгір'я б дійти, до ялин».

І враз сколихнулось гіллясте, розкрилене —
На листях, на кронах, аж в одсвітах лле.
Огненно-вихрясте лютує встосилене,
Лиш мить — і притишену землю проб'є.

1968

СПЛИВАЄ ДЕНЬ...

Повимикайте ж радіоли, друзі,
Повимикайте голосні.
І подарують «Ой у лузі»
Минулі дні, далекі дні.

...Спливає день за жовтоцвітні балки,
Згасають в плавнях промінці.
З Дністра вернулись мовчазні рибалки,
Із степу — з жартами женці.

А я собі левенцем, парубчиськом
Літую. Незалежний від усіх.
Уже і місяць поміж верб заблискав,
Краплинами — дівочий сміх.

На колодках зійшлись після роботи...
«Ану, Марусе, лиш торкни губу,—
Запрошують. Немов до чарки-позолоти.—
Розвіємо і ми журбу».

І починає Марусина з хмелем
Розмову щиру вже:
«Ой хто ж твоє те листячко простелить
І хто від хуги вбереже?»

А потім іншу пісню... Про походи,
Про те, як ждала милого вона.
І я й собі старавсь, і я виводив,
І я тремтів, як та струна...

1968

І ВСЯ ВІЧНІСТЬ — ПОЧАТОК НАДІЙ

За тим днем — і скорбота, й чекання,
І той жаль, що лишився. Не стих.
Може, мить та, як вічність, остання
Зупинилась на стрічах крутих?

Падолистом здіймаються руки,
Розсівають проміння надій.
І лягають на муки розпуки
На дорозі твоїй молодій.

Падолистом... Як зустріч остання...
Хто завіє, зав'южить сліди,
Перекреслить чекання, й благання,
І скорботу мою назавжди?

Може, мить, і той день, і ті роки,
І вся вічність — початок надій
За оцим падолистом широким
На дорозі твоїй молодій?

1968

* * *

Жовтий лист, вітру свист,
В ластовинні вода,
Де канава, де міст,
А де прямо біда.

Уперед — очерет,
А назад — болота.
Навіть смуток бере —
Все сльота і сльота!

Сиза мла облягла,
Затуманила світ.
Тільки пісня вела
Через плавні та брід

До села, до тепла,
До твоєї душі...
Розступилася мла
І лягли комиші.

І зустрів, обігрів
Мене юності друг
Синім сяйвом з-під брів,
Щирим потиском рук...

1948, с. Маяки

* * *

Тож ти сійся, вишневе моє сподівання,
На лелечі шляхи, на загірне світання,
Де стоять явори, як забута відрада,
В тихий смерк, в тихий плин, в тихий цвіт листопаду.

Тож і сипле ячанням за хмаркою хмарка,
Вітряга не зіб'є, вороння не закарка,
Лиш візьміте на крила,— моя вам порада,—
Тихий смерк, тихий плин, тихий цвіт листопаду.

1968

СТОЯЛО ЄДНОСТІ ЗНАМЕННЯ

Ми часто сваримось... Частіше,
Ніж треба, грюкаєм словами.
Сьогодні бачив: брунька дише
Блідими скреслими вустами.

Ми часто гинемо від люті,
Дерев'яніємо від злості.
Сьогодні бачив: льодом скуті
Сіяння виплеснули брості.

Ми часто падаєм в знемозі,
Нас б'є буденна колотнеча.
Сьогодні бачив: по дорозі
Пливли у світ дубки-малеча,

Крильми зеленими махали
І гомоніли, ніби люди.
І розправляли, розправляли
Свої крицеві, ніжні груди.

Стояло єдності знамення:
Землі, небес, єства живого
І вікове благословення
Скороминущого, земного.

1968

ПЕРЕДСВІТАНКОВЕ

А сонце сонне хвиля топить.
Та ще — перекотиполе
На виднокрузі іскри дробить.
І гасне. Гасне й небо кволе.

Так, захлинулося сіяння,
Й до цієї миті все вже звикло.
Не віднайду мостів єднання:
Земля сховалась, небо зникло.

Але звідкіль цей гомін світла,
Звідкіль широке це звучання,
Ця владність Всесвіту розквітла,
Ця велич першого єднання?

1968

ПРИЗНАННЯ

Я пірнаю
у пахощі лободи,
У тишу, що хвилі сповила.
Лежу на узгір'ї край сяйва води,
Згорнув перетруджені крила.

*Я, СПРАГЛИЙ,
ПРИПАДУ ДО ТЕПЛОЇ СТЕЖИНИ*

Я завжди з трепетом підходжу до Маяків.
На пагорбі спинивсь.

А далечінь яка!
На березі Дністра, неначе сяйво маків,
Проміння струни натягло.

И мене чека.

О срібний згук верби! І шемріт очерету!
Рогозу вільгість пряна й лопотіння крил.
Краплини сонця ластівки співають з лету
І міриадами летять за небосхил.

Я, спраглий, припаду до теплої стежини,
Я, сизий, припаду до світлої землі.
І зачудований, і зачарований,

дитинний

Розвію всі терпкі свої жалі.

О красний світе наш, веснянко-наддністрянко,
І відчуття краси, і сльози від краси,—
Ввійди в ество моє і трепетно, і п'янко,
И на струнах променів неси мене, неси!

6/V 1970

* * *

Пороша сіється зірчаста,
Світанок тьохкає, бринить,
Хоч хмарка світло-попеляста
Над хвилями легкими снить.

Розмружив обрій сині луки
Аж до незвіданих доріг,
І сонце племенисті руки
Землі поклало на поріг.

1969

ДУНАЙСЬКА МІНІАТЮРА

Все крешуть розплески громові...
Від пурпурових батогів
Схилились верби пишноброві
На смагли плечі берегів.

І хвилі встали водограєм,
Гримкочуть їхні голоси...
А над Дунаєм,
За Дунаєм
В огненнім небі — паруси...

1962, Вилкове

ЖАДОБА

Ти відшуміла цвітом плинним,
Відгомонила ти дощами
Й відпломеніла ти вогнями
За шляхом спраглим і полинним.

І знову твій терпкий неслокій
Бунтує кров. Я чую крила.
(О радосте моя стосила!
Принадо — в радості високій).

Я піднімуся в буйний розквіт...
Я пролітаю над світами,
Над незбагненними шляхами,
Я мчу — розкрилено — у досвіт.

Ти подаруєш, подаруєш
Мене — снігам, мене — хуртечі,
Мене — веселій колотнечі,
В мені ж ти вмреш, в мені згуртуєш.

Жадобо пошуків! Як пахне
Твоя снага дощем і цвітом.
(Над білим світом, чорним світом.
Над тим, що — в зріст, над тим, що — чахне).

Тож від світанку й до світанку
Бунтуй і потрясай планету.
І хліборобу, і поету
Даруй стосилля. До останку.

1968

*ВЕРНУСЬ ДО ТЕБЕ
ЗНОВ БЕЗ КАЯТТЯ*

Чоласте сонце спрагу в степ несе,
Пожухлий шлях спива сльозу вітрів солону.
Підбитий птах немов забув про все,
Під будяком іржавим дожидає скону?

О степе мій, солоний вир буття,
Чого тебе забути я оце не в змозі?
Вернусь до тебе знов без каяття,
Щоби упасти на твоїм жаскім порозі.

Струмує пил із давніх сивих брил,
Пожухлий шлях співа сльозу вітрів солону.
І птах летить, як блискавка, стокрил,
Торкнувсь грудей землі й не віда більше скону!

1969

* * *

На ниву зважнілу край неба наліг,
Зіщулилось і приземлилося просо.
І грім соковитий гримів скільки міг,—
Розгонисто, смачно, стріляв стоголосо.

По мідному просу кресали струмки,
Оранжева, синя спліталася ватра.
Й квачем чорноликим сріблило грудки,
Й заблуканий сонях неначе хтось патрав.

І звідки притьопав у просо, у ніч,
У ревисько це, у шаленство стодзвонне?
А небо як гримне! — аж іскри із вічі!
А жар як сипне! — і ніяк не холоне!

Я руку поклав на зелене плече
Й чола золотого торкнувся рукою.
І сонях шелеснув: «Оце вже пече!
Оце вже молотить, аж дим наді мною!»

І дихала нива огнем в круговерть,
Навідліг сперіщена вся батогами.
Розкраяну громом заобрійну твердь,—
Аж дивно! — тримало іще над шляхами.

І земля вогнелика в світанок пливла,
Мов поїзд космічний гуркоче пероном.
І капало в соняха злото з чола,
І спрагло він дихав ранковим озоном.

1975

БУВАЛЬЩИНА ВІКУ НТР

Погасає робота серпневого дня.
Перетомлені люди спішать до криниці.
Я заводжу в лиман роботягу-коня;
Кінь сухими губами припав до водиці.

Кінь не може напиться, до тямі прийти,
Бо нелегко було, ох, нестерпно коневі!
Кінь не може шубовснути і попливти
На загірні луги, пасовиська липневі.

Стугонить і стріляє, мов блискавка, кров,
І судома аж корчить натруджені ноги.
Кінь востаннє напруживсь, безсилля зборов,
Мов промчав крізь вогненні летючі пороги.

І вдихнув супокійно медвяний нектар,
Снігового латаття пахучі краплини.
І навдибки він звівся, угледів стожар:
В надвечірньому сонці кришило хмарини.

Гелготіли заплави, бриніло навкруг,
І наввимашки хлопці до нього спішили,
І десяток засмаглих і трепетних рук
Буйногривого ніжно, як друга, кропили,

І лілею вплели, й заспівали усі,
І побачив він навіч найкращу хвилину.
Й заіржав, заіржав на зеленій косі
І на луки рвонув, у густу конюшину.

Через міст, через вир, молодий, мов колись!
Лиш зненацька зустрівся бульдозер в канаві.
З ним за зміну ж це поту вони напились!
Тут обидва ж трудились, прямі й нелукаві.

Як бульдозер тремтів, аж сталевий хребет
Скособочило люто — ліворуч, праворуч!
Навкидя він ступив — не зганьбити себе! —
І підняв над собою він зрізану гору!

А тепер — анікого. Різкі будяки
Та в мазуті спориш, лопухи у пилюці.
Може, й свиснуть коли потайні ховрашки,
Та й затихнуть у тоскній дрімотній розпуці.

Й гірко стало коневі, аж біль колива,
За напарника, брата наповнивсь журою.
Ніби вкопаний став, і лілея жива
На самотній бульдозер упала сльозою!

1975

* * *

А ти не ом이니 рясного дня
І молоді не мини криниці,
І громом кутого, як дзвін коня,
Й тривоги мудрої, як блискавиці.

Ти припади, ти обійми. Живе.
Напийся. Продзвени. Майни шляхами.
А всесвіт вже по вулиці пливе,
З криниці п'є пошерхлими устами.

1975

* * *

Ні, це не горе, як болить людська душа...
Важений град посік рожеву зав'язь,
І знов січе й надії вже не залиша,—
Як рятувать її, так і не знав я.

Метався в лихоманці... Де ж вони — знавці?!
І проклинав науку за безсилля.
І нервами спливав, мов кровію бійці,
І плакав, як над мертвим породілля.

Й зустрів тебе тоді, байдужого до всіх,
Й тоді збагнув — оце вже справді горе!
І я розкинув щедрі руки, скільки зміг!
І сад прикрив. І град упав на море.

1973

* * *

Вечірній промінь залиша
Усе рясне, живородяще...
Роками зболена душа
Іще надіється на краще —

На щедрий ранок, на тепло,
На зустріч, приязню зігріту,
На чисте, чисте джерело,
На вічність праведного світу.

1975

* * *

Загубим спокій, як натрапимо на цвіль.
Та й дим для нас — не хуртовина пряна.
А десь на світі є чистесенька Оріль:
Прозора, і легка, і первозданна.

А десь на світі є лелеки, як святі
Космічні янголи, рясніють луки,
Й левади, й соняхи, і бджоли золоті,—
Тож хай дзвенять під сонцем без принуки.

Бо чистота і віра в чистому для всіх:
Для птаства, для землі і для водиці.
І не соромсь, промов: «Їх захистити зміг,
Для майбуття зберіг
У вік бетону й криці».

1975

* * *

Вона була, навала пелюсткова,
Дністер котив брунатну бистрину,
І дзвоном переповнена діброва,
Німіючи, пірнала в тину.

Від первоцвіту в плин ввійшли дерева,
Краплини теплі падали з чола.
Жариста, племениста, багряцева
Пливла метіль, з Біляївки пливла.

Черлений світ вихлюпував кипіння,
І розгадати вже ніхто не міг,
Де червінькове падало проміння,
А де черлений цвіт на стежку ліг.

1973

НА БІЛОМУ ОЗЕРІ

На Білому озері є острівець,
На озеро Біле поїду.
Гризні, сперечанням і сваркам — кінець,
Журбу залишу й зненавиду.

Не буде підступний гарчать телефон,
На збори ніхто не покличе.
У білих лілеях мій тихий затон,
Лиш чибис журливо кигиче.

Ось лебеді білі заходять в намет,
Ведуть лебедину розмову:
«Чи думає вічно тут жити поет,
Чи в місто відчалює знову?»

Чи так, чи не так, лебединя біда
Нехай озоветься повсюди:
«В'ялить наші крила отрута руда,
Що добрі розсипали люди».

О лебеді білі! Ось мій рішенець:
Не дам вас нізашо в обиду.
...На озері Білому є острівець,
На озеро Біле поїду.

1970

* * *

Клекотали громи, клекотали громи
Сині.
І шуміли вітри, і шуміли крильми
Плинні.

І розхмарило шлях, і розхмарило світ
Світло,
І на тисячах віт, і на райдузі віт
Квітло.

Мерехтіло, пливло, перелунював плин
Буйно.
Я ішов й озивався на голос долин
Чуйно.

Коливала потужна, гулка течія
Обрій.
Він навколо лежав, як розрада моя,
Добрий.

Дужокрило. І вільно. І легко навкруг
Нині.
Й цокотіли, й летіли громи аж за пруг
Сині.

1975

* * *

Завеслували ранки по землі
В смутну голчасту далечінь руду,
Й закрумкали над нами журавлі,
Й повис зазимок сивий у саду.

І лиш вогонь жоржин дзвінкіш пала —
Святкують молодість на схилі днів,
І сплеск, хоча й далекого, крила
Засвідчує — мій світ ще не збіднів.

1976

* * *

Летіла хвиля на латагтя,
Юрбою хмари над лиманом.
Багряне полум'я багаття
Іскрилось під в'язким туманом.

Мрячіло. Глухнуло навколо.
Окраець світла між дубками
У світ, як перекотиполе,
Котивсь примовклими стежками.

Ревіло десь авто під лісом,
Але не мчала допомога.
Ідку захмарену завісу
Несла натомлена дорога.

Усе навколо ніби згасло?
Всьому ще день отак мовчати?
Сіяв окраець світла ясно,
І срібний дощ почав звучати.

1975

* * *

Зелені гори, води пінні,
Аж поруділі, потемнілі.
Пливуть над вами далі сині,
Ялиці тихі, посмутнілі.

І раптом хмара на Карпати
Упала трепетна, упала.
Така розхристана, кошлата,
Дощем на горах заридала.

У фіолетовій жалобі
Вона Карпати напувала
І на узгір'я крутолобі
Зійти яличеньку благала.

1960, м. Вижниця

* * *

Захищайте природу!
Захищайте, брати,
І повітря, і воду,
І веселок мости,

Журавлине прощання,
Клекотання орлів,
Яблуцеве світання
Чорнобривих полів,

І правічну криницю,
Джерело степове,
І розмай, і росицю —
Все земне і живе.

Захищайте природу
Від недуг і від втрат.
Хай від роду до роду
Цей не змовкне набат!

1975

* * *

Що кожному в світі треба?
Безмежжя веселого неба,

Стежини в бузковому цвіті,
Дощами рясними обмиті,

Дністрянського степу гулкою
І щирого слова людського.

І зникне зажура туманна.
Підтримка — то ж сила весняна.

Я славлю незнану дорогу,
Зорю, що прогонить знемогу

Тяжкої дрімотної ночі,
І руки, до праці охочі.

Я славлю ті барви і звуки,
Що нас бережуть від розпуки.

1960

* * *

Задошило. Розмокло.
Краплини холодні.
Ми забрьохані сунем поволі.
По дорогах, неначе істоти безродні,
Бовваніють примарні тополі.

Скільки ми вже пройшли, а вірніше — змісили...
Але все ж ми не гудим дорогу,
Хоч утома вливається в тіло знесиллям,
Воскресає гнітючу тривогу.

Аж імлисту завісу незрушної гладі
Ліхтарі розірвали веселі.
І, здалося, неначе тополі в безладді
Почвалали за нами в оселі.

1947

* * *

Стоять осінні світлі дні.
Мовчать поля. Мовчать сади.
В далекій теплій далині
Кричать летючі поїзди.

І я спокою не знайду
У теплі дні, у світлі дні.
З глухих стежок на шлях іду,
У гурт все хочеться мені,—

Бо щем бентежний на душі,
Бо поїзди вже вдалині,
Бо там мої товариші
Летять, летять у світлі дні...

1951

* * *

Я вам подарую і сонце, і племінь,
І Слово привітне,
Бо я народився в селі Маяки.
Там люди — звитяжці рибальського роду,
Там небо погідне,
І квітнуть троянди, і пахнуть бузки.

А ви із Веселого Кута,
Де гарні і люди й оселі?
Ось, бачте, які ми тепер земляки!
Хай славляться села вовіки,
Де люди й оселі веселі,
Отак, як мої на Дністрі Маяки!

12/VII 1960, с. Маяки

ЛЮБОВІ

Маю ніч для розради, для смутку, для бою,
Розпанахаю кожну клітину свою...
Я сьогодні планету квітчаю тобою,
На плацдармах безсмертя розп'ятий стою,—

Бо такого добра не стрічали ще люди,
Бо такої краси не кували вони,—
Я цілую тебе, бороню від огуди,
Воскрешаю твої нездійсненні сни.

Там, де вбивство й прокляття, звезу твої очі
І блакиттю братерства я змию іржу.
В переможному марші лиш цвіт затріпоче
І затопить ненависну мстивість чужу.

Там, де попіл і пустка, напоїш дитину,
І зведеться той велет життя і єднань.
І заручить одну він і другу країну,
І назавжди спаде вікова глухомань.

Я сьогодні звертаюсь до тебе, любове,
Притаїлась планета, вслухається ніч,—
Ось, бери моє серце, бери, пурпурове,
І неси, і веди для братерства і стрічі!

1963

НЕВЖЕ ВИ НЕ БАЧИЛИ...

С. А. Крижанівському

Невже ви не бачили осені нашої, люди,
Як стелиться тиша, налита медами,
Як зорі летять на земні неціловані груди,
Іх пестять вітри голубими вустами?

Беріть мої стиглі дари молодого кохання...
Не знала я туги безводдя й розбійного граду,
Тож іскрами сонця наповнювала до остання
Веселі, вогнисті плоди винограду.

І келех на згоду, і пісню небес журавлину,
Й прозорі, як сльози дитячії, далі,
І в космос, піднесену сином її — Україну
Несу на плечах без журби, без печалі.

В барилах вино піднімає веселе повстання,
Гаї пов'язалися знов рушниками,
І ходить зі мною по світу безсмертне кохання,
Цілує серця голубими вустами.

1961

* * *

Ніби коней погонич, все міняємо електровози,
Під колеса лягає верства за німою верствою.
Хоч в розчинені вікна вагона вриваються грози,
Знову ніч облива мов тремтливі вагони смолою,—

Так і липне вона. Тільки серце в нестямі стукоче,
Тільки серце шукає пожадливо зірку-розраду.
Поганяй, машиністе! Бо серце миритись не хоче.
Поспішай, машиністе! Назустріч лети зорепаду.

29/XII 1960

* * *

Поклич мене на сині хвилі,
Поклич у дальню далину,
Де альбатроси гострокрилі
Віщують зустріч не одну.

Підводить райдуги світанок,
Свіжак пронизує серця,
А світ барвінково і пряно
Струмить і грає без кінця.

1975

ЗА ВЕРЕСНЕВИМИ ДОЩАМИ

Аж гатить сивими руками
Цупкий останній літній град.
За вересневими дощами
Не дозріває виноград.

Тече волога волохата,
Хоч з неї химородь зведи.
Крізь журавлиний смуток хата
Впливля у стихені сади.

І котить, котить, котить хмари,
На Задністряниці жене.
Лиш на шляху вогнисті фари
У світло втягують мене.

Бреду я в степ, у сутінь бистру,
А може, вогник віднайду
І в сад брунатний кину іскру,
Що зійде сонцем у саду.

1968, с. Біляївка

* * *

Тче зима килими, а для кого, питаю,
Ця тоненька сосна, цей срібlistий ставок?
Тільки свисне й замре вітровисько з-за гаю,
Тільки хрусне синенький веселий льодок.

Та рудесенька білочка вимчить на стежку
І очима мудрими світ прозира.
А давайте питаєм її, пильностежку,
Та кого ж це вона вигляда з-за Дніпра?

Мабуть, того хлопчину, що з нею поскаче
Від сосни до сосни, від гілля до гілля.
Хоч наскачеться він, тож такого побачить,
Що й не мріялось вам розглядіти здаля...

1965

ЗИМОВЕ

Тройка. Вихор. Ляск завії.
Реактивні ворони...
Обірвуть мої надії,
Стопчуть, витопчуть пісні?

Встану, свисну, і за обрій
Понесуть мене санки.
Тільки зблиснуть крицю кобри
Тихоплави-літаки.

Мимо, мимо... Хмаровище...
Білий дзвін, немов земля.
«Серце, вище! Мріє вище!
Час невпинність окриля».

Тройка. Вихор. Хуртовина.
Б'ють розвихрені вогні.
Й ніби ніжність лебедина —
Реактивні ворони...

1967

* * *

Я не знаю, чом це і для кого раптом
Тенькнула синиця (може, й не вона).
І лютнева хуга помахала клаптем,
Помахала білим хуга пролітна.

І стою в задумі, і журюсь в замрії,
І тривожусь журно, і печаль несу.
Чом це і навіщо? Може, це надії
Обізвались давні давнього часу?

Тенькнула синиця в заметілі знову
Крізь мої надії, крізь мої жалі.
І гойднула хуга стишену діброву,
І завмерла хуга на краю землі.

1967

ІДЕ, ІДЕ ПОЛЕМ

Іде, їде полем, даль снігами встелена,
Іде, їде мила, зустрічю звеселена.

І везуть її, везуть не машини скорі,
Тільки зорі з-під копит, білі зорі.

Пролітають висілки, пролітають явори.
Вороні аж з посвистом, ледь в димку, дияволи!

Висівав дзвіночок згуки всі осріблені
На доріг окрилля, на замети здиблені,

На струну гіллястую — яворове денце,
На високі радощі, на глибоке серце.

Іде, їде полем, даль снігами встелена,
Іде, їде мила, зустрічю звеселена.

20/1 1967

* * *

День пірна, ніби сніг, у нічну глибину.
Сніг червоний кружля і кружля наді мною.
Я ввійду в глибину, що цурається сну,
І устами торкнуся глибини, мов рукою.

Та пізнати не пізнав глибини — пустоту,
Що високим мовчанням навіки сповита.
Тільки висівав сніг на уста гіркоту —
Ті медвяні краплини далекого літа.

1968

І КОЖЕН ПРОМІНЬ В НЕОЗОРИ

Ще березнева прохолода
Над бузком,
А вже за сизим, сивим бродом,
За ярком

На шпицях променів світило
На косі.
І враз сіпнуло й відпустило
Гальма всі.

І покотилось, розплескало
Пелюстки.
І чорне поле засіяло
До ріки,

І засріблила тиша рання
Береги,
І скресло — в щебеті — мовчання
Навкруги.

І я стояв в німій покорі
І мовчав.
І кожен промінь в неозорі
Зазвучав.

1968

НАД ОЗЕРЦЕМ

Таловина. І таволга.
І трепет
Журливих журавлиних
крил.

Лиш спектри, лінії, як звуки,
І далина.
Кипінь бере на сині руки,
В глибінь пірна.

І все таємне знову знає,
А знає — ні.
І все улюблене, кохане
В тобі, в мені.

І знов загадка: чом, для кого
На сизий брук
З каштана капає тугого
За звуком звук?

1968

НА СТРУНАХ
БРАТЕРСТВА

НАШ ВІК

Наш вік летючий, темпу вік,
Шалених швидкостей, висот.
Тож нас, збентежений, обпік
Всевладним розмахом турбот.

Нам все болить, нам все пече,
Так день у день, із миті в мить.
Крізь нас В'єтнаму кров тече
І Хіросіми жах гримить.

Створили ж світ ми для добра,
Щоби весняний грім летів.
Зернини рідного Дніпра
Веселка сіє для братів.

1971

* * *

Цвіти і стелися габою —
І в сонці, і в хмарищах, світе,
До тебе любов'ю жаркою
По вінця бажання налите.

Я хочу пройти по країні,
Де друзі на кожному кроці.
Хвилину побуть в самотині,
Годину — в людському потоці.

Даруй мені, доле, повсюди
Наснагу і силу дерзання.
Хай далеч вривається в груди,
Як щастя палкого кохання.

Цвіти і стелися габою,
Мій світе, малий і великий,
Чаруй і приваблюй красою
Сьогодні, і завтра, й навіки!

1954

КОЛИ ВЕРТАВСЯ СОБІНОВ ДОДОМУ...

Коли вертався Собінов додому,
В Москву вертався із Києва, з театру,
Скидав із пліч він і дорожню втому,
І спогади гасив, неначе ватру.

А згадувати що було артисту:
Овацій вир, те біснування юне,
Яке котилося, гуло по місту
Мільйонноруке і мільйоннолунне.

А він мовчазно брів і брів Москвою,
Театр Великий ждав його натхнення.
І небокрай порошею м'якою
Його вгортав і пестив, ніби няня.

А він не міг в цю мить іти на сцену,
А він не міг в цю мить співати пісню срібну.
І кризь акордів звихреність шалену
Він мову чув, йому чужу і рідну.

О, як співав він мовою тією,
Що над Дніпром Славутичем звелася!
Красою, силою. Немов зорею,
У тополинім сьйві налилася!

О, як він дихав нею, молодою!
Німів театр (Італія німіла...)
Вона ж вся, закосичена снагою,
Вона йому красу свою розкрила.

1965

ПОРОША

Сергію Єсеніну

З білого неба сиплеться біла пороша,
Сріберним покликом дзвонить небесне крило,—
Це розсипає прудкий листоноша
Наші листи на рязанське правічне село.

Сиплеться, сиплеться. Рясно. І тихоплинно.
Дам я співцеві березовий білий корець,—
Пий і хмельй! Це ж до тебе летять солов'їно
Білі троянди закоханих наших сердець.

1965

ВОЛОГОДСЬКА МЕРЕЖКА

1

Вологду пресвітлу сніжність сповива.
Річка забучавіла. І затемнивсь пруг.
Сивими дзвіницями місто наплива.
«Стій, подорожанине! Подивись навкруг:

Ні шляхів-доріженьок, ні стежок нема.
Загула, просвістана, загула, лиха...
Сказано, що північ це, видно, що зима!
подавайся підтюпцем звідси від гріха.

Під гаряче сонечко, де й шляхи цвітуть!
Що ж тобі вчувається в колотнечі дня?
Обізвалась дзвоником сніжна каламуть,
Й першого вже дзвоника другий здоганя.

Дзенькнуло і дзвякнуло, і навстріч тобі
Вороні й буланії, дзвонячи, летять.
А в санках дівчатовька — очі голубі,
А сніги заіскрені, як бузки, пахтять».

«Гей ти, чорнобривчику, звідки і куди?
Холостяцький вік цінуєш?
Та невже?
Самотинним вештатись — близько до біди,
А в гурті соколика й доля береже!»

Вологду пресвітлу сніжність сповива,
Річка забучавіла, не шукай ріки.
Сивими дзвіницями місто наплива...
«Стій, подорожанине! Ось твої санки!»

1976

2

Вологжанка не говорить, а співа,
Аж витьохкує, витьохкує слова.

Чув я різні мови і вимови чув,
А цієї до ладу ще не збагнув:

Чи із срібла, чи із сонця вилива?
Тільки ж зразу захмеліла голова,

Ноги просяться податись у танець,
Серце, танучи, готове й під вінець.

А вона витьохкує, витьохкує слова.
Ну й дива!

12/VII 1972, м. Вологда

3

Заплітає нитку сніжну,
Заплітає й другу.
Заплітає й третю ніжну —
Ту росинку з лугу.

Заплітає біль і смуток,
І журби прощання,
Та іскристий первопукоток
В стихшене світання.

Заплітає все, що снилось,
І що буде снитись,
И що під небом говорилося,
Буде ж говоритись.

Чуеш? — грає сніжна скрипка,
Идуть весільні пари...
І пливе сріблиста нитка,
Ніби креш із хмари.

14/VII 1972, Прилуки

* * *

Ані харчів. Ані води. Ступає
Життя простріляне і кволе...
Захисники — бійці Аджімушка —
Читають Пушкіна уголос.

Замінували виходи катюги,
Вогнем стікають всі стежини.
І життєлюбець Пушкін з туги
Сивіє кожної хвилини.

1972

* * *

Як свідчить старший лейтенант товариш Клубуков,
Що заклик-вірш по-українськи складено чудово.
Хто був той автор-воїн? Темно-русий, чорнобров,—
Не в цьому суть, а в тім, що ти звучала, рідна мово!

В Аджімушкайськiм підземеллі слухали брати:
І росіяни, і грузини, і казахи знову й знову...
Товаришу, мій брате, будь же тричі гордий ти
За нашу рідну, вільнокрилу, непогасну, щедрю мову!

1972

* * *

До Алазанської долини
Злетіла пісня України.

Її зустріли, привітали
І найріднішою назвали.

І від оселі до оселі,
Як мудре слово Руставелі,

Вона ввійшла в серця гарячі.
Тому і хижий ворон плаче,

Що більш не пити йому крові,
Не вбити правди і любові,

Що народилася між нами,
Вкраїни й Грузії синами,

Від Прометея почалася
І сонцем волі розлилася.

Конай же, вороне проклятий!
А ми йдемо у світ крилатий,

В життя, омріяне віками,
Бо прапор дружби над братами —

Із пісні, сонця, із любові,
Із Прометеевої крові.

1960

РОЗМОВА З ШАЛВОЮ ЦВІЖБОЮ

Не диво не стрітись отак на землі,
У світі безмежнім — мільйони таких.
Свистять хуртовини безжалісно-злі,
Спинають натомлених, юних, прудких.

То спека вогненна, то злива лунка,
То просто дороги — у різні кінці.
А то печія, і солоня й гірка,
Сліди залишає на світлім лиці.

Не диво не стрітись, не диво... Проба
У цій веремії, у цій метушні.
Ось знову світанку підвівся сурмач —
І солодко й терпко у мандрах мені.

Та я не безпам'ятко, друже, о ні!
Абхазія, красна твоя сторона,
Чи я приземляюся, чи на коні,
Абхазія — в серці. І — завжди вона.

Я чую її, легкостанну, метку.
Палку трудівницю вчуваю здаля.
О, скільки пізнала всього на віку
Земля Прометея — хоробра земля!

Хай множиться рід її, мова живе!
А мудрості — іншим позичить вона.
Планета до неї у гості пливе,
Планету стрічає абхазька весна.

Спрагнілий красою, прийшов я сюди
І вже молодію на крилах труда.
Припав до твоєї живої води,
Абхазіє — зірко віків молодя.

Мільйони нехай на планеті... І все ж
Дістався до друга крізь злами круті,
Хоча й ненадовго... Повітрям дихнеш,
Повітрям братерства, і легше в путі.

Знов клекіт Чумацького Шляху зове.
Можливо, пора вже у космос мені?
Нехай твоя мати, мій друже, живе!
Нехай твої діти ростуть осяйні!

1976

СЛОВО БРАТІВ

Я пройшов над Алазанню...

Микола Тихонов

Легкоплинну, полум'яну
Ніс високий шлях зорю...
Я ішов по Дагестану,
Із Каспійська йшов на Хрюг.

Над вершинами червоні
Гасла маяли тугі:
«Славтись, трудові долоні!
Славтись, браття дорогі!

Наша сакля — й ваша сакля,
Наш аул — то й ваш аул,
І гора, й потік, і крапля,
І святковий сміх, і гул».

Я радить не перестану:
Світить слово, як зоря,

Звідки в горах Дагестану
Знають мову Кобзаря?

Українською — плакати
Над Самуром вогняні.
...Йшли із армії солдати
По дніпрянській стороні.

І один джигіт побачив
Русокошу край воріт.
А джигіт той був гарячий,
Мав за двадцять буйних літ.

Тільки це вже інша сповідь,
Розкажу колись, як є.
Ще бринить пізнання повільно
І спокою не дає...

І звучали сто потоків,
Ніби сотня різних мов,
Щиросердих, бистрооких,
Добродійних знов і знов.

І летіли гори сніжні
Під моїм тугим крилом —
Гордоликі, дивовижні,
З осяйним, ясним чолом.

Зустрічали всім аулом
України посланця.
І «Лезгинка» струмом-гулом
Била в трепетні серця.

Хвиля землю коливала,
Напливав за валом вал,—
Як «Лезгинку» танцювала
Богосонячна Марал.

Повелителька кохання
Просто писана краса.
И дарувала на прощання
Нам і гори, й небеса.

І хмелів я рано-вранці
Із горянами в саду,
Між плодів-протуберанців,
Гімн складаючи труду.

О гірка снаго узгір'я,
Потом зрошені грядки!
Із труда, труда-безмір'я,
Плодоносиш ти віки.

Красувався сад хрещато,
Напинав пахкий намет...
Вірш читав Расул Гамзатов,
Ніби присягав поет.

І вслухалися лезгини,
Як аварець переклав
«Заповіт», святий, нетлінний,
Що Шевченко написав.

Хлюпав силою єднання
Всесоюзний океан,
І співав нам про братання
Рабаданов Сулейман.

І Меджідов на осонні
Готував нам хліб і сіль,
І птахи нам на долоні
Позлітались звідусіль.

Над Самуром-берегами
Темна станула гроза.

Берегів торкнувся устами
Друг — Саїдов Алірза.

Мов любові знак, свідонство,
Світла правда про красу,—
Все молилося жіноцтво
На Алієву Фазу.

І плескали жарти в груди,
Кожен жарт — иначе жар,
Молоділи й квітли люди,
Як з'являвся Абу-Бакар.

І хлопча із Лезгинстану —
Герман! (Герман?! Це ж — Титов!) —
Обіцяв: «Дорослим стану —
В космос рушу. Й будь здоров!»

А тепер ось, на світанні,
Він обсапував грядки,
Поливав квітки духмяні,
Поливав же залюбки.

Хоч цеберко із брезенту
Аж прилякло до землі,
Він тополі Қасумкента
(Мов ракети віддалі),

Напував не раз снагою,
Задивлявся на зірки.
Германе! І я з тобою
Хочу стрітись крізь роки.

...В стрімколеті, нуртовинні,
Між важених сірих брил,
Де летять стежки орлині,
Труд владичить дужокрил!

Дасть електрику-сіяння
Рвучко збурений Сулак.
Й ми прославили братання,
Кожен друг і брат — кунак.

Я пройшов по Дагестану
І напився братніх мов.
То ж не стихну, не охляну,—
Всюди дружбу я знайшов.

Зустрічали всім аулом
України посланця.
І «Лезгинка» струмом-гулом
Била в трепетні серця.

І звучали сто потоків,
Мов веселка різних мов:
Щиросердих, бистрооких,
Променистих — знов і знов.

31/VII—6/VIII 1972

* * *

А виходить, країна твоя від Дніпра недалечко:
Тільки вийду на кручу, як бачу тебе я, узбечко.

І низенько вклонюся, і серце візьму на долоні:
Піднімайся, лети на дороги братерства безсонні.

Там розділять твої і тривоги, й щоденні турботи
Й подарують шляхи без лукавства і без позолоти.

За рахмат! За спасибі — наділять святою любов'ю.
І вклонися ти знову її доброті й чорнобров'ю.

Як шляхами війни розливалась сирітська недоля,
З українського поля.

З українського поля...

Розмовляю з Дніпром, що до дому твого недалечко,
Бо на хвилях братерства розмову веду я, узбечко.

1972

*КРАСА ТВОЇХ ПАЛКИХ ЖІНОК,
УЗБЕКИСТАНЕ...*

І, може, все спливе, і, може, все розтане,
Як подих древності, віків громохкий біг.
І лиш краса твоїх жінок, Узбекистане,
Увійде в сяйво днів, у лет нових доріг.

А хто різьбив і трепет цей, і це буяння,
Цей неймовірний шал? Вклонися й вознеси —
За торжество життя, за торжество кохання,
За грацію душі, за грацію краси.

Де зупинюся знов, де зачаруюсь всоте,
Де молодість зі мною буде знов на «ти»,
Де нерви кожного вогнем, неначе соти,
Наповнить так, що погляду не відвести?

Пробач мені, всемудрий, віщий Регістане,
Пробач мені, глибинна книжність Бухари,
Красу твоїх палких жінок, Узбекистане,
Двадцятий віче, в людстві щедро відтвори!

28/XI 1972, Ташкент

*ЖИВУТЬ ДІВЧАТА
В САМАРКАНДІ*

*Саноаті Нуруллаєвій,
Бібісорі Турабовій*

Троянди вогник на веранді
І світанкова глиб хмільна...
Живуть дівчата в Самарканді,
Де молодіє давнина,

Де мудрі зорі Улугбека
Навстріч супутникам пливуть,
Де в серці сивого узбека
Дніпра военні дні ревуть,

Де працелюбність урочиста,
Із сонця хліб, пощез курай,
Де йде історія вогниста
Із роду в рід, із краю в край.

І я благаю у дороги,
У неба, в поля, у струмка:
«Пошліть дівчатам щем тривоги
І спрагу-жар трудівника.

І це трояндове багаття,
І ці світанки голосні,
І роду юного зачаття,
І серця щирого пісні,

І переправу із любові
До наддніпрянських берегів,
І хай дівчата чорноброві
Живуть! Й не стане ворогів!»

Салам алейкум, Саноато!
Й вам, Бібісоро, мій привіт!

А ранок зводиться крилато
Й пливе земля в духмяний світ.

І ми готові до стрічання,
Хліб-сіль на нашому столі...
І обіймає нас братання
На миром ствердженій землі.

1976

ЗА ШИРОКИМ СТОЛОМ...

А ця ніч в Ашхабаді наповнена цвітом-трояндами.
За широким столом у Берди Кербабаева — гомін.
Розливається гомін шляхами й стежками багряними,
І бринить хуртовиною зустрічей плинний трояндовий плем'янь.

Як Аму, засрібліє, захлюпає юними жартами в груди,
І хмеліють серця, що злетілись на крилах братерства і шани.
Із сторіч, із далеких країв озивається давне:

«А що то за люди?»

А чому не панахають ніч дикі посвисти, злі ятагани?»

Тільки ж плинуть і плинуть трояндами наші дороги,
І живуть наші руки в єднанні високої думи:
Для майбутніх віків ми засієм лиш зросту тривоги
І розвієм назавжди і горя, й ненависті всі Каракуми.

Так, трояндовий плин нам наповнює руки та очі,
За широким столом у Берди Кербабаева в'ється,
Як Дніпро мій єдиний, наснагою б'є і клекоче,
Як Аму, по серцях він розмружених летється і летється...

13/V 1966, м. Ашхабад

РОЗМОВА З ДРУГОМ-ПОЕТОМ

Брате, друже мій, поете, ти підкреслюєш завжди,
Що творити пісню — мука невтоленна до кінця,
Легше день в пустелі бути без цілющої води,
В Каракумах поруділих без розливу вітерця.

Що ж, нехай... Не буду, друже, перекреслювать твій пал,
Сам належу до когорти, що штурмує небеса.
Все ж давай-но запитаєм у туркменки Айджамал,
Як з'явилася у світі нею ж створена краса.

В'ється нитка пурпурова і за тою ж — вогнева,
В'ється ниточка по фоні, що безбарвний, мов піски.
Друже, пильно придивися, як поволі випливає
Пісня фарб і строгість мислі з-під дівочої руки.

То гармонія з безладдя, то натхнення із труда,
Перемога із любові, що влітає Айджамал.
Дні за днями відлунають, ніби спінена орда,
І століття перемелять не один бентежний шал.

Друже, вірю: хоч клаптинку збережуть гіркі віки,
А зустрине витвір — скрикне не один з нас, мов дитя,
Твір злетів із серцем разом з-під дівочої руки,
Як злетіло, забриніло вічне в спрагlostі життя.

Станем мовчки, занімієм од вогню, що б'є з-під рук,
Встанем в святості суворій, хоч в серцях дев'ятій вал.
Може, й ми пізнаєм щедрість, невситимість творчих мук,
Й поведе нас у століття мовчазлива Айджамал.

15/V 1966

ПРИСВЯТА АННІ КОВУСОВУ

А дніпрова снага на дорогах безсмертного бою
Напуває бійця і сьогодні сповна,
Й Кобзареві лани, як весільні столи, далиною,
Буйноцвіттям запрошують, друже Анно́.

Тож крокуй по землі України і днями, й роками...
Чуеш, з крові твоєї сьогодні луна
Щебетання дитини-дніпряночки й усмішка мами,
Визволителю, брате, товариш Анна.

Я люблю твою гідність, і щедрість, і вроду класичну,
Хоч пустеля віками палила курна,—
Не убила вона твою трепетну душу закличну,
Зореокий туркмене, козаچه Анна.

Наш Дніпро — як любов; напивайся можуть й буяння,
Життедайна його трудова бистрина,
Народився безмежний із волі, з труда та з братання,
Щоб навіки і в тебе ввіляться, Анна.

14/V 1973, м. Черкаси

* * *

Сліпуча до хрускоту спеко,
Вгамуйся у листі, в лозі.
Співає казах Каїрбеков,
В туркменській співа Фірюзі.

Сивіють в узгір'ях дороги,
Просвістані солончаки.
Людина згоря від знемоги,—
Руді облягають піски.

Ще безліч доріг до аулу,
Ще більше — до серця людей
Крізь давню недолю минулу,
Крізь смуток, що світом бредє.

Влітають розгілені гони
В пахкий солов'їний туман.
Ляга надвечір'я на крони,
На давній, як пісня, платан.

І гасне спекота в долині,
Не шерхне гірка на вустах.
І дихати легко людині
В налитих цвітінням садах.

Від отчих країв ми далеко,
Та рідна для нас Фірюза...
Співає Гафу Каїрбеков,
На листі іскриться сльоза.

1968

* * *

Душа моя красою пройнялася:
На цілині я чую рідну мову,
Вона в життя Казахстану вплелася,
Як солов'їна — в далеч світанкову.

1961

* * *

Бачив: купалося небо в блакитному колосі
І заливало дороги й стежини.
Чулося: спрагле тремтіння у сонячнім голосі
Смаглої з радощів жниці — Людини.

Кроками йшла та Людина по небу нескорими.
З лоба ж високого — краплі солодкої сили.
Краплі ставали жовтопрозорими
І у блакитному колосі спіли.

1961

*ЖАКСИ **

Йди ліворуч, йди праворуч,
І на захід, і на схід,—
Буде степ тобі бриніти,
Буде слати зелен цвіт,

Буде обрій кликати, кликати,
Стрімко падать далина,
І гудками озиватись
Притобольська сторона.

Ти візьми собі на спогад
І дорогу вікову
(Скільки тут голів летіло
В припорошену траву!),

* Ж а к с и — дуже добре (казах.).

І пахуче заозер'я,
Й Ала-Тау в сивині,
Джезказгана і Доссора
Трудових дерзань огні.

І повсюди — велич праці,
І прокажеш ти: «Жакси!»
Привела тебе дорога
В світ звияжної краси.

Ти побачиш те, що снилось
В посивілу давнину.
І прославиш добротворчу,
Хлібодариу цілину.

Тільки знай, що на планеті
Ще вмирають від нужди.
Ти по-братньому голодних
Звідусюди приведи,

Нагодуй їх, і підтримай,
І надію піднеси,—
Це ж планета вся говорить,
Що в краю твоїм —
Жакси!

1961, м. Кустанай

* * *

О жовтий, клятий Мангишлак!
Ти не давав мені спокою.
Здавалось, швидкісний літак
Не зможе стрітися з тобою.

Не донесе. Не долетить.
Передихнути сяде скоро.
І мертва далеч в першу мить
Жбурне його в піщане море.

Ось ти лежиш, як вік тому,
Як царство давнього страждання.
Тут пісню вольності в тюрму
Кати загнали на вмирання.

Фортеця рабства на горі —
Безмовні навкруги руїни...
Що думав він о тій порі,
Кобзар закутий України?

Що ти йому приніс тоді,
Веселий вітре, побратиме?
Чи освіжив його в біді,
Розвіяв горе несходиме?

Що, хвиле, мовила йому?
А ти, скупих дощів краплино,
Чи ти упала на тюрму?
А ти, Шолпан, краси перлино,

Чи ти зіходила завжди,
Чи осявала на світанні
Його журбу, чи ти сюди
Доріг не знала до остання?

Я відшукаю, і знайду,
І повезу аж на Україну
Оту Катрусю молоду,
Катіру ту, що на хвилину

Йому з'явилась, як зоря,
Йому всміхнулась голубино.

Уклін тобі за Кобзаря,
Землі казахської дитино.

Ти муки самоти зняла
З його душі, дала горіння.
Ти з ним сьогодні ожила,
Щоб жити вічно в поколіннях.

Спасибі вам, вітри життя,
Спасибі вам, краплини зросту,
Що він не знав тут каяття,
Не знав зневіри тишу гостру.

Спасибі, хвиле голуба,
Уклін тобі, Шолпан преясна,
Що возвеличив він раба
І тут, як славив повсякчасно.

Роки... роки... Століття вже...
І сонце правди у zenіті...
І кожне серце береже
Його пісні, вогнем налиті.

1961

СЛОВО НА РУІНАХ КОЛИШНЬОЇ НОВОПЕТРІВСЬКОЇ ФОРТЕЦІ

Мовчи, руїно кам'яна!
Вітри ж віків навколо тебе.
Тут муштра царська навісна
Співцеві затемняла небо.

Тут зойк стояв, і стогін — теж,
І кров орошувала скелі.

До сірих, голих узбереж
Ішли казахи невеселі.

І він, бунтар, у млу пустель
Вдивлявсь, карався і ставився,
Бо до знедолених осель
Як вісник волі він з'явився.

І в сіру безводь падав гнів,
Не на каміння, а між люди.
І вірив серця віщий спів,
Що воля тут і всюди буде!

17/III 1961, Форт Шевченко

МАНГИШЛАК

Задихнулась земля без води,
Породила каміння, мов муку.
Хоч буди ти її, не буди,
Не почувеш зеленого звуку.

І не плесне на душу тобі
Солов'їне вишневе кипіння,
Лиш в полинній пекучій тяжбі
Просичить, як змія, вітровіння.

І на брили снага не впаде,
Не зустріне колоссям пшениця...
У глухім надвечір'ї іде
Самала, учениця.

А в очах — і журба, і печаль,
Як згадає про землю цілинну.

Хоч і там — не урюк, не мигдаль,
А земля та годує людину.

Хто їй скаже: «Журба промине».
Хто їй скаже: « А брила камінна
Ще такими хлібами хлюпне,
Що аж даль залящить солов'їна?!»

Скаже серце про все молоде:
«Я побачу таке, що й не сниться...»
Самала у задумі іде,
Тільки море шумить, як пшениця.

16—17/III 1961, м. Форт Шевченко

*НАПИС НА ВАЗИ
В МУЗЕІ МІСТА ГУР'ЄВА*

Цій вазі сивій вже понад сімсот,
І верх пощерблено віками.
В музей потрапила не від заброд,
Що все скородили мечами.

Півсвіту ними кинуто в багно,
Із краю в край ридають вдови.
Півсвіту лиш прокляття зна давно,
Розтоптано держави й мови.

Не завойовник п'яний у злобі
Її творив на крузі вічним,
Щоб стиглі барви сонця голубі
Рясніли чисті і закличні.

Не хан, не підханок лихий, не кат,
Проклятий людом України,

Ї творив не срібен меч-булат,
Цей осуд чорної години.

«Краса людська — людське обличчя. Знай,
Краса обличчя — очі щирі.
А вуст краса — язик. Не малахай.
Краса його — то слово. В мирі.

Краса людська — мистецтво і знання,
Віддаймо душу їм велику...»
Читаю написи. І голос дня,
Я чую голос, голос віку.

Не хан, не підханок, катюга — ні,
Веде зі мною це розмову
Гончар, ординець, що в криваві дні
Відкинув меч, як гадь багрову.

Спливла у забудь навісна орда.
Гончар свому коривсь закону:
На крузі вічним пошуків, труда
Свій врятував народ від скону.

1968

ПОЛЕЧУ Я В КАЗАХІЮ ЗНОВУ...

Берхаїру Аманшинові

Полечу я в Казахію знову,
Що багата на хліб, на пісні.
Полечу я на дружню розмову,
Бо казахи — до серця мені.

«Що візьму я в далеку мандрівку?» —
Це питання для вас неясне.

В будь-яку завітаю домівку,
Ніби рідного стрінуть мене.

Піднесуть і кумису терпкого,
І хрумкий баурсак піднесуть.
Захмелієм від слова дзвінкого,
Лиш акини змагатись почнуть.

Степовичка Аят засрібліє,
Прохолодою в спеку дихне.
І той сокіл-сункар, що міцніє
У польоті, у даль шугоне.

Хоч проб'є він і грози, і хмари,
Знову змушений відпочивать,
Бо новітні степи-хлібодари,
Їх не зможе сункар облітать.

Та, напоений сонцем жадоби,
У людей попрохає снаги,
І хлюпнуть йому сил хлібороби,
Як плавцю надають береги.

Понесеться сункар над степами,
Юна сила загра на крилі!
Як стрічаємось ми із братами,
Він розкаже народам землі.

1961

1

Стрів гордеця — голову сам підніми до небес,
А перед скромним схили до землі.
Честь і цнотливість — вони не осудять тебе
І каяття не зможуть жалі.

2

Геній — для всіх побратим, для народів усіх,
А без єднання немає життя.
Хай твоя творчість дарує буяння і сміх,
Розбрат не знає повік вороття.

3

Краще підметкою бути в своїй стороні,
Ніж сонцесяйним султаном в чужій.
Доле! Дай силу невтомну сходити мені
Кожен куточок в країні моїй.

4

Щастя старого пригорне — запізно не буде, — о ні!
Як передчасно не буде і самому ж це молодому.
Кожен повинен помчати на небаченім досі коні
І повернутись із мандрів безсмертних до рідного дому.

1967

* * *

Я такий, як і всі, тільки я від землі,
Від землі, що хлюпнула сади до Дніпра,
Що у космос послала свої кораблі
Для сягань, перемог, для любові й добра.

Я такий, як і всі, але віра й краса —
То народу мого буйнорясна жага,
Хай і наша краса серед всіх не згаса,
Бо, окроплена кров'ю не раз,— дорога.

Я такий, як і всі. Але ж рідне, мое
Надихає, підносить чуже і своє.
Те горіння, що в серці Вітчизни встає,
І планеті, і людям розраду дає.

Я такий, як і всі, але прошу я вас:
Відгукніться на згуки моєї струни.
Я з тієї, що в горі омріяв Тарас,
Молодої, живої, як цвіт, сторони.

Україно-красо, Україно, роки
За роками ідуть, а тебе ж майбуття
Жде і кличе, як дружня рука — до руки,
Як любов — до краси і як цвіт — до життя!

23/XII 1964

* * *

В терпкім, солодкім пожаданні
На край би світу залетів.
Ще не бував у Магадані,
На Сахаліні — й поготів.

За листопадівим прощанням
Пресвітломудрих журавлів
Мое підводилось світання
Від Наддністряниці полів.

І шлях дзвенів на видноколі,
Я ж дихав спрагло, в забутті,
В якомусь непідвладнім колі,
В якійсь буденній гіркоті.

Колола тишу громовиця
За гуком — гук, за гуком — гук.
І буденщини спливала криця
І розтавала, ніби звук.

І все ставало зрозумілим,
Все звало, кликало: «Не жди!
І возсіяй ти світом білим,
І чорну землю обійди!»

1976

* * *

Малюйте променем
життя.
І тільки — світанковим.
Я повернувся з небуття
Стожильним та бідовим.

Малюйте променем
любов,
І тільки — променистим.
Я тим крилатий, що знайшов
Струмок любові чистий.

Малюйте променем
красу,
І тільки — сонцетканім.
Її над світом піднесу,
Щоб жоден не споганив.

Малюйте променем,
брати
По духу і по крові,
Мости,
Веселкові мости
Із віри та любові.

1975

* * *

Що у серці твоєму — жага, чи снага,
Чи зелена заціплена твань,
Чи суха степова мерехтлива юга,
Чи троянди весела багрянь?

Що у серці твоєму? Не крийсь, не тікай,
Тільки людям ти серце неси.
Тільки дружба людська — як живлющий Дунай,
А без неї немає краси.

9/XII 1960

* * *

Помолоділий, захмелілий
Від сили неба і землі,
Лечу над світом, дужокрилий,
А поруч — сонце й журавлі.

І на всесвітньому екрані
Крізь грім доріг, крізь вир рудий
Дніпра розливи, цвітом вбрані,
Вінчають Київ молодий.

О щедрий Києве! Колиско
Єдинокровних трьох братів-
Народів, цвітом-блиском
Твій геній творчості злетів.

Крислато-грайний, буйнолистий,
Володар мудрого життя,
Ти арко-дужний і порвистий,
Як безконечне майбуття.

І я, манюсінька кровинка
Життєвоплідної землі,
Лечу над світом спрагло й гінко,
А поруч — сонце й журавлі.

1975

ВЕСЕЛКА

Не з темноти чи закапелку,
Не з тих кутків, де мох, імла,
Дніпро дарує нам веселку —
Вогненно-синіх два крила.

Вже пропливли крізь неї кручі,
Як сизокрилі голуби,
И оранжеві скалки летючі
Зловили в темряві дуби.

І розпрозорено, глибинно
Від неї небо відійшло,
Щоб рясноцвітно і промінно
Ясніло зоряне чоло.

І над Хрещатиком преясна,
Над Україною вона,
І всевіт сповнила незгасна
Блакитна музика. До дна.

Звучали доли і діброви,
Як вікова жива краса
Безсмертної святої мови,
Ії надія і яса.

Так, від Дніпра, на подив люду,
Свою цнотливість пронесла.
І, непокірна млі та бруду,
В серця спустила два крила.

Беріть і пийте жар і світло,
Бо чесним ярість до лица,
Щоб наше щастя не поблідло,
Не розбраталися серця.

Зведись, веселко, яснокрило,
Над нами з дня у день пливи,
І малиново, і стосило
Завжди палай, завжди живи!

1964, Київ

КОХАНІВКА

Коханівка — яке ласкаве слово!
За Токмаком назвали так село.
Щоб трепетно, щоб ніжно, світанково
Усе воно в буяння запливло.

Назвали люди наші світлочолі.
А зайди, а ординці навісні
Топтали радощі широкополі,
Палили наше серце і пісні.

Лишали імена: Гниле Болото
Чи Місце Крові — наче батоги.
Тебе лишали, вікова скорбото,
Тупі і ненаситні вороги.

Народе мій, ти з небуття, із ночі
Піднявсь на землях рідних на віки.
Мудрець. І воїн. І творець.

Урочі
Живуть Шевченки і Франкі.

Твої сини. Твоє стокриле слово.
Твоя жарка надія майбуття.

Коханівка — так ніжно, світанково.
Так трепетно.

Як вічність.

Як життя.

10/IV 1969, с. Коханівка на Запоріжжі

ПРОРОК ХОМА

Не знаю, як ви ставитесь до неба,
А я пророків твердо визнаю.

Я ріс без батька у Маяках.
Гасав, бувало, зранку й до смерку.
А дід Кіндрат все гахкав молотком,
А дід стругав, тесав і сіяв —
Коваль, і хлібороб, і тесля він.

І так хотів мій дід Кіндрат,
Щоб я умів кувати зброю, сіять хліб,
Плуги клепати і прудкі grindжולי,
Як споконвіку рід козацький наш
Завжди, усюди був на все мастак.

Я поспішав щодоуху до Дністра
І дихав вербами, і осокою,
І чебрецем, і сивим полином.
І вже стояв, і дивувався дуже:
Біжить Дністер, з Карпат, нестримний, поспіша.
І не міліє, й не спиняється. І рине.
І все туркоче щось, і все розповіда.
Про що говорять ті краплини срібносяйні,
Про що вирує плін, навіщо бистрина?
Хлюпоче в берег хвиля і зникає.

Я кидаюсь у хвилі сиві — і пливу,
І я вслухаюся у таємницю руху,
Очеретами згодом і болотом,
Солончаками в плавні подаюсь.
Десь жаба плеснула у теплу каламуть,
Бугай озвався і прокричали гуси.
І міриади стрибунців — тієї комашні
І по заплавах, і озерцях завихрили.
А я шукаю все лілеї снігові,
Знаходжу на воді той витвір незбагненний.
Широкий зелен лист і ніжність снігова.
Стою. Не дихаю. Дивлюсь і мрію...

А що, чи зможуть наші гончарі,
Оті, що глеки, дзбани, куманці виносять
На продаж у Маяках на базар,
Таку лілею з глини сотворить,
Щоби вона і взимку не замерзла?
Потрібна глина особлива. Може, та,
Що за селом, в яру Козачому, знайшлася?

І вже біжу, крадусь на край села,
І в глинищі рачкую, все шукаю.
На зуб покуштував — солодка!
А тут і засмоктало вже сильніш
Під ложечкою. Треба йти додому.
Та й пити хочеться. Біжу. Аж чую:
Розсипав жайворон свою співанку,
А небо, як ніколи, велетенське,
Таке високе, що й кінця не видно,
Пожежна каланча не дістає до нього.
Отак стою і слухаю, аж поки
Не засудомлять у курчатах ноги.
Ну як вона, сіренька пташка рвійна,
Таку виклеплює ловкеньку пісню?
І чи зумів би мій дідусь Кіндрат
Зробить мені таку музику дивовижну?

І я згадав про діда. Й похолонув.
Ох, буде він сваритися ізнов.

Біжу, хоч задихаюся, стежками,
Канавами по кавунцях, по кропиві.
Посинів. Зуби дріботять. І кольки.
І все болить. Бо їсти — аж пече.
І ось до кузні підбігаю. І стаю,
І не наважуюєь заходити відразу.
А що, як мій дідусь добрячий розізлився?
Нагримає. Й до всього — покарає.

Не гупа кузня. Лиш розмова
Неголосна до мене долітає.
І я заходжу вже сміливо. Знаю:
Сусіда наш із дідом гомонить.
«Кіндрате, ти побійся бога,
Отого бога, що дарує мозолі,
Ладимир — золота людина,
Із нього вийде бандуриста ще!»

І засміявся дід Кіндрат, сусіда — ні,
Лиш руку догори підняв натхненно
Й очима чорними сусіда блиска.
«Ну що життя. Ось ти, Кіндрате, потом
Вмиваєшся щодня, я горблюсь над шитвом,
А нашим дітям музика потрібна.
Для чого ж революція тоді?!
Тож він все слухає. І неспроста, Кіндрате,
Із нього бандуриста ще будé!»
Так називав сусіда наш Хома усіх,
Хто незвичайним був, а серце мав людське,
Хто шмат глевкого хліба розділяв,
Хто бідним руку подавав свою
І прагнув помирити всі Маяки,
Злидоту всю, голоту трудову,

Що розпанахала, переорала межі,
То «бандуристи», що віддали людям
Останній хліба шмат, і силу, і життя.
Отак Хома їх по-своєму називав
І скарживсь все, що особисто він — «герой»,
Бо прагне мати невеличку хоч майстерню,
А це вже оскверніння мрії світової.

«Пророчиш знову?» — «А чому б і ні?
Хіба, Кіндрате, ти не заслужив,
Щоб твій гарячий молот, і рубанок твій,
І плуг онук твій воскресив для всіх?»
«Чому ж ти, Хомо, все кричиш на діток?
Байдикувати є кому. І істи — є,
А петлі помотати — батько мусить,
Бо вам забаглося у інженери йти!»
«Е, ні, Кіндрате, це не те!
Сини мої за голку не візьмуться,
А твій онук і плуга, і рубанок,
І молот буде знати. Й нитки теж.
Щасливий ти, Кіндрате, бо в онуці
Не вмере твоє гаряче ремесло.
Ще пригадаєш ти моє пророцтво,
Хома ж бо бандуриста трішки —
Не лише пророк...»

І я дивлюся в далеч вже й не помічаю
Ні борони, кувалди, ні горна,
Неначе справді я таке вже серце маю,
В якому все вмістилося сповна!

3/11 1966

І дуб забасить. Солов'їха
Світанок стрічатиме ніжна.

Озвуться бандурами ріки,
І море у сурми заграє,
І люди підуть ясноликі
Оновленим краєм-розмаєм.

Ти бачиш, товаришу-брате,
Мойого народу буяння?
Яке у нас серце багате
На пісню, на труд, на кохання!

Співайте, нащадки Тараса,
Прославте і дружбу, і згоду!
Вселюдської думи окраса —
Пісні українського роду.

1960

ПРИСВЯТА ДОБРОЛЮБОВУ

Життя Вітчизни пурпурово
Горить у пісні... Материнська
Не гасне туга...

Наше слово
Як знав він, земле українська!

Ой шапка-бирка — зверху дірка!
Козацька доля на роздоллі,
Де мерехтить зелена зірка
І шлях показує з неволі:

Де з-під ординського копита
Встає столочена пшениця,

І не росю — слізьми вмиа
Тікає бранка смуглолиця.

А молодик на Січ мандрує,
Мов Ненаситець, Січ grimкоче.
Народна помста завирує —
І згинеш ти, неволі ноче!

Хай мати жде з походу сина,
Хай не у тузі, в самотині
Розквітне знов жива калина
По всій сплюндрованій долині.

О, як вона тебе чарує,
Росії буряного сина,
Тривожить, кличе і хвилює:
Святиня — пісня-Україна!

1960

ПРИСВЯТА БОРИСУ ГРІНЧЕНКОВІ

Словник живої мови він складав:
Десятки, тисячі листків, заміток;
Десятки, тисячі разів перегортав
І починав заповнювати зшиток.

Над словом він годинами сидів,
Тлумачив, придивлявся і прислухався:
Росло звучання щирих, повнозвучних слів,
І він, трудар, то плакав, то всміхався...

«Незрадна зброе, зброе вогнева,
Тебе відточую, даю народу,—

Окрилюся! Щоб вічно ти була жива,
Нічого я не хочу в нагороду.

Я можу все на світі, все знести
Заради рідного, як неня, слова...»
І знов береться він за виписки, листи...
В руках найбільший скарб — народна мова!

1948

*СОЛОМІЯ КРУШЕЛЬНИЦЬКА
В САНТ-ЯГО*

Далеко як від України,
Далеко, Соломіє...
Летять хвилини, йдуть години,
А серце, серце мліє.

Далеко як від України...
В чужім Сант-Яго місті
Про край співаєш тополиній,
Гірські плаї барвисті.

Далеко як від України...
А ти виводиш знову
Про цвіт коханої калини,
Ліщиноньку-діброву.

Далеко як від України...
А люди мов завмерли:
Ти повела їх у долини
І на плаї Говерли.

Далеко як від України...
А люди йдуть з тобою

У красний світ, де шум раїни,
Дніпро іскрить снагою.

Далеко як від України...
Чуже, незнане місто
Співачку за святі хвилини
Віншує урочисто.

Далеко як від України...
Тож серце, серце мліє:
Квітник на сцені голубиний
Для тебе, Соломіє.

Далеко як від України...
А голуби повсюди:
Все білі, білі, як сніжини.
Несуть, несуть їх люди.

Далеко як від України...
А серце серце стріло:
В ім'я людини до людини
В піснях заговорило.

Єдина, ти хоч за морями
Гордись, Вкраїно-мати:
Дітей твоїх із голубами
Народи йдуть вітати.

1957

* * *

Матері ви мої, матері України,
Ви гордіться, що слово-красу зберегли,

Що воно розцвіло, де бринять полонини,
Де вогні Наддніпрянщини в даль попливли.

Матері ви мої, ваші діти лягали
Під загарбницькі танки зі словом життя,
Із піснями, що ви їм в безсонні співали,
Все віддавши єдиним їм без каєття.

Матері ви мої, на просторах цілинних
У завію, в спекоту, в напружені дні
Ваше слово підводило хлопців голінних
І було джерелом перемог у борні.

Хлібодарна, напоена розквітом мова,
Українське гартоване слово орлиць,
Як бузок, запашна, як перлина, чудова,
І мітка, мов огні племінних блискавиць.

Молодій, і квітуй, і сталися, правдива,
Продзвени ти піснями в найдальші краї.
Ваше серце окрилене, праця щаслива,
Матері України, безсмертні мої!

1959

СПІШІТЬ ВИ ДО ТЕАТРУ...

*Андрію Володимировичу
Недзвідському*

Спішіть ви до театру... Ввечері
Спливає завжди відчуття,
Що ти бриниш в якомусь клеченні
Із сяйва, мислі. Все життя.

Що ти чекаєш миті сповіді,
І вже готовий скласти звіт:
До цноти — чесно, в щирім золоті
Душі своєї, в леті літ.

Весь опромінений і стишений,
Заглиблени* аж до струни,
Не розбуялий, не засніжений,
Увесь — як перший блиск весни.

Спішіть ви, до театру... Звіримо
Свою і цноту, й відчуття.
Театру сяйво, мисль довіримо
Душі своєї. І — життя.

20/1 1968

НАРОДНИЙ САМОДІЯЛЬНИЙ ТЕАТР

І я пімів, а грози били в стелю,
І я пашів, а плакали усі...
Накинувши наопашки шинелю,
Солдат стояв на Сонячній косі.

Смаглявий лоб, і ніжне темнорусся,
І рук розліт, і погляду жага.
А звідки сам, з Росії, з Білорусі —
Ніхто не знав. Мела з вишень пурга

На мудрий лоб, на плечі і на руки
Мела пурга, як зустріч, запашна.
А він стояв: ні болю, ні розпуки,
Громами в груди хлюпала весна.

Солдат стояв на примітивній сцені,
Наопашки шинель, жаркі уста...
І хвилі грали сині та зелені,
І дна не мала тепла висота.

В захмар'ї згасли білосніжні грози,
Хо́да вчувалась владної тесни.
І зал мовчав, побожно терпли сльози,
І плакав зал... Солдат оце — з війни.

1969

ПРИСВЯТА АРКАДІЄВІ ГАЙДАРУ

Я звалився, упав, на розстріляну землю упав...
Били в небо жита. Клекотіли гранітні зірки.
І гривасті іржали, мов сурми оті, серед трав,
І котило вогненні шторми од живої ріки.

І планета здіймала круте, почорніле плече,
В ненаситній жадобі світанку вдихала життя.
...Тільки горе гуде. Тільки скін і поразка січе.
Тільки все навкруги спопеляє вогнем небуття.

І порубані діти мовчали. Як ті матері,
Що розп'яті були на очах у своїх дитинчат.
Та ударив зненацька червоний сурмач на горі,
Так, що й ворог не встиг закричат!

І полоще знамено червоне. Й земля устає,
І вихлюпує Дніпр, ніби сонце, налиті жита...
Крізь конання моє, крізь безсилля болюче моє
Той сурмач — дужокрыл, той звитяжець життя проліта.

Все на бій! І на бій! Грізна сурма хоробрих склика.
Від живого Дніпра, від святого Шевченка сурмить...
І підводить мене сурмача всемогутня рука,
І земля вже за мною життям і весною шумить.

Я стою на землі, що встеляє дороги хмільні,
Я стою на землі, що дарована цвітом мені,
Я стою на землі, бо крізь ночі мої і крізь дні
Пролітає сурмач. Він і досі іще на війні!

4/XI 1965

ХУДОЖНИКОВІ

М. М. Божію

Росте сусідка. Ну й нехай собі росте.
Мені дівчина інша сниться,
Хоча на ній вбрання не золоте,
Сама ж вона — як зоряниця.

Шукав я ідеал, шукав давно...
І завітав у галерею,
Де виставив художник полотно:
Портрет знайомої моєї.

Сусідка! Ні, не може бути! Ні!
Її з дитинства добре знаю.
Так, очі це її, але вогні
В очах уперше помічаю.

Її чоло її, але натхненну мисль
Лише тепер на нім читаю.
Кажу я серцю: «Серце, придивись,
Це та, яку над все кохаю!»

Товаришу, я славлю не дівча
І не жарке моє кохання —
Митця!
Бо головного я не помічав,
Він дарував мені пізнання.

1952

*МАКСИМ КУДЛАЙ —
ХУДОЖНИК-САМОУК*

Він фарби брав із сизих, теплих лук,
З вербових котиків, блакитних трав.
Максим Кудлай —

художник-самоук.
Все лебедів на грубках малював.

Пливли вони по сонячній струні
У повоєнні спалені роки
В голодні сні худої дітлашні
Із-під його прещедрої руки.

І лебедиці вірний лебедин
На пружних крилах ніс перегодя
З ночей війни, огнених холодин,
Живе —

у сповиточку —
лебеда.

І так випишував бузковий тон,
Блакитний тон Максим Кудлай,
Що тріпотів і вирував затон
І аж вчувався всім пташиний грай.

Але, на жаль, в розповні трудних літ
Помер Максим на березі ріки...
А з грубок лебеді пливуть у світ,
Як і тоді, із-під його руки.

1975

*І ВЖЕ ШИКУЄТЕСЬ
ДО БОЮ...*

Слова — і сині, і рожеві,
Слова — веселі та сумні,
Вогнем гартовані, крицеві,
І просто — тіні неземні.

Слова — червоні і зелені,
Слова — холодні і жаркі,
Слова — і люті, й навіжені,
Слова — медові та п'янки.

Невже усі ви із безладдя?
Невже від мудрості усі?
Чи вас засіяв добрий дядя,
А злий скосив вас по росі?

А хто змолотить, перемеле,
На власній крові хто спече,
Під ноги вам шляхи простеле,
З'єднає вас плече в плече?

І вже шикуетесь до бою.
Слова-знамена. Прапорці.
На амбразуру зла ходою
Грядете сміло. Як бійці.

1964

Крізь вікно, мов крізь вічність, ввірвуся, долину,
Припаду до очей, на устах заяснію...
На свою Україну, на свою Україну,—
І від зустрічі-туги навек занімію.

1968

* * *

Ми творим пісню. Любимо крилату.
У нас зросла вона, живе вона.
З усіх країв заходьте в нашу хату —
Гостинна українська сторона.

Ще порох маємо в порохівницях:
Пісенне широсерде джерело.
Напоїм вас, щоб в далях-заграницях
Не сохло древо дружби, а цвіло.

Заходьте, люди добрі, в нашу хату.
Заходьте, люди миру, ми ждемо.
Назустріч вам здіймаємо крилату,
Найкращу в світі пісню несемо.

1954

* * *

Я обійду тебе ізнову...
Через міста проляже шлях,
Через садок, через діброву
І десь загубиться в полях.

Я так тебе ще мало знаю,
Все більш з книжок, усе з кіно.
Ой краю, краю, мій розмаю,
Доріг безкраїх полотно!

Наповню серце, душу, тіло
Трудами, болями співця,
Щоб все буяло, і горіло,
І пламеніло до кінця.

Я обійду не раз, не двічі
Мою Україну молоду,
Щоб прямо глянути у вічі
Народу, творчості, труду.

1956

НА ЧУЖИНІ

На чужині в піснях птахи весняні...

Ду Фу

На чужині в піснях птахи весняні...
Мороз ранковий обпалив їм крила,
Стежки пекли, сікли, як олов'яні,
Так чужина додому не пустила.

І їм самим здалось у ту хвилину:
Коли залишаться, то краще буде.
У снах жарких не кинуть Батьківщину —
Вона до них, на чужину, прибуде.

Вона хлюпне росою, добротою,
Вона дихне вишневими зірками,
Дніпром — навік цілющою водою,
Десною ще, пахучими лугами.

На чужині в піснях птахи весняні...
Чому ж в очах зашерхлий смуток
І запеклися сльози — роси ранні
Аж пламенить забутий первотуток?

1968

У туркені на тім боці...

Тарас Шевченко

Заховалося сонце. Туркеня на скелі
У замрії смутній заніміла неначе:
Міцно зведені брови, думки невеселі,
Але серцем далеко за обрії бачить.

Це нічого, що хусткою не помахала,
Проганяли ж людей поліцаї сердиті,
Як «Радянська Україна» повз них пропливала,
Серп і молот палав на яснім оксамиті.

Вона їй побажала щасливого ходу
Мовчазливо, без слів, від душі запальної
Ї задивилась надовго... Як сяяли води,
Як проміння лилося від зірки живої!

1953

БІЛЯЇВКО...

...Родився
На тому кутку,
Який звався Гончарова.

Степан Олійник

Біляївко... Росли мої веселі роки
На тім кутку, що звався Кобзарі.
Я надвечір'я ждав, оті вишневі кроки,
Коли пливе пороша по Дністрі.

Біляївко... На колодках — палкі дівчата.
Вишневий вечір піснею пропах.

А ми й собі витьохкуєм, меткі хлоп'ята,
Не завмирає слово на вустах.

Біляївко... Ширяє пісня берегами
(Журне мовчання з берегів сповза).
І я — вишневий — бачу: десь аж за роками
В дівчат на віях все бринить сльоза.

Біляївко... Мойого слова рвійні крила,
Моя вишнева мова — ясен світ
Ти оновила і навіки полонила,
Не опаде твій ряснобуйний цвіт.

1968

БАБУСИНА ХАТА

...Травою заросли
Руїни замку Кодзуката.
Ісікава Такубоку

На переправі в ружах, матіолі — хата
Стрічала партизанів просто на Дніпрі.
І на тепло вона завжди була багата,
На відпочинок, тишу — в полисках зорі.

Останній хліба шмат, гарячу бараболю
У горнятку поставила бійцям на стіл.
«Не погордуйте, наїдайтесь, хлопці, вволю,
Голодне царство лиш лулукає навкіл».

П'ятірко воїнів у пушу-росяницю
Втоптали ранком свій хвилясто-теплий слід,
Як підкріпились. Бабку-провідницю
Докладно розпитали. Й бабка склала звіт.

Та й на причілку змерхла бабка в напівсонні,
Чекала сонця — змерзли ж кісточки старі.
Й незчулась, як ворожа лютість у розгоні
Шугнула в хату. Зайди! Чорні упирі.

«Куди сховала тих?! — вхопили біля хати
Ії.— Куди сховала, шельмо ти стара!»
Лиш встигла вгледіти, як зблисли автомати,
Й почути встигла стогін вільного Дніпра.

...Травою заросли руїни Кодзуката.
Коли б одного замку — безліч на землі.
А ця пливе в трояндах наддніпрянська хата,
Шматок хлібини, бараболя на столі.

Як і тоді, лягли жаркі дороги з кручі...
А бабка тут, це ж піонерів провела,
Стоїть у бронзі вічна, в тузі невсипучій,
Лиш руку підняла до світлого чола.

1969

ХТО ВОНА...

Вона зійшла до моря. Хто вона...

Євген Плужник

Пооране і вижовкле чоло,
Руки тремтячої зів'ялий помах,
Немов чайне зранене крило.
В очах — незвіданих стрічань утома.

Рибалка смолянистий їй злегка
Вклонивсь, заводячи мотор в мовчанні.
Відплив, ледь повернувсь: «Ні, не гука!
Видать, затуманіла у чеканні».

Як сонях, прикордонник. Став на мить.
Навшпиньках йшов. Ні слова, ані звуку.
Лиш чув, як біль з її очей струмить,
Лиш бачив ще — на сонці сиву руку.

Їй не пекло. І зболена, мов крик.
Тримала сонце: «Просвіти до дна».
І кам'янів її зчорнілий лик.
Вона зійшла до моря. Хто вона?

1968

КІНЬ ГОВОРИВ..

Кінь говорив. Публіка ловила його слова.
К. Галчинський

Кінь говорив. І рипіли шлеї,
І гриміли орчики і сторонки.
І жахалися коня пігмеї —
Блискучі тритонки. І п'ятитонки.

Кінь говорив. Повертались століття,
Семафор зупинив поїздище
Із снопами пахкого поліття,
А у нього у яслах — вітруга свище.

Кінь говорив. Про найкращу планету.
Викручували жили дороги
Не для надзвукового піруету,
Переорав дзоти, ті смерті барлоги.

Кінь говорив. Мовчали пропелери дужі,
Ракети заглохли в покорі моління.
І всесвіт горючі руки напружив,
Приймав нелюдське те боління.

Кінь говорив. Цілосвітній трудяга.
І публіка чуйно ловила сповідь.
Аж поки конюх, теж роботяга,
Не цьвохнув і не узявсь за повід.

1968

В ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

Це день твого народження, мій Томе,
Як добре, що так тихо він погас!

Джон Кітс

Це день твого народження, а вже ізранку
Шкварчить і париться, аж забуває дух.
Горілку з перцем, і московську, й запіканку
Приперли в ящиках без пишних показух.

І буде випито, і з'їдено до сказу,
І обціловано і лисину, і лоб.
Ти подругу свою не скривдив ані разу,
Не тряс тебе тих залицяннячок озноб.

А чесний ти, а дужий. Прямо — Жаботинський!
А гуморист! Артист! Рубака славний ти.
Такий собі мудрець афінський-український,
Зоря спасителя, дороговказ мети.

Це день народження... Це день... Ах, мамо, мамо...
Пробачте ви в цю мить і сину, і друзям
За те, що не завжди вони ходили прямо,
Оцим двадцятого століття козакам.

Бо ви лиш знаєте, чого ми варті в світі.
Лиш знає мама іменинника. Одна.

Ще по якій судилось нам кружлять орбіті,
На що спроможна мудрість хлопців неземна.

Сьогодні день твого народження, мій друже.
Як добре, що з тобою мама! Ви — удвох.
Ніщо

святої сповіді в цю хвилю не зав'южить,
Це свято їхнє, мамине. Вона — твій бог.

1968

*М'ЯКОЇ ОСЕНІ
СПЛЯТЬ ЯБЛУКА ПІД НЕБОМ*

Хотів би я заснути,
Як засинають яблука.

Гарсія Лорка

М'якої осені сплять яблука під небом —
Над садом, над землею, над людьми.
Багряні голови поклали важкуваті
Між хмарами — світанними крильми.

Пливають поміж супутників і райдуг світло
В напівдитячому, легкому сні.
Хоч упаде яке на породіллю-землю,
Лиш роси забринять в ту мить вічні.

Широкого світання зоряниця буйна,
Летючий відступ стишеної тьми.
Як спиться солодко це яблукам багряним —
Над садом, над землею, над людьми!

1969

ДОЩІ МИНУЛИ...

Дощі минули. Зазвучав
розлучення голос самотній...

Рабіндранат Тагор

Дощі минули...

І голос зазвучав розлучення і самоти,
Деся за примарою окропленого цвіту — ти.

Дощі минули...

І опромінене звелось землі рясне чоло,
І каламуть, як скіпку, в клетоті хвилини знесло.

Дощі минули...

І вже із променів звучить за обрієм струна,
І голос знову самоти й розлучення зрина.

Дощі минули...

І я воскрес від тої клятої від самоти,
Бо голос самоти — це ти. Я знаю — тільки ти.

1968

РОЗМОВА З КОХАНОЮ

Ти — Кааба, Кербела, Мекка, Медіна моя!

Вагіф

Як могли в давнину закликати, благати, молити стозвуко:
До ридання, до люті, до вибуху сліз і снаги,
Аж блакитний туман променів

та іскривсь над зачовганим бруком
І жура колихала каштани, немов береги.

На каштанах сльоза закипала зчорніла і яра, як стріча,
І ятріла над містом, як сполох благання кінця,
І струміла в шаленім потоці, й хльостала,
хльостала в обличчя,
І минала налиті камінним спокоєм серця.

О вознесені руки у всевіт, очей благовісність натхненна!
Простогнали в горючій знемозі пошерхлі уста:
«Ти — Кааба, Кербела, ти Мекка й Медіна моя невтоленна!»
Лиш з каштанів стрічання сльоза почорніла зліта.

Як могли в давнину закликати, благати, молити стозвуко:
До ридання, до люті, до вибуху сліз і снаги.
І сьогодні, наповнений шалом зневіри і гордощів, муко,
Без вагання виходжу і я на твої береги.

«Ти — Кааба, Кербела, ти Мекка й Медіна — кохана вовіки.
Да отверзеться серце твоє, як безсмертя врата».
Вулицями киплять і хлюпочуть у серце засніжені ріки —
То із срібних каштанів сльоза почорніла зліта.

1968

* * *

Я искал бесконечно красивых...
Александр Блок

Замітають роки сподівання примарні,
В'януть зустрічей буйні весілля.
Кажуть, віку ми діти — й красу незугарні
Розуміти з гіркого похмілля.

Кажуть, денно і нічно локатори пильні
На планеті шукають людину,

Щоб красу розуміла, і хвилі свавільні
Навівають на все холодину.

Все ж мені крізь безладдя, крізь хаос, крізь клекіт
(Познайомить зневірених мушу!):
«Я искал бесконечно красивых», — з далеких,
Із доріг осипається в душу.

1969

ВІДПОВІДЬ НЕЛЮБУ

Если вы не принудите ее
Следовать за мной,
Я напущу огонь на Бусирис
И спалю его.

*«Любовное заклинание»
(Из древнеегипетской поэзии)
Переклад Анни Ахматової*

Не піду за тобою! Хай місто згорить,
Хай безодня усе проковтне.
Хай сьогодні й вовіки прокляття кричить
І мене в невідомість жене.

Не піду за тобою! Бо силі твоїй
Непідвладне кохання моє.
І нехай спопеліє мене вогневій,
І нехай мене вічність уб'є!

1969

* * *

Благословляючи живих, зі світу я піду.

Гегам Сарян

Благословляю ластівку, й калину,
І смуток надвечірнього Дністра,
З весла летючого густу краплину,
Що в променях спокійно догора.

Благословляю пісню, і криницю,
І світозору хату на горі,
І розпашілу, гарну молодицю,
Що, мружачись, ступила на поріг.

Благословляю зустріч, і відраду,
І золотого майстра-весляра.
Весляр крізь сивий клекіт листопаду
Причалює до бистрого Дністра.

Благословляю подругу єдину
У хвилях світанкових вороття.
Благословляю й ту тонку хвилину,
Яка ще мостить стежечку життя.

АЛЕЯ

Ах, алея ця,
Мабуть, без кінця!

Поль Верлен

В гоньбі за днем ввійшли негадано у вечір:
Алея падала беззвучно у прибій,
Хоч лагід стишував кипіння колотнечі,
Та квиль чаїна віщувала свіжий бій.

А ти ступала поруч молодо й заклично,
І журкіт трав хистких скипав прибою влад.
І не було кінця алеї. Ніби вічно
І світла тінь пливла, і тливий листопад.

Лилися теплі фарби, пахнуло вітрами,
І ми ішли в гойдливу змерхлу далину,
І вічність владна розстелялась перед нами,
І юрма хвиль несла високу глибину.

1968

* * *

Сниться щоночі: тікаю з полону,
Падаю в яму, встаю,
Знов на майдані розп'ятий холону
В лютім фашистським краю.

Сниться щоночі: вівчарка шматує...
Б'є автомат по мені...
Сниться, що мама все бачить, все чує...
Ох, коли б це тільки в сні!

12/VII 1960

УБИТОМУ ТОВАРИШЕВІ

Пробачай, що тебе не ховаємо,
Чорний ліс над тобою шумить.
Ми відходимо, ми відступаємо,
Чорний ліс над полками шумить.

Вийдем з бою? Не вийдем? Не знаємо.
Чорний ліс не стихає, шумить.
Ми набої святі зберігаємо,
Чорний ліс нашим гнівом шумить.

1941

*ЯБЛУНІ,
ЯБЛУНІ СНЯТЬСЯ ТАК ЧАСТО*

Яблуні, яблуні сняться так часто,
Іх до війни посадив,
Двір переплетений хмелем і рясом,
Там я веселий ходив!

Де не блукатиму, а не покину
Думать про нього, гадати.
Там живе совість і правда незмінна —
Рідна, згорьована мати.

Мамо, матусю, коли ж я розхмарю
Страдницьку душу твою?
Де мої думи намріяні, ярі,
Чом я за дротом стою?

Силу свою ще зберу наостанку,
Дріт щоб зубами прорвати.
Там проти сонця, на вквітчанім ганку,
Плаче зажурена мати...

1941

* * *

За дротом, за дротом нічого не видно,
За дротом німа тишина,
За дротом нам жити, померти обидно,
Коли розцвітає весна.

Чотири доби — ні шматочка не мали,
По банці дали нам води.

Чотири доби напівголих тримали:
«Знайди комісарів, знайди!»

За дротом, за дротом нам сонце не світить,
За дротом лиш смерть на виду.
«Тут є комісари! Ну, хто на приміті?
Одержуй за них баланду!»

Як тихо і страшно! Стоять занімилі...
Кати утомилися в'язнів вбивать,
Тож бісяться люті, кричать побілілі:
«На п'яту добу — ні крихтинки не дати!»

За дротом, за дротом нічого не видно,
За дротом німа тишина,
За дротом нам бути і дихать обидно,
Коли розгорілась війна...

1942

ЗЕМЛЯЦІ-НЕВІЛЬНИЦІ

Я тебе недавно бачив...
Із барака, із вікна
Ти всміхнулася неначе,
Блідолиця і сумна.

Мабуть, час той пригадала,
Чорноморський зелен сад,
Як коханого стрічала,
Він щасливий був і рад.

Де він, де він, темноокий,
Чи тебе він пригада?

Наша дружба — запорука:
Будем жити, як колись.
Відбивай, жени розпуку!
Дай же, брате, вірну руку.

Смерть, від нас ти відступись!

1942

РУСТАВЕЛІ У ВИГНАННІ

«Не для мене альтанка, і килим, і чари,
І налите у ріг кахетинське вино.
Не мене опромінюють очі Тамари
І не чую я кнарі чарівну давно.

Запеклись закривавлені стомлені ноги,
І в'ялить мою душу вигнання печаль.
Та не варто прожити хоч мить без тривоги,
Знать один безгомінний, забутий причал.»

Ніби тата, зустріли гостинні оселі:
«Він любив богорівну, безумний поет!»
Усміхнувся красунь, осяйний Руставелі,
Мов ту звабу відчув це жіночих тенет.

«На дорозі моїй вітру посвисти ярі,
І почув я не кнарі, а бурі виття,
Та шаїрі бринить і п'янить, як маджарі,
То і житиму я, і прославлю життя.»

13/1 1942

НІЧНА ПОЕЗІЯ

Стійте. Киньте. Не чіпайте!
Знову він у сні кричить.
Ви його не ображайте,
Мозок, тіло — все ячить.

Ось уважніш прислухайтесь
Що невільник-друг воркує.
Не будіть ви. Не чіпайте.
Хоч у сні хай волю чує.

1942

* * *

Передбачав: сьогодні, як і вчора:
Цькування, карцер, крик.
А небо синє, многозоре,
Як рана — молодик.

Суглоби хряснуть, хряснуть лунко,
І бризне кров густа...
А десь задумається юнка:
«Три роки без листа».

На тілі викарбують знаки,
Жбурнуть у каземат,
І вдруге снитимуться маки
І наддністрянський сад.

І віра променем заблиска
Над краєм забуття,
І жодна гума, жодна різка
Не вб'є в мені життя.

1943

ПІСНЯ ПРО ЗЕМЛЯКА

Холодний світанок над світом летить.
Все осінь туманом накрила.
На варті з вівчарками німець стоїть,
А табір — неначе могила.

Ошкіривсь у німця в руці автомат,
Знов черга свинцева забила.
Він косить голодних, він косить підряд,
Бо табір для бранців — могила.

В багні, під дощем свою душу нагрить,
Піднятись, ходити — несила,
І падає юний. Поглянь: на зорі
Весь табір — кривава могила.

Попав у неволю моряк повесні.
З ним пісня в полоні дружила,
В сміливих очах не згасали вогні,
Хоч знав він, що табір — могила.

Товаришу, друже, не треба тужить,
В нас помсту біда не згасила.
Нам треба всім дружно боротися, жить,
Хоч табір фашистський — могила.

На волю прорвався моряк молодий,
А ранком вся варта завила:
У полі забитий лежав вартовий,
А табір мовчав, як могила.

1943

ПРИСВЯТА МАМІ

Хто прозирає очима простори,
Полям бреде, збиваючи роси,
Хто заломив жовті руки над морем,
Б'ється і тужить, голосить?

Хто, встаючи і лягаючи, дума:
Сина замучено, вбито.
Хто у душі,
 як в страшних Каракумах,
Сіє на камені жито?

Зараз над пошестю, холодом, трупами
Хто виглядає, голосить?
Хто це над сказними,
 дикими муками
Серце Вітчизни підносить?

1943

НА ВОЛІ

*Іванові Коробку
та Володимирові
з Ярославля*

На волі, на волі, на волі!
Утрюх ми добігли до гаю.
Де ділися неміч і кволість.
Де ділася смерть — я не знаю.

На волі, на волі, на волі!
Під ноги лягають там трави,

Берізоньки зеленочолі
Вітають нас зліва і справа.

На волі, на волі, на волі!
І сонце, повітря і сила.
Все ж слухай: як хижо у полі
Вівчарка-шукачка завила.

Над нами знов зашморг сваволі?
Знов ждуть нас тортури і глуми?
Хоч кулі проб'ють, то на волі,
Як гинути, то не від гуми!

1943—1953

* * *

Отак, здивовані, завмерши,
Усі ми стоїмо без слів...
В консервній баночці уперше,
Як вогник, пролісок розцвів.

Весна невільників вітає,
У серце стукає моє.

А вогник сяє, не згасає
І сили в'язням додає.

1944—1956

* * *

Жорстокі дні і ночі катування!
Багнет і гума, купані в крові.
Палає спина, в горлі мре ридання.
Як страшно! Знову б'ють по голові.

А що, як, може, друзів позабуду
І загублю в неволі розум я?
Голівоньжю ясна, мовчати буду,
Ти честь не втрадь, то сила вся моя.

О відданість! Як тяжко нам леліти
І зберегти тебе в останню мить.
Ми будем вірити, ми будем жити,
І розум наш ніщо не затемнить.

1944

* * *

Щасливий, хто п'є без вагання,
Без журби — лишиться на дні що?
Покори не зна, плазування,
У битву летить, мов на грище.

Щасливий, хто виріс на волі,
Без неї конає відразу,
Не може коритися долі,
Лиш бій протиставить він плазу.

1944

ВИЗВОЛЕННЯ

Десь далеко — гуд мотора.
Ближче — гарматні вогні.
За стіною — клацнув затвором.
Поруч — смертники.
Духом живі!

Десь шугнуло, розверзлось по небу...
Ближче — полум'я. Злами. І прах...
За стіною: «Не випусти з склепу!»
Поруч — радості промінь
В очах.

Десь тріщала, сичала руїна.
Від крику здригнувсь каземат.
В двері — наша зоря, кармінна!
Поруч — волі носій,
Солдат!

На волю невільника виніс.
«Дихай, кріпися, брат!»
І сяяли п'ятипромінні.
«Не вернеться смерть
Назад!»

1945

ПІДНЯВСЬ І Я З МОГИЛИ ДО ЖИТТЯ...

Упали дні в зелене шумовиння,
На роздоріжжі яблуні цвітуть.
А бранці, ніби із суглиння,
З в'язниць, могил на волю йдуть.

І радість б'є, дзвенить, сія піснями,
Проклятому не буде вороття.
І я лечу, кричу від щастя до нестями.
Піднявсь і я з могили до життя!

8/IV 1945

* * *

Ось, поглянь, найдорожча і найрідніша.
Із волинським ліском, із полтавськими нивами,
В яблуневім цвіту, Чорне море колише
І синів обіймає руками пестливими.

Зустріча тебе щедра, надійна, незборена,
Пригортає до серця, у хату запрошує,
І душа відчува твоя бита і зморена,
Що розсталась навіки з проклятою ношею.

Ще небавом загояться рани болючії,
Ти зміцнієш, наллешся цілющими соками.
Скрізь, де кров твою ссали ті терни колючії,
Світлий мир зашумить пшеницями високими...

1946

* * *

Б'ється голуб-чужинець в утомі,
До шибок припадає грудьми.
Занесла його буря від дому,
Між чужими намучивсь людьми.

Відчини, тільки навстіж, квартиру,
Коли ніжність у тебе ще є,
Щоб не кляв ні тебе, ні домівку.
То не голуб, то серце моє.

1946

*ХТО ГРАЄ НА СКРИПЦІ
У ТАБОРІ СМЕРТІ?*

Хто грає на скрипці у таборі смерті?
Берізки ввійшли, й розплескалася Волга,
І хлопці всміхаються юні, уперті,
Доріженька стелиться чиста і довга.

То ліс зашумить, то засяють зірничі,
То хлібом і медом запахне навколо,
Громи пролунають, і даль заіскриться,
І я разом з хлопцями вибіжу в поле.

І я піднімаюсь... Заржавлені грати,
Зачовгані нари. Геть вижовклі лица.
І сивий скрипаль, що не може не грати,
І друг мій, втікач, що не може кориться.

І рине, зоріє, і пестить, і кличе
На Волгу, у степ, на широкі простори.
У кожному звуці горить бунтівниче
Про серце Вітчизни співа і говорить.

Спинився, не грає. Сідає в мовчання.
Не тиснемо рук. Не говоримо й слова.
А звуки бринять та бринять сріблоткані —
То рідної матері пісня і мова.

Він знову всміхнеться, усіх привітає,
Коли лагерфюрер майне на гулянку.
У таборі смерті натхненно заграє
І нам подарує підтримку-веснянку.

Поволі він вуса розгладить пшеничні,
Примружить ледь карі глибокі очі,
І хлопці відчують: живі вони, вічні,
Ще будуть боротись, ще серце стукоче.

Він був комісаром в буремнім потоці
У Жовтні. А більше не знаєм нічого.
...Давно це було — в сорок другому році,
А й досі забути не можу старого.

1956

ВІДПОВІДЬ

Гадають так: великий Пушкін,
Коли співав Бахчисарай,
Ходив в атласі, їв французькі
І кожну мить хилив токай.

А в білу ніч сідав в гринджоли
Із Клеопатрою Неви
І, ніби Ленський ніжній Олі,
Казав: «Молюсь. Люблю. А ви?»

А що про вас нащадок скаже?
«Це ж вас дротами обплели.
Фашистський табір — пекло враже.
Співці ж в неволі не росли.

Ось ти гадав під час агоній
Знайти лиш моркву, огірок
Чи десь, як диво, в мертвій зоні
Вхопить бруквиночки шматок!

А наш великий, світлий Пушкін,
Коли співав Бахчисарай,
Ходив в атласі, їв французькі
Ще й кожну мить хилив токай».

Пардон, мадам. Зоїл, не вірю!
А може, Пушкін на той час,
Коли складав хвалу Салгіру
Чи під собою мав Кавказ,

Від вас тікав, червонопиких,
В убогу хатку селяка
І кляв брехні ваш світ «великий»,
Був радий крихті житняка.

І силу пив з цеберки горя,
І брав снагу в подорожан
Отам, на кручах, біля моря —
Не в будуарах парижан;

Отам, де гнівом вирувало
Журливе серце рибака
І серце правді присягало,
І не здригнулася рука.

І я гадав під час агоній
Не лиш про хліб, про зелен лист.
Я воскресав у мертвій зоні,
Хоч в серце цілився фашист.

Я пив пізнання з моря муки,
Ненависть силу принесла.

Хай нелункі у пісні звуки —
Й моя відрадою була.

Й моя крізь згарища негоди
Пробилася, як голуб-птах,
Пробилася у світ свободи,
Розіпнута на всіх дротах.

13/1 1942—1956

НЕВІДОМІ

З моєї молодості

Рудіє пагорб.
Між дротами,
Мов на пекельному вогні,
Дубіє хлопець.
Ледь руками
Ворушить він. Немов у сні,

Всміхається і пада глухо,
Підводиться, ледь-ледь бреде.
І навіть сива завірюха
В цю мить, здається, не гуде.

Блакитні очі погасають,
Вуста п'ють сльози, мов полин.
Ой мамо, мамо, ти не знаєш,
Де гине твій єдиний син!

Уста німіють на півслові.
Під ним гойдається земля.
Двадцятий рік пішов синкові,
Над ним — то гума, то петля...

Останній подих. Більш не встане.
І не тікатиме на Схід.
Мете хурдига. Не проглянеш.
І замітає свіжий слід.

З-за лісу вогник блимнув кволий.
Слова команди, як батіг,
Проляскали кривавим полем,
Упали в'язневі до ніг.

Напівживий, він ніби чує:
«Тягни і того, цей — подох».
А далі сніг і сніг нуртує,
Вже накриває їх обох.

Їх двоє. Незнайомі. Двоє.
Дубіє перший. Ніби спить.
А другий кволою рукою
Його ворухить і кричить.

Його воскреснути він просить.
Шинеллю хлопця обгорта,
Хоч сили відмовляють: «Досить!»
І терпнуть руки неспроста.

Клинцем борідка. Лоб високий.
В очах журливих — плин зірниць.
Підняв, повів. І крок широкий.
«Іти! І не схилятись ниць!»

Зіходить сонце в рукавицях,
Над лісом хмари у крові.
Проміння падає на лица
Невільників. Вони — живі.

Обидва вижили. Обидва.
Нога у ногу йдуть, ідуть.
Іх вітер голить, наче бритва.
Шляхи ж за табором гудуть...

1961

*ДЕ ТИ, МІЙ ДРУЖЕ,
АНДРІЮ?*

Де ти, мій друже, Андрію,
Син Білорусії, де?
Маю, плекаю надію —
Серце тебе ще знайде.

Мати моя і дружина,
Доня, Оксана мала,—
Вся Гетьманівська родина
Бачити б рада була

Друга мого ув Одесі,
В нашій, Андрію, сім'ї.
Тільки твоєї адреси
В мене немає. Її

З пам'яті вибив катюга,
Голод, як гумкою, стер.
Навіть і прізвище друга
Я не згадаю тепер.

Тільки навік збережу я
В серці, в душі, у крові,
Як ми у нічку тяжкую
Вибрались напівживі

З табору, друже, з тобою.
Чули ми — сила зроста,
Наші десь не за горою,
Воля вернулась свята,

З нею — і юність крилата.
Очі сяяли твої.
Буде відплата й розплата,
Будуть гарячі бої.

Ще під Одесою в полі
Бив ти ворожі полки.
(Снилось тобі у неволі:
Ждуть тебе, ждуть моряки).

Де ти, мій друже, Андрію?
Кличу тебе: озовись!
Маю на зустріч надію,
Голос подай, не барись!

Нас клинцювали надвечір,
Нас засікали кати,
Нас розпинали за втечу,
Щоб не змогли ми дійти.

Ми пригадаєм з тобою
Рятівника отого,
Що нам нічною порою
В карцері з ранця свого

Вийняв аж цілу хлібину
І втікачам дарував;
Як у смертельну годину
Ти мене, ти врятував.

Спина моя почорніла,
В очі — навала мутна,

Липла сорочка до тіла
І присихала вона.

«Встань, не лягай на підлогу!
Краще — тихіш говори.
Силу усю — на знемогу.
Стоючи, біль побори...»

Де ти, втікачу Андрію,
Де ти, сподвижнику, де?
Маю я, маю надію —
Зустріч з Андрієм гряде!

1956

* * *

На грудях зірку випікали,
У яму хлопця потягли.
Іще живого — закопали.
Знов відкопали.
Розп'яли.

І все ж його душа орлина
Знялась над тьмою небуття:
Її вписала Батьківщина
Вогнем на прапорі Життя.

1960

ДЯДЬКО

Задивляється дядько на дівчат молодих,
Вже підтоптаний дядько, а дивиться в очі.
На чорнявих, білявих, на огненно-рудих
Задивляється дядько, знайомитись хоче.

Та незручно йому підійти, запросить в ресторан,
А тим більш повести на майданчик гуляти.
«Іч, старчисько, а й той починає роман,
Ніби вік звікував, а не був ще жонатий».

«А наїжені брови, зашкарубла рука
Як дівочого сяйва торкнутися може?»
«Видно, кинув уже не 'дного байстриюка.
Гициляка, видать. На порядного й трішки не схожий!»

Вечорами отак сновига між дівчат,
Де стинає музика потріскані зорі,
Де надсадно ударники грюкають, мчать,
Саксофони мов топляться в морі.

«Розланаханим зором зустрічних пече,
Хоч спровадив би хто джигунця на алею,
Де пенсійна дрімота години січе,
От йому й пововтузиться б з нею...»

Зупиняється дядько, де танців прибій,
Де дівча осяйне випромінює хвилі.
І в пориві безжурному, навперебій
Перед юною хлопці літають зраділі.

А вона ж як та брость, що в росі зацвіта.
О, яке безтурботне оце дівування.
І в цнотливій жароті тривожні уста,
Як завії вишневої красне кружляння.

Де в незвичному леті — все звичне, її,
Де в розлитому шалі — весела освята.
«Гей, хто щастя пізнав — тільки очі мої!
Гей, хто здумав злітатъ — а я здавна крилата!»

Обірвалася музика. Тенькнули струни.
Диригентська навідліг рука занімала.
Сивий дядько кричить! І той голос безлунний,
І та мука, як дядько, не сива вже — біла!

І розпластався дядько на струнах проміння,
Що снують ліхтарі на алеї кохання.
Й нахилилось над дядьком дівча весновінням,
Як його заповітне, єдине бажання.

Й повезла того дядька швидка допомога.
І не взнає дівчина ніколи у світі,
Що то батька забрала та вічна дорога,
Що то батько її у прощальнім привіті!

Й не розкаже ніхто, як в неволі проклятій
Серед в'язнів шукав він єдину дитину.
І, готовий до смерті, щоб встали розп'яті,
Ніс він батьківську муку, ту в серці руїну!

Як знайшов на розп'ятті її, між дротами,
Як віддав медсестрі і рвонувся до бою,
Як ізнов загубив, щоб шукати роками,
Щоб померти тепер перед нею — живою.

1966

НАШАДКАМ

Ой, хто все це забуде,
Той проклят буде!

Ти знов стоїш на чорному плацу.
Ти знов стоїш, сперіщений паліччям.
Ти знов стоїш — рубець вже на рубцю.
Між днем стоїш і ніччю

А фашист вогненними канчуками
Полосує тебе до нестями.

А ще: поліцаї, пикаті та сині,
Зорю вирізають на спині.
А ще: у землю тебе закопують.
А ще: у карцері душать газом.
А ти стоїш над Європою.
І я з тобою.
Разом.

Січений, скручений,
Катом замучений.
Крапле кров.
Крапле.
Смертю пахне.
Крапле.

Ой, хто тее забуде,
Той проклят буде!

Так, не діждуться прощення ніколи
Ні в пам'яті, ні в житті кати.
І живе ненависть твоїм болем,
Мій убитий брате.
Чуєш ти?

А на чорному плацу вже росте трава,
А на чорному плацу ростуть квіти.
А на чорному плацу весь світ бува:
І дорослі, і діти.

Ой, хто брата забуде,
Той проклят буде!

1969

КРІЗЬ ДРОТ

Я сплю — удень...
Вночі розмотую дроти
Пучками пальців,
Подихом, устами,
Щоб хоч лишилася на світлі, воле, ти,
Розстріляна та бита канчуками.

Я сплю — удень...
Вночі кричать жаскі дроти
Моїми пальцями, і подихом, й устами.
І божеволієш в неволі, воле, ти,
В сто перший раз під канчуками.

Я сплю — удень...
Вночі розірвано дроти
Моїми пальцями, і подихом, й устами.
На волі — я.
І лиш стікаєш кров'ю, воле, ти,
Крізь років плин під канчуками.

Я сплю — удень...

14/III 1968

* * *

Вільному, вічному морю кайданів ніхто не скує,
Злого чужинця безодня поглине,
Сонце Вітчизни у наших серцях волелюбних встає,
Сонце свободи великої рине.

Битва труда гомонітиме тут від зорі до зорі,
Молодість буде в труді пламеніти,
Будуть всміхатись навколо щасливі, ясні матері,
Буде оновлена пісня бриніти.

З моря розкутого сонця свободи і злету встає,
Творить безсмертя трудяща Людина.
Вільному, вічному морю кайданів ніхто не скує!
Волю боронить моя Батьківщина!

1947

ЗАСПІВ

А люди йдуть, в музей ідуть,
Не налюбуються ніяк!
Пахучі яблуні цвітуть,
Наповнивсь бджолами вишняк.

У буйнім зрості мирний світ.
На килимі відбито, глянь,—
І пелюстків блакитний цвіт,
І домен звихрена багрян.

І покоління молоде
Крокує в сяйві прапорів.
Таких не стрінеш ти ніде
Щасливих, світлих трударів.

Москва. Музей. А на стіні —
Степи, моря і струни рік.
Глядач стоїть у тишині,—
Запам'ятає твір навек!

РОЗПОВІДЬ МАТЕРІ

1

Вертаюся з роботи, з поля
І помічаю вже здаля:
Біжить мене стрічати Оля,
Веселе, чепурне маля.

Косички русі невеличкі,
Рожевенькі пухкі вуста.
А Галя, старшенька сестричка,
В кімнаті книжечку чита.

Підходжу з Олею до неї.
«Ну що новенького в книжках?»
Милуюсь донею своєю,
Сідаю поруч. При батьках

Росла я, а не вчилась. Бідні
Усе життя батьки були.
А ось мої дівчатка рідні
В науку вищу вже пішли.

Жаль, не діждався батько їхній.
А доньки квітнуть і ростуть.
І вчаться добре, й люди видні
На добру наставляють путь.

Радіє серце удовине
І молодіє з кожним днем.
Траплялось часто: ранок стрінем,
Не перемрієм, не заснем.

Збираються в столицю вчитись,
Тепер же все для отаких.
Повиростали рідні діти,
Не налюбуюся на них.

Село сестричок поважає
І школа горда за дівчат.
«Ярино, гарних діток маєш»,—
Говорить кожен, хто стріча.

Запорошило шляхи, замело.
В сьйві електрики рідне село.

Вечір іскриться, припав до вікна,
В нашій світлиці стоїть тишина.

Тчуть мої донечки килим «Весну»,
Думу у килим вплітають ясну.

Цвіт яблуневий, квітки запашні
Шовком і золотом на полотні

Битчуть дівчата, пошлють у Москву,
Марять Москвою у сні й наяву!

Нашу подяку Вітчизні вони
Вбрали у барви й співучі тони.

Цвіт, і веселка, і срібло доріг,
І молодого завзяття розбіг!

Де ж це ви зараз, дівчатка мої?
Хоч відгукніться з далеких країв!

Раннім світанням, порою нічною
Завжди, повсюди ви, дітки, зі мною.

Вас я чекатиму в самотині
Ночі і дні... Ночі і дні...

Як до нас увірвалась війною
Смертоносна фашистська орда,

Запалали сади над Сулою,
У Дніпрі поруділа вода.

Піднялася на бій Батьківщина:
«Вороги тут погибель знайдуть!»
Кожне серце і кожна хатина
Поклялись перемогу здобуть.

У загін партизанський світанням
Виряджала ріднесеньких я.
Ой ти, ноче, ти, ноче остання!
Невблаганна ж ти старість моя!

Я орлицею з ними б ширяла,
Та біда у кільце нас взяла.
Я життя б їм своє дарувала,
Щоб прорвались вони із села.

Все ж забрали дівчат із кімнати,
На майдан їх погнали кати.
Матерів стали з хат виганяти,
Матерів нагаями сікти.

Заніміли жінки на майдані,
Сльози горя затемнили зір...
«Діти, дітоньки наші кохані,
Як над вами знущається звір!»

Як не мучив фашист розпроклятий,
Все ж мовчали єдині мої.
Тільки Галочка скрикнула: «Мати!»
Тільки Оля сказала: «Твої...»

Та й упали на сніг від приклада,
Вже піднятися більш не змогли.

Прямо в очі я глянула гаду,
Хоч криваві потоки текли...

4

Донечки рідні, дівчатка мої,
Чи виглядати з далеких країв,

Чи озоветесь до неньки старої
Раннім світанком, порою нічною?

Де ваша пісня звучить, не згасає?
Хто мені скаже, навчить хто, порас,

Як дошукатися ваших слідів?
Безліч на світі широких шляхів,

А із неволі дорога відома:
Хоч і летить, не приводить додому,

Як не могила, то жде каземат,
Де замордує невільницю кат,

Чи спопеліє життя десь на дроті,
В таборі смерті, у смертній скорботі...

ВТЕЧА

1

«Вітре, ти був на Україні чи ні,
Що ти розкажеш нам, брате?
Ночі та дні,
Ночі та дні
Серденько наше розп'яте.

Ось воно, горе:
Неволя тяжка
Руки нам, ноги скрутила.
Мала б я крила,
Як птаха швидка,
В рідний би край полетіла.

Як нам не тяжко,
Ще тяжче йому.
Б'ється він, б'ється з ордою...
Олю, додому
Крізь дріт, крізь пільму,
Сестро, дійдемо з тобою.

Чуеш, як вітер
Про волю співа,
Бистрий на крила здіймає...
Вітре, вітрисько,
Іще я жива,
Віра в мені не згасає.

Оленько, Олю,
Сестричко бліда,
Вийдем нічною порою...
Згодна? Втечемо!
Зникай же, біда,
Битися будем з тобою!»

2

Де та дорога, що в сонці сія,
Де та криниця з водою,
Де та діброва і спів солов'я,
Мирне село над сагою?

Гостре каміння, мов голки, шпилі,
Ні ягідинки навколо,

Зауток мертвий чужої землі
Тут розправляється з кволим.

Тут тільки дужий не згине боєць,
Все ж мої сестри тікають.
Дати баских би, що мчать навпростець,
Хай їх тоді здоганяють.

Дати б їм крила орлині, міцні.
Дати б їм... Що іще дати?
Хліба дівчатам... Не їли три дні...
Як довелося ж страждати!

Ось над струмком нахилились вони,
Вперше напились смачної.
Знову в дорогу, забули про сні!
Идуть та ідуть в неспокої.

«Галю, хатина он там, на горі,
Може, заїдем на хвилину?»
Краще від голоду, спраги згоріть,
Ніж заглянути в хатину.

Там продадуть нас за марки умить.
Варта, живуть поліцаї».
Вечір іде. Десь машина гримить.
Місяць на небі сіяє.

3

Хто знає, як пахне повітря на волі,
Хто пив коли сонце пахуче,
Хто спав під берізкою де-небудь в полі,
І дріт його серце не мучив,

Хто папороть м'яв, і туливсь до дубочка,
І слухав розмови пташині,

Хто, шмаття здійнявши — криваву сорочку,
Лежав на духмяному сніі,

Із ям вибирався в останнім пориві
Крізь дріт, кулемети і танки,—
Будь-що! Пробивавсь на дороги щасливі,
Той серце збагне полонянки.

4

«Не плач, Галино...» «Я не плачу.
Щаслива я іду.
Це сльози радості гарячі
Горять на нашому сліду.
Це роси, сестро, чисті роси
Мене купають молоду.
Іду...»

У лісі трішки відпочили,
Нарвали глоду і пішли.
Мовчали все. Не говорили.
Й на цьому сили берегли.

І все ж спинилися в знеможі.
А там, за річкою, село.
Хтось їхав і співав на возі,
Війни неначе не було.

Як зголодніли! З'їсти б хліба!
Хоч би шматочок, хоч один...
Перед очима — то колиба,
А то курінь, то ряд хатин.

То затанцюють візерунки,
То сині кола попливуть,
Запахнуть враз медові трунки,
Та раптом жовта брила путь

Перегородить. «Все забудем?!»
Крізь марення, крізь забуття
Неначе сестри чують: «Будем
Іще боротись за життя».

Сказав це хто в таку хвилину?
І Галя підвелась, іде...
Невже отут живу людину
Вона не стріне, не знайде?

«Кріпися, сестро, повернися».
Все ближче, ближче до села.
Вона шепоче: «Я доб'юся,
Щоб сила нас не підвела».

Аж ось село. Стодола близько.
Назустріч наймичка біжить,
Біляве, лагідне дівчисько.
Тримайся, будеш, Галю, жити!

«Приткіше, пані, до стодоли,
Щоб бауер не стрів. Заб'є».
І сині очі тихим болем
На горе глянули як є.

Не відсахнулись, пригорнули,
І розлили своє тепло,
І хліба, й млека роздобули,
І провели аж за село.

Іде Галина, йде Галина,
А мрії вже удаліні,
Отам, де батьківська хатина,
Де Україна у вогні,

Де піднялись на бій загони,
Де загартовані полки,

Де прапор майорить червоний,
Як сонце, з-за Дніпра-ріки.

Стежка. Берізка. Лісок.
«Олю, подай голосок!
Де ти?» Мовчання. Струмок
Ледве шепоче: «Нема!»
Ти залишилась сама.
Олі нема...

5

Мотузками зав'язані руки,
Перетягнуто тіло дівоче.
А здавалось, кінчилися муки,
Не заплачуть більш Оліні очі.
Та біда не покинула Олю,
Знов потрапила Оля в неволю.

Це ж поміщика син зааркавив
В передсмертну хвилину дівчину,
В ранах душу ще більше поранив
І на віз полоняночку кинув.

Недарма йому легко співалось
Цього тихого світлого ранку,
Мов сама йому доля всміхалась,
Що він вистежив тут полонянку.

Хоч пручайсь не пручайся — в лабети
Знов потрапила ти. І назавше.
Тільки й крикнула: «Галочко, де ти?»
І, ні слова уже не сказавши,
Похилилась, упала, зомліла.
І лежала бліда й посивіла.

Він обернувся: на першу схожа
І друга дівчина ішла.
«Спасибі,— зашептав він,— боже,
Що доля в лісі нас звела!»

Дебелій. Жирний. Вугруватий.
З розчервонілим злим лицем,
В передчутті нової плати
(Він марки, марки буде мати!)
Із воза скочив — і бігцем...

6

Неначе горлиця туркоче,
Немов дзвіночки розсипа
Веселий світ. Струмок клекоче.
Та обережна лань ступа.

Берези розпустили коси
І між дубами попливли,
І світлі, променисті роси
На трави схилені лягли.

Прекрасний світе! Люба воле!
Яким ти цвітом процвіла!
Шумиш пшеничним стиглим полем,
Плоди медами налила.

І хто посміє забруднити
Цей день, цей квіт, оцю росу?
Хто посягне на право жити,
Творить життя, любить красу?

Буває мить — з край світу бачить
Свою Вітчизну кожен з нас,
І силу п'є її гарячу
В найтяжчий, найгіркіший час.

Вона — живе, вона з тобою,
Серця ніхто не розведе.
Побитий, змучений, до бою
З її святим ім'ям іде.

Галино, доле моя, доле,
Не йдеш, не йдеш з моїх думок.
Ти обережніш, бо заколе
Тебе багатія синок.

Худенькі плечі. Легкостанна.
І руки в тебе не борця.
Та й ти уся — болюча рана,
Немає на тобі лица.

Безсила ти... «Ні, не безсила.
На допомогу кличу я
Святої волі дужі крила.
Сестричко, подруго моя,

Жива?! Іще ми будем жити,
Нас ждуть у рідному краю.
Молодчика цього б убити,
Що юність зупинив твою».

7

Дебелий. Жирний. Вугруватий...
Пополотнів. Знітивсь на мить.
«Усіх же не перев'язати...
Можливо, ними ліс шумить.

Можливо, тут... (Все може бути!)
Можливо, партизани це?
Розвідка їхня? Ні, не чути...
Ніхто не пропіка свинцем».

Крутнувся, пітний і багровий,
До воза. Ухопив граблі...
Замовк пташиний спів чудовий,
Мов стало мертво на землі.

Ледь-ледь зітхнула. «Олю, ти!»
І заніміла...
На Україну все летить,
Не долетіла.

А чує: хлюпає Дніпро,
Шумить пшениця,
Серед садів, серед дібров
Горить зірниця.

І мама, мама зустріча,
Стрічають друзі
Не карооке вже дівча —
Калину в лузі.

Знов подивилась. Тишина.
Сестра — як мати.
І кров'ю списана стіна.
Віконце. Грати.

8

І знову брунатні просвістані гори.
Бараки, бараки смутні.
І гума. І карцер. Важенні затвори.
І знову кати навісні.

І чорний димок піднімається в небо,—
Не спить крематорій, не спить.
Печами їдкими вдивляється в тебе.
Він втечі ніяк не простить.

Щоранку, щоднини прощаються люди,
Прощаються люди навік.
Здіймається попіл і хлюпає в груди.
І другий, і третій вже рік.

ПІСНЯ ОЛІ

1

На груди, спини, на коліна
Тавро наклали в той же день,
Адже приречена людина
Для вартових лише мішень.

Вергай з кутка в куток каміння,
Повзи, рачкуй, але тягни
Під хуртовини голосіння,
Під гомін буйної весни.

Спинилась Оля.

«Сестро, що ти?»

«Кріпися. Бачиш, наглядач.
Напоготові цілі роти
Есесівців. Неси. Не плач».

А зліва тихо: «Руські, пані,
Пашлі... лянгсам... не стій... уб'ють».
І сірі очі, як в тумані,
Спливли... Вказали Олі путь.

Тож Оля рушила поволі
Туди, де Галя, де оця
Німкеня Ельза, що в неволі
З «своїми» б'ється до кінця!

Гора, крута гора неволі,
 Полита кров'ю, як дощем.
 Тебе згадаю, мимоволі
 Прониже душу гострий щем.

Палай, як смолоскип, роками,
 Хоч піднялась не від добра,
 Відполірована ногами,
 Руками нашими. Гора!

А скільки на тобі дубіло,
 В безодні падало жакні,
 Від куль есесівських німіло
 За погляд, слово, за пісні?

Я всю тебе пройшов до краю
 І повернувся з небуття,
 І побратимів зустрічаю,
 І славлю трудове життя.

Люблю свій край, не гнуса долі,
 Умію дружбу цінувать.
 Я навчивсь людей в неволі
 Від лютих вбивців захищать!

По трое, по трое, по трое
 В бараки, в бараки бредуть.
 А сотні отам, під горою,
 Ні рук, ні голів не зведуть.

Лиш очі вдивляються в небо,
 Беззвучно шепочуть уста:

«Як жити нам, жити нам треба
В свої найдорожчі літа.

Роки проминуть за роками,
Чи люди узнають коли,
Що ми, розіп'яті катами,
Із честю тортури знесли?!»

4

Миттева ніч. І тишина.
Жорстока тиша у бараці.
Тих кат січе, хто почина
Отут співати чи сміяться.

Бо пісня кволих підніма,
Бо жарт вливає в'язням сили,
І відступає смерть сама,—
Катівні, карцери, могили.

Команда — спать. Повинні спать.
Не підніматись. Не ходити.
А хто надумає співать,
Тому на дереві висіти.

Чи б'є жара, пече мороз,
Чи облягають все тумани,
Чи даль тремтить від перших гроз,—
Над всім панує дух поганій.

Згасити віру і чуття
У товариства дужі сили.
«В баланді суть, у ній життя,
Про неї думай до могили».

Із дня у день, із дня у день,
Щоб ти забув про все на світі —

Про боротьбу, красу пісень,
Дороги, сонцем пережиті,—

Тебе катують, морять знов,
Женуть на гору в хуртовину.
Та сил катюга не знайшов,
Щоб вбити у тобі Людину!

5

Батіг і гума,
Багнет і дріт.
Лежи й не думай
Про білий світ.

Останні ночі,
Останні дні.
«Мовчать не хочеш?
Не будеш?»

«Ні!»

Фашисти люті,
І крик, і чад...
Тут мруть закуті,
Тут б'ють дівчат.

«Я — страх полону.
Мовчи. Засни
У ніч безсонну,
У день жахний.

Глянь, білі скроні,
Більш не цвісти.
Ти у полоні,
Рабиня ти.

Навколо ґрати,
Батіг і дріт.

Готуйсь вмирати,
Забудь про світ!»

«Щезай навіки
І страч і смерть,
І чорнопикий
Катюго... Геть!

Не нам згинатись
У боротьбі.
Вітчизно-мати,
Мій спів тобі!»

6

«Ти чуєш, моя Україно, мій краю,
Останні дівочі слова,
До тебе з могили і я промовляю,
Поки ще не вбита, жива.

Умру незабаром, а віра не згасне,
Що ти не забудеш бійця,
Який у неволі, мій краю прекрасний,
Страждав і боровсь до кінця.

Зелена доріжка, веселка дніпрова,
Простори степів голубі.
Привіт посылаю, останнє це слово,
Тобі, Батьківщино, тобі.

Дивіться: ідуть, насуваються хмари,
І смерть по бараках біжить,
На себе, дівчата, приймаю удари,
І все ж таки хочеться жити!

І все ж таки хочеться жити!»

По табору мчить наглядачка-біда,
 Безумство в очиях блудливих.
 Періщить руда, убиває жуда
 Дівчат молодих і красивих.

Ні краплі жіночого в неї нема,
 Нічого святого не має.
 Залізом пече і штрикає сама,
 Біснується, вие, стріляє.

«Хто вчора співав? Я питаю усіх!
 Застрелю я кожную десяту
 Не те що за пісню — за слово, за сміх,
 За вашу затятість прокляту!
 Це — змова!»

Вривається згряя страшна,
 Біжить, салютуючи кату.
 Ось зараз огнем садоне, навісна,
 І кожную прострелить десяту.

Ой коса моя, коса...
 Русокоса...
 Молода моя краса
 Бита, боса.

Я доріженьку пройду
 Не згинаючись,
 Перед катом не впаду,
 Смерть стрічаючи.

Будуть зорі розцвітать,
 Зоряниченьки.

І коханням шумувать
Шедрі ніченьки.

Тільки хлопець чорнобров,
То ж мій суджений,
Виглядатиме любов,
Неодружений.

Вдарить хміль, немов у дзвін,
В душі ярі,
Хай же завжди буде він,
Буде в парі!

Не впаду катом до ніг,
Не покаюся,
За таврованих усіх
Позмагаюся».

9

Іх тисячі, а думи в них — одні.
Іх тисячі, а серце в серце б'ється.
Вони стоять бліді, стоять смутні,
І ні одна сльозами не заллється.

Вони навчились за лиху війну,
Кому повсюди, завжди вірить можна.
І кожній заболить — удар одну,
За друзів муку перетерпить кожна.

До них, співачко, ти в останню мить
Звертаєшся і дивишся востаннє.
(А десь лани, зелений край шумить,
Життя розкуте клетотання).

Загинуть так, щоб сили оновить,—
Зневіреній, німій вернути мову,

В скорботі не схилити голови,
Щоб подруги боролись знову.

10

Синок барона, лагерфюрер, на майдані.
Залізний хрест на шиї. І канчук в руці.
Маленькі очі, ніби кульки олов'яні.
Холодна посмішка на сірому лиці.

Учені-лікарі поважно виступають
(Вони недавно в таборі були)
В циліндрах, рукавичках, аж сіяють,
Немов не в пекло — в кабаре зайшли.

З вівчарками есесівці дебелі,
Лакузи поліцаї — теж...

11

...Ой думи, думи невеселі,
Куди од вас, куди втечеш?
Не тьмарся, пам'яте, сміліше!
Минуле дехто забува,
У ситій благості він дише,
Єлейні цідить він слова.
А тут би криці-блискавиці,
А тут би полум'я мені!
Спокійно нам ніяк не спиться,
Немов ми знову на війні!

12

...Б'є барабан. Б'є барабан.
Олю ведуть на майдан.

Рота солдат на горбку.
З вишки жаха кулемет.

Дівчина пісню палку
Сміло несе уперед.

Слухають чешки її
І серб'янки,— усі.

«Де мої милі краї,
В сонці, у цвіті-красі?»

Де моя рідна земля,
Щедра країна життя?»

Дівчино!

Стій!

Он — петля!

Звідти нема вороття!
Б'є барабан! Б'є!
Дівчино, серце моє!

Муко сімнадцяти літ,
Горе захмарило світ.
Смерть за плечима шумить.
Що ти згадала в цю мить?

Чи дізнається мама,
Як доня на страту ішла,
Як голову прямо
Несла,

Як Олине серце,
Сімнадцяти літ,
В смертельному герці
Послало привіт

Вітчизні єдиній
І морю, що грало,
І мамі, й сестрі,—
Над табором вмиль засіяло,
Зорею погасло в Дніпрі?!

ПАРТИЗАНКА

І

Чимало днів, на інших схожих,
Минали вже і знов минуть.
А цей невольниць розтривожив,
А цей довіку не забудь.

Ось відчинилися ворота,
Ось поліцаї увійшли,
Ось наглядачка жовторота,
Аж ось і дівчину ввели.

В розльоті брови, очі карі,
А в них рішучість вогнева,
Та блиск зірниць, та квіти ярі,
Та дума вольності жива.

І дужа всенародна сила,
І перших перемог снага.
А над чолом корона біла,
Коса заплетена туга.

Зелена гімнастерка чиста
І прості, з кирзи, чобітки.
На грудях сяяли вогнисті
Відваги, мужності зірки.

І вже летіло перед нею:
«У партизанах же була».
«Рукою власною своєю
Із кулемета їх сікла».

«А звуть її...»
«Маруся звати...»
«Говорять, ніби із Прилук...»
В неволі земляків стрічати —
Одна з найгірших мук!

І Галя дивиться, і плаче.
І щирих сліз не витира:
«Маруся йде, йде, неначе
Моя повішена сестра».

Поглянь, на Ерну гострозору
Йї на ту, що вії підняла,
Марильцю (як вона не впору
В неволі навіть розцвіла).

Краси такої світ не бачив!
Та й чи побачить він коли,
Бо над красою ворон криче,
Не ворон — «вчені» тут були.

Один із них все посміхався,
Наводив на дівчат лорнет,
А другий у Марильцю вп'явся,
Казав, що вирве із тенет

Марильцю. «Вирве, вирве панну».
І Галя глянула на всіх:
І на есесівку погану,
Йї на друзів змучених своїх.

Чом не волає видроока,
Солдат не кличе, посіпак?
Чом зграя нелюдів жорстока
Не заганяє у барак?

І комендант завмер он скраю,
І наглядачка — як у сні.
Відважну месницю вивчають,
Щоб спопелити у вогні.

«Це — партизанка! Взять, закути!
Зірвати з неї ордени!
Халат смугастий одягнути!
У карцер — до кінця війни!»

2

Зійшлися бранки юні, сиві,
Невільниці з усього світу.
В цю мить, одну лиш мить щасливі
І повні дружнього привіту.

Устаньте й подруги убиті
В Освенцімі та Равенсбрюці,
І слухайте слова налиті
Вогнем відплати. В кожнім звуці,

У кожнім подиху Марусі
Надії ваші, сподівання,
Що ви плекали в завірюсі
У дні неволі, в дні страждання.

Ви б згодні витерпіти муки
(Яких вже тільки не зазнали!),
Аби почути: «Гинуть круки!
Від Волги нелюдів погнали!»

О чешки, рідні українки,
Парижа доні та Варшави,
Це б вам цвісти, сміятись дзвінко
І пестить хлопців кучерявих!

В одній біді, в одному горі
Ви поріднилися навіки.
У щирім серці, в тихім зорі
Живе мій край — Союз великий.

Тож: де б Марусю посадити,
Як врятувать від холодини
І як пекучий біль згасити
У партизанки з України?

Лікує Ельза, доглядає.
А перев'язує дівчину,
То на присутніх поглядає:
І на Марильцю, й на Галину,

І на Шарлотту, й на Ружену,
Й на всіх, що слухають Марусю
(В синцях, скривавлену, зелену),
Яка шепоче: «Не скорюся!»

Несе Шарлотта хліб побитій,
Побитій суп дає Ружена.
Ціни цьому нема у світі,
Коли так голод б'є шалено.

3

Минають дні тяжкі свавілля,
І хоч гнітять лиха година,—
Радіють Галя і Марія,
Що піднялася Марусина,

Що всі до неї і за нею,
Що всі її ізнов питають,
Як ніч долине над землею:
«А де вже наші наступають?»

Але сьогодні дивна дуже
І тиха-тиха Марусина.
«Ти щось приховуєш? Недужа?»
«Ні! Б'є під серденьком дитина...»

4

Неділя. Ранок. Сіра мжичка.
І ні стежок, і ні доріг.
«Хоча б поглянути, сестричко,
На степ, на гай...» Хтось застеріг:

«Тихіше, бродить он сапата.
І кари на таку нема!»

Мовчать жінки, мовчать дівчата,
Мовчать навчила їх тюрма.

Моргнула Ельза. Галя встала,
Між нарами пішли в куток.

(А десь вівчарка валувала
І паровозний вив гудок).

«Галинко, слухай, завтра, мабуть,
Оті припруться, що були».
«Я знаю, знаю, що їх вабить,
Вовки у табір забрели».

«Так, Галю, так. Один цивільний,
Земляк мій, передав оце...»

«Записку?» В Ельзи погляд пильний
І смутне, зажурене лице.

І зовсім-зовсім сиві коси,
У сорок років — як стара.
За нею мати десь голосить
І побивається сестра.

А діти... рідні... хворі... кволі...
В яким краю, в яким краю?
Роки минають у неволі,
Як Ельза втратила сім'ю.

Здіймався над Ессеном червоний
Свободи прапор на зорі.
Йшли робітничі батальйони,
Ішли на битву шахтарі.

На бій, на бій! На бій останній!
О руки чесні роботяг,
Не ви в кривавому повстанні
Злякались, випустили стяг!

В крові у вас горіла сила,
Відвага Тельмана жила,
Відвага волі, орлі крила
В біду б країну не дала.

Здавалось, мить — і згине ворог,
Розтопчуть свастику брати.
Але не скрізь сухим був порох,
Не всіх зуміли повести.

І тільки сниться, сниться часто
І грім, і дим, і прапор той,
Який трудящих вів до щастя,
Що ніс прострілений герой.

«Ти бачиш, Галю? Лібе Галю,
Ти алес зрозуміла тут?
Дівчат переведуть до залю...
Експерименти... Ох, ніхт гут!

Шарлотта мамою не буде,
Ружену теж вони зведуть.
Навік засохнуть їхні груди,
Усі бездітними помруть...»

Із болем тихо проказала,
Замовкла, думаючи щось.
А Галя підвелася, встала:
«Що б стерпіти не довелось,

Нам треба не віддати подруг,
Бо краще, Ельзо, смерть, ніж глум».
«Даєш пораду, Галю, добру».
І потемніла вся від дум.

5

Ляпає сніг, ляпає сніг.
Тисяча, тисяча ніг.
Вгору, на гору. Гуде.
Варта невільниць веде.

Гори і гори в імлі.
Села, міста віддалі.
І автострада біжить.
Люди, як хочеться жить!

Чуєте, чуєте стук?!
Гляньте, тисячі рук...
Мов із могил, мертвяки.
Човгають лиш башмаки.

Ну зупинися ж ти, стань:
В сіру невольничу рань

Карі, блакитні — живі
В далі бредуть снігові

Сестри твої молоді,
Ті, що не впали в біді.

Гляне одна на одну
І подарує весну,

І подарує тобі
Силу в тяжкій боротьбі.

Қайло. І тачка. І кат.
Круто-ковзкий перекат.

Тут забувають про все.
Вітер сніжище несе,

Липне іржавий до ніг,
Хльоскає, наче батіг.

Ось і шумлива ріка.
Міст розбомбили вночі.
Серце до серця гука:
«Радуйся, в'язню! Мовчи.

Жодного слова. Гляди.
Витримку, витримку май.
Щоб не накликать біди,
Мовчки до бою ставай!»

Жіночий табір, чоловічий
Тримають з ранку й до смеркання
Біля ріки. І навіть ніччю.
Здається, ніч для всіх остання!

Підвозять камінь. Б'є сніжище.
І на землі нема тепла.
І кат. І вітер люто свище.
Навкруг — імла.
Імла.

А ти все бачиш, Ельзо, бачиш,
Де наглядач, де робітник
Цивільний. Раптом крик гарячий
Лунає. Твій відрадний крик.

Ти б до цивільного побігла,
Припала б майстру до плеча!
Та оглянулася й поблідла:
Все лагерфюрер поміча.

Він теж сьогодні тут гасає.
(Не їсть нічого. Тільки п'є).
Начальству знов доповідає:
Міст буде. Ні — усіх заб'є!

Спинися, Ельзо! Схаменися.
Від майстра відвернись на мить.
А десь під Ессеном узлісся
І папороть. Потік дзвенить.

І та берізка білолиця,
І та сосна, гінка сосна,
Де поклялись за правду битися,—
Німецька рідна сторона.

Хороші хлопці-шахтарчата,
Прекрасна молодість бійця.
«Ех, доле! Ти хоча й щербата,—
Поборемось ще! До кінця.»

Тримайсь, тримайсь! Така хвилина!
Й скрипучу тачку повезла...
І знала лиш одна людина:
Ледь ти в безодню не пішла.

«Скоріш! Давай!» — кричала Галя,
З останніх сил місила твань.
Піде ж за тебе і на палю,
І ти за неї — без вагань.

Як струмом, пройняло все тіло,
Себе саму перемогла,
І тільки серце так щеміло,
Мов дріт крізь нього протягла.

«Цивільний... майстер... він записку
Передавав...» «Галино, він...»
Шкребе вітрище, ніби миску
Голодний...
Дець лунає дзвін.

7

Світанку мій, світанку чистий,
Хвала тобі за шебет птиць,
Повітря свіже, пруг барвистий,
За сонця міць, за дар криниць,

За теплу землю, ріст пшениці
І за удари молотків,
За дім новий, за мирну крицю,
Напругу трудових років,

За наше плідне, щедре поле,
За рідний Київ і Москву,
За край хоробрий, ясночоллий,
За мудрість творчості живу.

Лети, світанку, жде планета!
Вітчизну славлю я свою,
Що розтоптала всі тенета
В єдинно-праведнім бою.

Я знаю, бачив, як вмирала
Європа в таборах, в біді.
Вітчизна людство врятувала
Тоді.

8

Находив ранок. Автомати
Аж захлинались. Раз у раз
Хтось зойкав. Падав. Сніг лапатий
Лягав на лица і не гас.

Очеретинки-рученнята.
Одні лиш гострі масляки...
Дивись, Німеччино проклята,
Як розважаються синки,

Що породив їх біснуватий!
Дивись, мертвеччино, і знай:
Гряде, ударить ще відплата,
Тоді пощади не прохай!

Ось майстер глянув на Галину,
Всміхнувся, неначе в тумані.
Про що згадав у цю хвилину,
Які згадав далекі дні?

Потерта шкірянка робоча,
Шорстка і жилага рука.
Щось майстер їй сказати хоче.
Аж ось до себе підклика.

«Гей, руські! Бістро! Нікс помалу!»
Й на Ельзу дивиться: «Вона?»
Кивнула Ельза, мов сказала:
«Не бійсь! Ніхто цього не зна!»

«Роботать!» — майстер аж лютує.
«Роботать!» — стиснув за плече,
Згина дівчину. Галя чує,
Як дихає він гаряче.

«Давай вантаж ти безупинно!»
Тихіше: «Торбочку візьми
Між брилами. Тримайсь, дівчино,
Ще поборемося ми».

І геть пішов. Кричить десь далі.
Коли торбиночку взяла,
Так легко стало й лячно Галі:
Гранату в табір понесла!

МАТЕРИНСЬКЕ

1

Упала Марія, упала,
І свиснув над нею канчук,
Але полонянка мовчала,
На чорнім майдані лежала,
Здавалось, без ніг і без рук.

І став їй на скровлені коси,
Ударив її чобітьми
Під ребра. Чистенький, гундосий
Учений, аж вигавкав: «Досить
Дали вам подіхати ми!

Не будеш ти матір'ю. Знаю:
Робоча худоба лиш ти.
Не тільки тебе доконаю.
Наказ я від фюрера маю
Все сім'я слов'янське звести!»

А темрява,— ніби страждання,
Могильна навкруг тишина,
Та зірка у хмарах остання,
Як чиста сльозина конання,
Та гостра із дроту стіна.

Марилю, красуню сестрицю,
Чекає і зашморг, і гак.
«Ти будеш, ти мусиш кориться,
Бо зараз життя спопелиться!» —
Нашіптує страх-вовкулак.

«Марилю!» Звелася поволі.
Закровлені очі ясні,
Що навіть сяяли в неволі,
Неначе волошки у полі,
Блакитним розмаєм мені.

Професоре-кате! Дивися
На сонечко це молоде.
Та ти не лютуй, не казися,
Ти ж в лігві своїм, не трусися,—
Марія ж, Марія іде!

Стріляєш! Набій за набоем.
Стріляєш! Ти можеш убить,—
Все ж стане вона над тобою
Безсмертною і молодою,
Щоб ката — тебе спопелить.

А в темних бараках гуділо
І ріс «Інтернаціонал».
Спочатку тихенько, несміло,
Немов щось тримало, глушило,—
Й прорвався розгніваний вал...

Розстріляна пісня змовка,
З бараків вигонять усіх,
В Ружени пробита рука,
Шарлотта аж падає з ніг.

Із вишки забив кулемет,
Вівчарки найслабших гризуть.
Беззоряний ночі намет,
Як глухо — і крику не чуть.

Жорстока команда: «Бігом!»
Безжалісний окрик: «Лягай!»
Вставай! Айн момент! І — кругом!
От спробуй тепер — заспівай!»

І знову по табору всіх
Женуть і канчук, і багнет,
Вівчарки збивають із ніг,
Із вишки січе кулемет.

2

Не сплять у таборі. Безсоння.
А ніч сліпа, а ніч глуха.

«Маріє, сестро! Бачиш, доня
До нас вже ручкою маха...

Ой руці, руці, рученята,
Білесенькі, манюні!
Кого шукаєте ви? Тата?
Нема, нема татуні.

А він у люлечку-гойдалочку
Вкладав би спати нашу лялечку
І котика-воркотика,
І зайчика-стрибайчика

У гості кликав би до доні.
Цілуй, Маріє, лобик, скроні,
І пригортай маленьке
До серця, до серденька.
Воно таке тепленьке...»

І знову тиша і мовчання,
І знов задумались жінки.
І враз прорвалося ридання,
І розлилось в усі кутки.

Рида Ружена, чи Шарлотта,
Чи Ельза плаче, не змовка?
Іде скорбота за ворота,
Жіноче серце йде, гука...

Як хочу я, щоб ти почула,
Хоч ніч стоїть, не відплива,
Усім еством той клич збагнула,
Моя далека і жива.

Моя розрада і порада,
Моя ж ти люба назавжди.

Сльоза горюча в серце пада,
Сльоза наруги та біди.

«Мамо!
Ти чуєш мене під Москвою?»
«Мамо!
Із Татрів хустина майне?»
«Мамо!
Над Тисою ждеш ти швидкою?»
«Мамо!
Хто в Краків поверне мене?»

«Мамо!
До тебе на чеській звертаюся мові».
«Мамо!
Пісню ж я сербську співаю тобі».
«Мамо!
Силу даруй не мовчати в закові».
«Мамо!
З тобою і в radoшах і у журбі».

«Де мої діти, майбутні планети,
Де ластів'ята кохані мої:
Садівники, хлібороби, поети? —
Ріки питають, поля і гаї...

Ти мені, мамо, життя дарувала,
Як же не кликати тебе, не любити?
Пестила вдень, уночі доглядала...
Волю, жагу до життя не убити!

Тільки до тебе сьогодні кричу я,
Мамо моя, мамо життя
(Знаю, мене ти із пекла почувеш) —
Де моє рідне дитя?!

Будьте ви прокляті, вчені-бандити,
Що материнства позбавили нас!
Сад-виноград проклинає налитий.
Поле пшеничне кляне повсякчас.

Води цілющі та жовті пустелі,
Шахти глибинні та гори в імлі,
Та на Чукотці в зав'ях оселі,
Та на Україні хатинки веселі,—
Все вас кляне на великій землі!

Діти мої, ви б косили пшеницю,
Діти мої, ви б складали пісні,
Землю квітчали отак, як годиться.
Мамо, ти знаєш, як тяжко мені!»

3

Сестро Ружено, сестро Шарлотто,
Ельзо-сестрице, Галино моя,—
Вашу скорботу несу за ворота,
Буду розказувать світові я,

Світу новому, що виборе волю,
Землю врятує від горя-чуми,
Як у неволі (хоч знали сваволю!)
Ви залишалися всюди людьми.

4

Тихо. Поснули невірльниці бідні,
Тільки Марія в турботі не спить:
Пальці манюні, теплі та рідні,
Тулить до губ, примовляє в ту мить.

«Це б родитися дома тобі, дитинча,
На широких лужку придніпровім,

І стрічками, і сонцем тебе завітчать,
Щоб зростала у цвіті бузковім.

У любистку пахучім купала б не раз,
Ти б задухи і горя не знала.
Над тобою схилився б високий Кавказ,
І Москва б тебе оберігала.

Дніпрельстану для тебе сіяли б вогні,
І пила б молоко, а не воду.
Ти росла, виростала б на втіху мені,
І родині моїй, і народу.

Спи ж ти, доню моя... Хай присняться тобі
Ті шляхи, по яких походила
Твоя мати колись, не у скруті, в журбі,
А у сонці, в піснях молоділа.

Спи, засни ти, моя... Тільки я не засну,
Над тобою схилюся до болю.
Не пушу у твій сон, в твої ранки війну,
Прожену я від тебе неволю.

Бачиш, місяць ясний
Загляда у вікно.
Люлі, люлі... Ясний
Заглядає давно.

Ллється срібло живе
На ці гори руді.
Люлі, люлі... Живе.
Тіні гинуть бліді.

Ми по стежці підем
І підем через дріт.
Люлі, люлі... Підем
В рідний вольності світ.

Нас напоїть Дніпро
І поверне життя.
Люлі, люлі... Дніпро
Нас чекає, дитя.

Там — свободи земля,
Де родилася б ти.
Там — Вітчизна, маля!
Місяченьку, світи!»

ВИЗВОЛЕННЯ

1

Ой, яка вона, вісточка з рідного краю,
Дорога і цілюща, бо силу, надію дає.
Навіть в пекло прудким ластів'ям залітає
Щоб і думали спільно про горе своє.

Чи травневі дощі принесли довгождану,
Чи із степу вітрець, чи досвітні зірки,
Чи це квіт рясносіяний між дротом проглянув,
Що простягають в'язням, як руки, гілки?

Полоняanko моя! Полоняanko! Ти чуєш:
Вже полтавець на Одері, юний боєць,
З ним весна, з ним весна по планеті крокує,
Тож і мукам кінець, тож і смерті кінець.

Подивися навкруг — скрізь заграва відплати,
І не грім, а гармата уральська то б'є.
Над життям твоїм грізним, над ним, розп'ятим,
Сонце встає...

Табір. Пожежа. І грім канонади.
 В'язні вслухаються. Далеч гуде.
 «Тільки не надать!
 Тільки не падать!
 Воля іде!»

Крикнула Галя сподіване слово,
 Слово борні бойове:
 «Сестри, вставайте!
 Вставайте, братове!
 Серце до серця! Хай воля живе!»

Дим. Душогубка. Есесівські круки
 Зводять в обличчя важкий автомат...
 «Смертники, чуєте?!
 Згинуть всі муки!
 Волю несе нам радянський солдат!»

Граната і сім пістолетів.
 І тисяча вірних сердець.
 Ударить на варту з кюветів —
 В ту мить прийняла рішенняь.

А тисяча друга ворота
 Штурмує в смертельній борні.
 Січе їх есесівська рота,
 Січуть їх кинджальні вогні.

А тисяча третя навалом
 Серцями упала на дріт,
 Усім інтернаціоналом
 Рятуючи світ.

Аж рвійно із грому, із диму
Свободи солдати ідуть,
Червону зорю незбориму
До табору смерті несуть.

«Ви чуєте, бачите, люди,
Вітчизни моєї синів?
І воля, і пісня вам буде,
І щастя розхмарених днів!»

з

Підняли дитинча на машину
Міцні шкарубкі руки,
Щоб забуло лиху ж ту годину,
Щоб росло не на муки.

Цілували дитину солдати,
Переможці походу.
Тільки мати сама,
Тільки мати
Не дивилась на вроду,

Не горнула до серденька втіху,
Не співала Марія.
І сльоза покотилася тиха
По солдатських
обпалених
віях.

А мати лежала на дроті,
Прострідена кулею ката.
І стала на варту в скорботі,
Щоб почесь віддати, Відплата.

Відплата! Конай же, фашисте!
Відплата! Крокуйте, борці!

Життя вам навек променисте
І шлях на чотири кінці!

Відплата! І вбивці конають.
Відплата! І в'язні встають,
До рідного, отчого краю
У серці свободу несуть.

4

Дороги клекочуть, дороги зелені,
Із табору смерті ідуть полонені:

Клинцьовані, темні, аж хиляться кволі,
Ночують під лісом, спинаються в полі.

І дихають свіжим повітрям весняним,
І садом пахучим, і лугом духмяним.

І польки, й французи співають російську
Про мирну державу, хоробре те військо,

Від радощів плачуть, біжать до солдатів,
Що вивели їх із могил, казематів.

І згадують друзів своїх із неволі,
І серце стискає від смутку, від болю.

Хай знають народи про сивих — убитих,
Про юних — у землю живими заритих.

У таборі смерті світопоганці
Живими палили невірниць та бранців.

Нехай же народи усіх пам'ятають
Беззбройних і ніжних, що чесно вмирають,
Що чесно вмирають, як воїни смілі,
Яких не скорили кати знавіснілі!

ЕПІЛОГ

1

Москва. Музей. І глядачів
Потік задумливий пливе,
Бо серця жар, бо серця спів
На полотні дівчат живе.

А даль і мирна, і ясна,
Земля рахманна і п'янка.
І видно всім: оця «Весна»,
Творіння рук трудівника.

І довго-довго глядачі
З любов'ю дивляться на твір,
Пошану тим віддаючи,
Кого спалив проклятий звір.

Навік зостався плідний слід
В серцях людей, за мир бійців,
І перейдуть із роду в рід
Імення спалених митців.

Бо той на попіл не згорить,
Хто жив з народом кожна мить,
Хто у народу вчивсь творить,
На крилах вічності летить!

Будуть ріки іще без мостів,
Будуть поле вкривати піски.
Без сестер моїх і без братів
Прогримлять роботящі роки.

Недобудуються десь кораблі,
Недосадиться сад-виноград,
Бо не вистачить ще на землі
Ваших рук, і думок, і порад.

Скільки вас, скільки вас не прийшло
До верстатів, комбайнів, до книг,
Як в бою, в таборах полягло
І співців, і творців серед них,

І пестливих батьків, матерів,
І закоханих вірних сердець!
День сьогодні б світліше горів,
Щоб це вас не підрізав свинець,

Щоб це вас не добила тюрма,
Не вбивали щоб матір, дитя...
Вас нема, мої браття, нема!
Все ж ви з нами, як мир, як життя!

Чиста кров, і снага, і ваш біль
В кожному серці нащадків кипить,
Сходить хлібом рясним серед піль
І у думі, у пісні бринить.

Хоч і є ще річки без мостів,
Без плугів у дрімоті поля,
Щедрий сад для сестер і братів
Іскрометні гілки нахилля.

Колише вітер вишні цвіт...
О сонцещедрий зросту час!
Дівчатко в сяйві мирних літ
Іде у школу, в п'ятий клас.

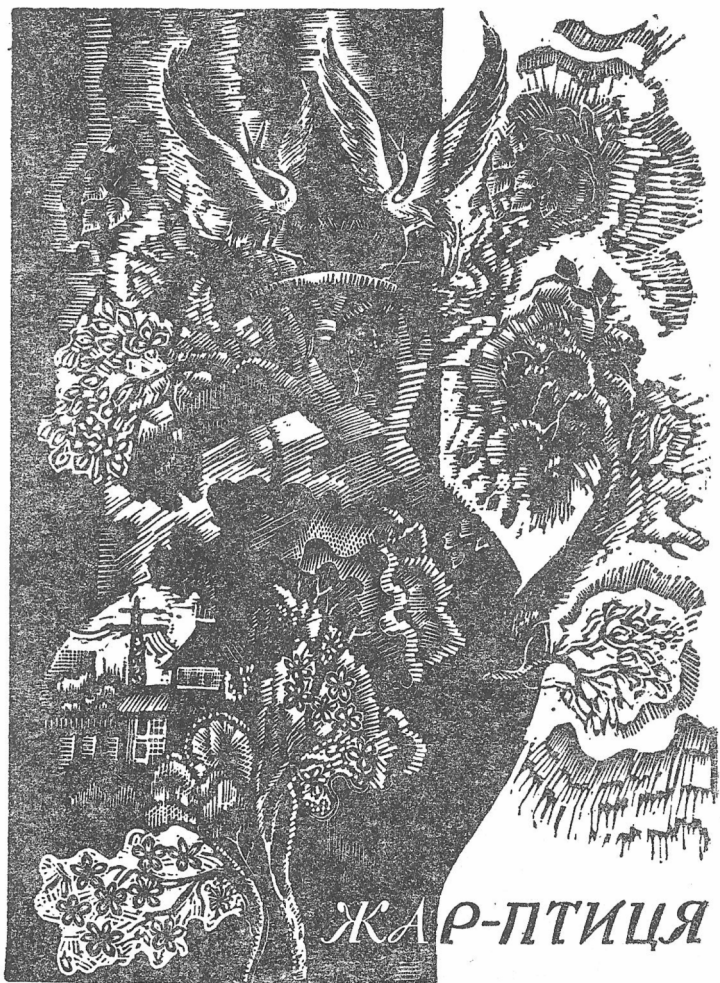
Школярки очі все вберуть
І не розгублять ні вершка —
Шляхи, берези оживуть
І потече людська ріка.

І на картині-полотні
Побачиш ти наш світлий день,
Адже не марно день при дні
Школярка в школу радо йде.

Адже у клас несе вона
«Широкий шлях» — малюнок свій,
Де ця розквітла сторона
Відбита в бурі грозівій.

Колише вітер вишні цвіт.
О сонцещедрий зросту час!
Дівчатко в сяйві мирних літ
Спішить до школи, в п'ятий клас.

1952, 1957

ЖАР-ПТИЦЯ

ВЕЧІРНІЙ СНІГ

Сніг вихрясто упав на каштани,
Ліг на спрагли гілки і затих.
А тоді ж заіскрився, багряний,
В стрімколетних сплетіннях крутих.

А тоді ж заструмів плomenисто,
Можновладно задихав навкруг.
О живе пурпурове намисто,
Взлетенського всесвіту пруг!

І звабливо, і легко, і красно
Шлях веселку стелив мандрівну.
Ебонітове місто преясно,
Вогнелико пливло вдалину.

Чи й до мене вернулась відрада,—
Енергійна, стрімка новизна,
Ніби юність, цим дивним парадом
Кожну хвилю проходить хмільна.

А навколо, за звабою-плином,
Скільки буйних, промінних, як сніг,
Легендарних, залитих карміном,
Арко-дужних пізнання доріг!

Велелюдного вечора ласка,
Арко-дужної стрічі жага,
Многосила оновлення казка —
Огнелика, висока снага.

Вперше місто отак голубино,
Іскрометно відкрилось мені,
Рвійнолетно, по-людськи глибинно
І натхненно — у сніжнім огні.

Дуже дякувать буду довіку,
Ніби знову стою серед піль,
І за казку стрічань огнелику
Й огнелику оцю заметіль.

1975

ЧЕКАЮ КВІТНЯ...

Чекаю квітня в січні, в листопаді.
Чекаю квітня і завжди несу
Прозорі очі, що буянно раді,—
Його прозору, сріберну красу.

Чекаю квітня — людям люди мнлі,
Як сонцю — шлях, як небу — журавлі.
Які слова настояні і спілі
У квітні проростають на землі!

Чекаю квітня. Є кому сказати,
Є слухати кому про ту жагу,
Що між серцями розрива загати,
Серця в зелену заклика пургу.

Чекаю квітня, як чекав учора,
Як стану ждати завтра і завжди.
Пливе серцями людяність прозора
Од спраглої квітневої ходи.

1964

* * *

І подарую людям доброту,
І подарую їм Любов навіки
І дивний світ краси, і прямоту,
І щедре небо, й соковиті ріки,

І руки молодечого труда,
І серце неспокійного братання.
І їх ніколи не зв'ялить біда,
І їх ніколи не уб'є згасання.

І хай мій цвіт незайманий струмить,
І всяк летить, народжений для лету.
І з роду в рід квітневий шал шумить
І засіва піснями всю Планету.

1964

* * *

Тобі не снилося легке життя,
Укрите волошковою габою...
У роздумах приходять відкриття
І не дає серцям спокою.

Висока ціль і пошуків жага,
І сумнівам кінець, і знову —
На невторованих стежках пурга,
І все ж підвладна думці й слову.

Крізь ночі темні й мудрості шукань
Аж до всевладного закону,
Коли підносить волошкова рань
Ясну і трепетну корону,

Шукай завжди, шукай усе життя.
Тим легко, хто дорогою трудною
Іде в своє нетлінне відкриття,
Серцям дарує радість неспокою.

1964

* * *

Мене стрічають знов дощі прозорі.
На струнах променів легкого сонця
Краплини падають на білокорі
Гаї... Гей, серце, сонця не сторонься!

Гей, не сторонься зросту і світання!
Земля бринить, немов струна. І плине
У те стрімке і райдужне буяння,
У те горіння сйива голубине.

Пий, серце, пий! Біжать дощі прозорі
Кварталами, шляхами і серцями.
І легко дням, бо далі білокорі
Зелений прапор підняли над нами!

1955

РОЗДУМ

Колеса стукають назад,
Колеса стукають частіше.
Вже сорок. Вже й під п'ятдесят.
Уже і сто у серце дише.
Колеса стукають назад...

А щира далеч пізнання
Отого світу, що струмує
І силпе цвіт. Не павмання
Веде тебе. Веде й нуртує
А щира далеч пізнання?

І буде сто. І знову сто.
І промайнуть швидкі століття.
Та не загубиться ніхто
На злих зупинках лихоліття.
Та не загубиться ніхто...

О насолодо пізнання,
Нерукотворна муко плину!
Когось вже старість зупиня,
Примерхлу вже несе годину.
Когось вже старість зупиня.

Колеса стукають назад,
Колеса стукають частіше.
Роки ідуть не на парад,
Та пізнання у серце дише,
І знов дорозі кожній рад.

Благословляю вічний рух,
І ґрунт добра, і шлях роботи,
І тополиних весен пух,
І злість звняги, й сяйво цноти.
Благословляю вічний рух!

Раз мислю я, то і росту,
То я — і розквіт, і боління.
На калиновому мосту
Мое вертається горіння,
Бо мислю я, бо я расту.

Які світи, які роки!
Тож не лишай мене, пізнання,
Бо це ж зовуть років гудки
У цвіт, у плин, в жарке стрічання.
Бо це ж зовуть років гудки!

17/11 1966

ПРО ЖАР-ПТИЦЮ

Маяки мені снились — село моє миле.
Наша вулиця. Хата. Росянисті куші.
Ходить ходором грім жовтокрилий
Та біжать — все ж то курячі — світлі дощі.

Потім злива із плавнів запахла вербою.
І запахла вся вулиця, і попливла.
І мене понесла, понесла над собою...
В коротеньких штанцях... Без вігрл... Без весла.

А за мною пустився друзяка собака.
Десь кувікають підсвинки. Скаче коза.
Поспішає сусіда, червоніший від рака,
Рятувати мене. І стріляє гроза.

І розкинув я руки. І хмари хапаю.
І по хмарах, по хмарах — із броду у брід:
То лечу біля сонця, то в сонце пірнаю,
То громи розкидаю. Аж сиплеться цвіт.

Так би вічно я плавав. Та стрілась тополя,
Що на розі стояла, мов мама моя.
(Оце щойно прибігла, сердешна, із поля
На своє поглядіти хлоп'я).

Зупинивсь біля неї. Припав, як до неї.
А навколо — яріло, шуміло, пливло.
За копицями хмар — хмаровища зелені.
І двигтіло, й кипіло, і рясно цвіло.

1965

* * *

Ну що тобі до мрій моїх і справ,
До того, як живу, як дихаю, творю?
Ніколи ти у срібний ріг не грав,
Ніхто під парусом не ніс тебе в зорю.

А море пахне так світанком. Все.
Цілунок рути. І мене зове воно.
І вже пружне, легке несе й несе.
А може, завихрить, жбурне на млисте дно?

Ну що тобі до цього? Ти помовч.
Щаблі твої угору. Знають добре всі.
Ні впадин там. І хоч один би корч.
Чи місце ж там живій, гіркій красі?

Чи місце ж там летючим і терпким?
Ну що тобі до мрій моїх і справ?
Напнуто парус. Поліском різким
Польоту струм над парусом заграв...

1965

* * *

Як на те, задрімало свавілля вітрів.
Кресонула гроза. І погасла навік.
Світ налився красою. Увесь подобрів.
І озвався він фарбами й струнами рік.

І здалося мені, що земля молода,
Що оце народилася щойно вона,
Що для неї чужа віковична біда,
Що незнана для неї війна.

І пішов я шляхами стрічати красу,
І вітали мене, і голубили теж.
Ніби знали: безсмертя життя пронесу
Від земних до небесних крутих узбереж.

31/XII 1965

ПОРАДА

Ви не кричіть. А тихше якомога,
Тихше снігу, що на лист ляга,
Висловлюйтесь. Бо крик — душі знемога,
Бо крик не мудрість, ні, оберіга...

Спокійно. Ясно. Слово знає кожне,
Воно живе для світла, для краси,
Як опік мислі, хвильне і тривожне,
Із сонця, із досвітньої роси.

Подумайте. І зважте. Не кричіть ви.
Горлянка — то поняття лікарів.
А мудрість слова мудрістю вберіть ви,
Щоб кожний нерв даремно не згорів.

1968

О Н О В Л Е Н Н Я

Не знав я снів, не мав спокою,
А розпач бив у сивий сад
Моїх страждань. І наді мною
Громів гурчав громохкий град.

Той град, як сріберні маслини,
Гатив, лупив щербатий брук.
І дві орапжеві хмарини
На космодром упали рук.

І я відчув розкрилля світу
І незбагненну таїну,
Де сонце мчало на орбіту,
Як Перемога — крізь війну.

І вже струмили сяйвом хмарн,
І наливався цвітом сад.
Хоч я вдихав, як присуд карн,
Громів гурких громохкий град.

1968

* * *

Ні перлин не потрібно, ні золота
(Хоч воно і багатство земне),
Тільки іскри летючі з-під молота
І чарують, і кличуть мене.

Світ буремний вогнями розколото...
Хай зникає повсюди біда!
Буду славить жагу, а не золотого,—
Прометееву іскру труда!

1960

ТИ НЕ ВДАВАЙСЯ В РОЗПАЧ...

Ти не вдавайся в розпач, що б там не було:
Чи друзі зрадили, чи розлюбила мила.
Жура з'їдає серце, спопеля чоло,
Розстрілює готові до польоту крила.
Ти не вдавайся в розпач, що б там не було.

Ти думав сам, так трапилось чому, скажи,
Що зрадили тебе, що розлюбили також?
Можливо, дружба — легковажні віражі,
Любов — якийсь медвяно-пряний коржик з маком?
Ти думав сам, так трапилось чому, скажи?

Не вір у випадок, в брутальність-злюку теж.
Не знав, не знатиму такої вік спокуси,
Хоча б журбу пізнав, пізнав лиху без меж,
Брутальності годить мене ніхто не змусить.
Не вір у випадок, в брутальність-злюку теж.

Усе життя чекаю на добро. Усе...
І вірю лиш любові світлій я до скону.

Бо знаю: ця жура нам радість принесе
І на невірність накладе ж це заборону.
Усе життя чекаю на добро. Усе...

Бо світ так зіткано, щоб душу молодить,
Щоб не старіти нам і нам не погибати.
І чисту приязнь, вірну дружбу породить
Життя навчає нас, як нас навчає мати,
Бо світ так зіткано, щоб душу молодить.

Ти не вдавайся в розпач, що б там не було,
І схаменуться друзі, й схаменеться мила.
Жура не лишить серця, затемнить чоло
І спелить твої веселі крила.
Ти не вдавайся в розпач, що б там не було!

1968

ДІЛЮСЯ СКАРБАМИ ДУШІ

Голодний рік. Мете сніжок. Я в хаті, на печі,
Притихлий і припухлий, мрію все про калачі.

Везу вже селами. І кожному кажу: «Кусай!»

Куриться шлях. Півсотні зим звихрило по стерні.

Наївносте свята! Світи моя! І не згасай.
Ділюся скарбами душі. І весело мені.

1969

*НАВЧИСЯ СЛУХАТИ
Й СЕБЕ*

Усе ти слухаєш, усіх.
Послухай раз на рік себе.
Можливо, гріх то і не гріх,
Що все до пельки хтось гребе?

Можливо, вчуєш ти оце,
То й затремтить твоя рука.
Не порятує ні слівце,
Ні допомога тут швидка.

Бо не почувєш ти струни:
Ані людської доброти,
Ані жадоби вишини,
Ані вселюдської мети.

Натомість бовкне щось із дна
Душі твоєї — пустоти,
І хвилька виплесне мутна
Буденний смітник суєти.

А щоб не трапилось біди,
Яка усе живе згребе,
Що не роби, де не ходи,—
Навчися слухати й себе.

1969

* * *

Наповнений віком, живу і радію,
Наповнений ритмом свого часу,
Земними стражданнями полум'яню,
Життєвою силою множу красу.

Прислухайся: стогне, клекоче бентега,
Аж дух забиває, крізь мене гряде.
Немов за велінням провидця-стратега,
У наступ і радість і горе веде.

Усе відізветься, сьогодні й навіки,
Не стихне громохка огненна луна.
Лиш Янус не стане ридати, дволикий,
Лиш блазень ніколи страждань не пізна.

1975

* * *

Стомився, чоловіче? Що ж, і це буває,
І навіть гірше — безнадія сповиває...

Іти? Важенні кроки. Голосу забракло.
Згоріло все. Отак, не квітнучи, й зачахло.

А тільки ж ти — людина, друже. Розумієш?
Ти на своїх долонях світ звитяг лелієш.

Не проклинай, що йде лиха, гірка година,
Клянись: «Переборю лихе, бо я — людина!»

1975

* * *

У світанковий сон постукав дош
І відчинив квартиру.
І я крізь морок чорних площ
Зелену вгледів зірку.

З далекосвітних мандрів це
Прийшла вона до мене.
Різьблене, трепетне лице
І мудре, і натхненне.

«Ох, вибачайте, цілий вік
Летіла, поспішала.
Вже й дням своїм згубила лік,
Траплялось — догорала.

Але ти ждав, ти ждав мене,
Й не мала я спокою.
Тепер — неволя, все страшне
Вже десь за далиною.

Хоч припізналась, друже, я
У цьому ж ми не винні,
Твоя, омріяна твоя,
Полум'яню нині».

1975

* * *

І прилітає сива-сива птаха
До мене в гості вечорами:
«Ти не забув, як костюмаха
Душила вас голодними руками?»

Як ви клялися, напівмертві,
Під кулеметами фашиста —
Сто років жити! Бо — уперті!
Бо — молоді! Бо — совість чиста!

Завжди звеличують людину,
І не забути всіх, що впали.
Хоч долю мали ви полинну,
Своє життя не обікрали.

Ти пізнаєш мене, юначе,
Мене стрічаєш ти без страху?!»
... Година сповіді гаряча,—
Я на суддю чекаю. Птаху.

1975

ОСВІДЧЕННЯ ЛЮБОВІ

Можливо, це не так у кого...
А ти у мене — джерело.
Німого пестила. Й дзвінкого
Зліпила. Серце і чоло

Вогнем натхнення просвітила,
І спрагу пошуку влила,
І змайструвала вчасно крила,
Й гадюкам скривдить не дала.

І хоч кривавився, бувало,
І затемнялися стежки,
Твоє горіння рятувало,
Твій приторк дружньої руки.

І відступала зненавида,
І гомоніла далина,

І що там варт якась обида,
Чиясь юрливість навісна.

Коли зі мною ти повсюди,
Як плин степів, як шум дібров
І завжди ти вела між люди,
Щоб пелюд часом не зборов.

1977

ПТИЦЯ

Чую: птиця кричить у зволоженім небі.
Відгукніться до неї. На крила її
Навалилася туга, як морок у склепі,
Як осіння іржа на крислаті гаї.

Не дорога ж летюча під ноги лягає,
Не в гурті ж нездоланних, а рветься сама.
Хоче птиця за обрій, а обрій тікає,
Хоче птиця до сонця, а сонця нема.

Я візьму своє серце (не муку і горе),
Що в полоні не змовкло, не стихло в петлі.
«Вирушай, піднімайсь, моє людяне й скоре,
Задихається птиця в оглухлій імлі!»

Пробиваються промені сонця повсталі.
І горить моя кров, ніби віри огонь.
І за обрій летить

усе далі та далі

Мудра птиця

з моїх сонцесяйних долонь.

31/ХІІ 1962

СІЙСЯ, СНІГ...

Сійся, сніг, крізь години, каштани, надії
І крізь ночі та дні, сійся, сніг.
Люди добрі, виходьте, люди добрі, незлії,
Люди, йдіте під прапор Свободи з далеких доріг.
Сійся, сніг.
Сійся, сніг. Нам потрібні краса, і правдивість,
Чистота, і довір'я, і рух, і розбіг.
Крізь буденне свавілля, байдужості сірість
І відбитий шрапнелями місяця ріг
Сійся, сніг.

Сійся, сніг. Пробасило могутньо століття,
Закружляли ракети, мов збилися із ніг.
Ти ж неси, і твори, і відтвориш суцвіття,
Щоб завжди на столі був солодкий пиріг,—
Сійся, сніг.

Сійся, сніг. Розсівай, засівай і запліднюй
Доброту, і надію, і мрію доріг.
І трудися, ласкавче, усміхайся ти щедрому квітню,
Щоби рід наш земний не змілів, не знеміг,
Сійся, сніг.

1967

ЮРЛИВОМУ

Юрливий ти,
Журкочеш сласно,
Шо й без мети
Живеш прекрасно.

«Іти? За ким?
І честь, і віра —
Вихлястий дим,
Гірка офіра.

Від барикад
Тхне мілкотою.
Нехай я гад,
Та сить — зі мною.

І без мети
Вповзу до раю...»
Юрливий ти,
І шмига — знаю.

І все ж кінець
Твоїм повчанням.
Наш вік — боець,
Наш дух — змагання.

Тому приклад
Я піднімаю,
Щоб жоден гад
Не вліз до раю.

1968

* * *

Я кликав тугу — не прийшла,
Я кликав вдруге — не прийшла.
І я сказав їй: біс з тобою,
З твоєю, туго, глухотою.
Візьму й одружуся з журбою.
І цим себе я заспокою.

Журба прийшла й мені сказала:
«Давно такого я чекала,
Ти пам'ятай: твоєю стану,
Коли на радість я погляну».

«Сідай, журбо, в таксі скоріше,
Ще поки радість поруч дише,
Отут за містом, в синім полі.
На безконечному роздоллі».

«Здоров, журбо! — зустріла радість.—
Чи твій характер на заваді,
Чи хлопець так тебе тримає,
Зі мною в танець не пускає?
Ану сміліше, вогневіше,
Хай танець душу розколише!

Отак, отак! В твоєму віці
Лиш без крутіїства та амбіцій,
Тобі гопак ще вибивати
Та день свій піснею стрічати».

Коли верталися потому,
Журба сказала крізь утому:
«Чекай! Дочапаєм додому.
Замало буде блиску й грому.
Я покажу тобі, ледащо,
Як це журиться чортзна за що!»

1959

МИ ПРИБІГАЛИ НА ПЕРОН

Далеко так, в нічнім спокою
Віддаленіли поїзди.

І ми розсталися з тобою
І розлетілись, хто куди:

В щоденний клопіт, штовханину,
Все пригасаючи в журі.
І так — годину ми в годину,
І від зорі і до зорі.

І лиш в нічному безгомінні
Ми прибігали на перон.
В легкому ледве-ледь тремтінні
Останній віддалявсь вагон.

І даленіли, даленіли
Надії, радощі: не ми
Від тих доріг прудких п'яніли,
Що мчали із м'якої тьми.

І все ж здавалось: на пероні
І нам вручатимуть плацкарт.
І ми, жадібні, й ми, безсонні,
Майнем у мандри не на жарт.

І ляже тиша під вагони,
І світанкова далина:
Окраєць сонця, теплі гони,
Земля вся ненечка рясна.

І ми верталися у будень,
До справ, до справ! — без каяття.
За це ніхто нас не огудить,
Що так любили ми життя.

1963

*БРИНИТЬ РУДАНСЬКОГО
СТРУНА*

В медовій променистій славі
Завзято, вперто ночі й дні
Стругають віршники лукаві
Згуморизовані пісні.

Там — витребеньки, там — колінце
Сяке-таке, там — анекдот,
Іще від перших українців
Почутий кимсь, аж сіпа рот,—

Жують, жують, жуюгь повсюди
Ледачі класики нудьги.
З таким добром і пруть між люди
І на парнаські береги.

Та слава богу, що в народі,
Як і сто років, голосна,
При будь-якій собі погоді
Бринить Руданського струна.

1970

ЛЮБИТЕЛЕВИ МЕТУШНІ

В дрібненьких клопотах, у кволій біганині
Минають дні скрипучі та беркі.
А ти побув хоч трішки в самотині?
Ти слухав тиші роздуми дзвінкі?

Як тиша думає, про що вона говорить,
Як вболіває тиша за людьми?

Несе для них зелені доли й срібні гори,
Той інший світ і з іншими крильми.

Опісля день народжує тугий, громовий,
І велич звершення, і велич справ...
Ти слухав щедрю тишу? Радість тої мови?
Чи ти в буденщині той світ пізнав?

1971

НА ВЛАСНЕ 50-РІЧЧЯ

Що ж ви, коні бентежні, все толочите трави,
Копитами збиваєте зоряні роси,
Голоси ваші чути — аж терпнуть заплави,
Аж луна з переляку в байраках голосить.

Наздогнали вас ночі з чиєї дороги,
Хто вас путати став, щоб спинити галоп цей,
Хто хлюпнув у серця ваші солод знемоги
І накинув на кожного по обротьці?

До світання далеко, притишені коні,
Копита ще зітруться об змерхлі отави.
Так помчіть же крізь хмарища на оболоні,
Крізь столочені зорі не ради забави.

Вороні мої коні, вороні та гривасті,
Вилітаймо в світання високого цвіту.
Ми втамуємо спрагу і в горі, і в щасті,
Молодою снагою по вінця налиту.

1971

*ДО САМОБУТНОСТІ Ж —
СТУПИТИ КРОК*

Ти прагнеш нахапать із ківш зірок,
Щоб ствердитись, щоб стати провідним,
До самобутності ж — ступити крок,
Ступи — і станеш ним.

Здивований, підняв тонку брову...
Що, спантелику збитий навіть ти?
Топчи цю росяну м'яку траву,
Не оминай і рути, й блекоти.

Гай-гай! Моя порада — не наказ.
А тільки знаю, брате, від землі —
І шлях гінкий, і зір, немов алмаз,
І сили немалі.

Сходи цю землю. Сотню підошов.
Зноси і знову, брате, у похід.
Але й тоді не говори: «Знайшов!
І перебрів ось брід!»

Минуть роки. І вирізьбить вона,
Земля батьків, тебе, як і мене,
І вирізьбить різцем своїм сповна,
І жодного із нас не омине.

Ти прагнеш нахапать із ківш зірок,
Щоб ствердитись, щоб стати провідним,
До самобутності ж — ступити крок,
Лиш будь земним.

1974

* * *

Були поразки, тільки не знесилля,
Не сивий хлип: «Пощезни все, згори!»
Було боїв огненне божевілья,
Була й зміцніла віра в прапори.

І хай життя не дарувало перлів,
Та ще роки не стишили коня,
Ще промені, на обрії завмерлі,
Віщують наступ молодого дня.

1970

* * *

І вже забув, як творяться дива.
Осінній одсвіт ліг на підвіконні,
Пожухлі, припорошені слова
Осипались на трепетні долоні.

Ні відгуку, ні сполоху луни,
За обрієм таке ж берке мовчання.
Вже кубляться край неба тумани
За одсвітом, за сонячним прощанням.

Кого ж несе пригасла далина,
Хто спалахне в прощальному згасанні?
Пожовклі завихрились край вікна
Слова... Й осипались дива останні.

1968

* * *

О, як нам трепетно живеться,
Коли одне хоч деревце
Від наших рук та розів'ється!

Мій друже! Думав ти про це?

1968

РОЗДУМ УНОЧІ

Я в задумі сиджу, а за вікнами місто у сні,
Стали ширшими вулиці, вищими стали будинки.
На майданах, у скверах м'які ліхтарі вглибині.
І летять через місто усе променисті сніжинки.

Аж за обрієм стомлено скрипнув трамвай, десь авто
Прохурчало. І знову широка і чиста дрімота.
Чи прокинеться гомін? Не скаже, здається, ніхто
Ніби гомону ніч назавжди зачинила ворота.

Не стомися, задумо. Даровано тільки тобі
Це безсоння спокою, цю світлу незайману тишу.
Хай комусь видається — життя в цілоденній гульбі,
Лиш кермуй у буденщину ситу, в наживу маснішу.

Ти не спи, моя думо... І в цьому пізнання краса:
Прочитати минуле, відчутти майбутнього кроки...
На лапатах майданах проміння між гілок скреса
Йї мерехтить, мерехтить крізь задуму і плідний неспокій.

1968

* * *

Лиш потиск рук. Серцебрання.
Багатство кожної людини.
Його приносить нам світання
Не на хвилини.

Ще буде вечір. І мовчання.
Ще буде темінь. Хуртовина.
Лиш потиск рук. Серцебрання
Іще засвідчить — ти людина.

1972

* * *

Вже вечоріє. Сірі пасма хуртовини
Лягли над темною зажурою соснини.
Угомонилися, заснули край долини.

Ні блиску сонця, ні вогнів стрімких навколо,
Лиш семафор зеленим оком блима кволо.
І мовчки шлях зміїться дивно якось, голо.

Невже така на світі тоскна порожнеча,
Зажура темна, як сама ота хуртеча,
І лиш один рятунок — якнайшвидша втеча!

Але — постій. Це ж вечоріє... Од соснини
Мороз стріляє вже скалками щохвилини.

1967

* * *

О ця важка, ця сіра їдь,
Коли зима іще стоїть
І снить легких каштанів цвіль.

О ця гірка, ця сиза мла
На плечі кожному лягла
І смутком душу залила.

О ця хвилинка, справді ж — мить
Крайнеба рястом зашумить
І завирує, защемить.

Дихне вогнем, дихне вогнем —
Цим свіжим днем, найкращим днем!

1967

* * *

За туманом не видно нічого:
Ані дуба зеленіго,
Ані хлопця молодого.

Тільки видно сиву тишу,
Чорну стежку край села
Та побиту громом вишню
Біля плину-джерела.

Та гірке чнесь мовчання,
Та згорьоване прощання.

Та пропахлі квіти димом
За туманом-нелюдимом.

1969

* * *

Пізнати як вже пізнане людьми
І світле сяйво, й темноту пітьми?
Пізнання час змахнув крильми!

А суть і явища в новому де?
Не все, що лиш вродилось, молоде,
А те, що змерхло — так і відійде.

Але ж повинен ти ступити крок
Через долину, пагорб чи яр,ок,
Наблизить нас, як твердять, до зірок.

Так, найтрудніший шлях — це перейти
Все пізнане стократ вже до мети.

1967

* * *

І розпачу не знав тоді, коли
Товариші від істини відійшли,
Дурниць всіляких чесно наплели,

І не зневірився. Журливі дні
Вповзли, вповзли і мршаві, й тісні,
Згасили простір. («Світ лиш у вікні!»)

І не замовкнув, а затис різець,
І сам собі сказав: «Якщо боєць
І ти, не увірветься хай терпець!

А вирізьби свою мету, свій світ
Із сонця, щоб вони не йшли убрид».

1968

* * *

О дивні іскри дивної, як сон, природи...
На білоцвітні луки, на блакитні броди
Упали ніби стрімколетні небозводи.

Пливуть в човнах зелених верби над сагою,
Нуртує сонце й пружною гряде ходою.
І пахне вишнею, вишневою корою.

І я бриню вітрами, як бринить буяння,
І я розкрилений і свіглий, як світання,
І я відгукуюсь на трепетне звучання.

О дивні іскри, дивної, як сон, природи,
Ви мій знадливиий клич, мої весільні броди!

1967

* * *

Серед смаглявих городян простоволосих,
У двориках, у дворищах замшілих, косих,
Цвітуть так райдужно, так світло абрикоси.

А вже повзе за димом зціплена пиллюка,
І сніжні пелюстки хапа, сухотнорука,
Суха до скреготу, по цвіту глухо стука.

Цвітуть.. Ім байдуже до люті й зненавиди.
Цвітуть... І не виказують ніяк обиди.
Цвітуть... Рум'яносокі, не якісь сновиди.

Пелюстка, гілочка і кожна абрикоса
Аж випромінює цвітіння, світлороса.

1968

* * *

Здається, час навкруг завмер,
У берегах заснув Дністер,
Бо крила —
рух, мов іскру, стер.

Мовчить мовчання, як віки.
Лиш верби в пригорщі-гілки
Набрали одсвіти-скалки.

Це — таїна мовчання, сну,
Це — крок без кроку в далину,
Примерхлу і неголосну.

І знає лиш один Дністер,
Що крила —
рух, мов іскру, стер.

1967

* * *

Твій зlobі немає меж і впину.
Мені здається, що у цю хвилину
Ти ладен вбити (і уб'єш!) людину.

Вогонь потрібен, навіть лють потрібна,
Коли з'їдає цвіт мушва негідна,
Чи гасне в хмарищах зоря провідна.

Чи, може, перший писк, окроплений сльозою
Святої матері, наш справжній крок?
Чи перша літера тремтливою рукою
Написана, той перший наш урок?

Чи зустріч з милою, утвердження родини?
Жаркі бої? Народження в самих дитини?
А що як ні? Тоді ж в які, які хвилини?

1968

* * *

Межа де підлості мужчини?
Він вже забув святі хвилини
Бентежних зустрічей. Провини

Усі приписує ганебні
Своїй коханій. Як у серпні
Згорілий степ, лайки нестерпні,

Мутні і сірі, люгтю вкриті.
А перепел так б'є у житі...
І стежка в'ється... Стій! Щомиті

Ти гідний будь свого обрання.
Мужчину творить лиш кохання.

1968

* * *

Говорила мені моя мати:
«Куй залізо і землю ори,
Будеш радість, синочку мій, жати,
Тільки, любий, у праці — гори!»

Я кую і орю, моя нене,
Та не знаю, чи вродить засів:
Ні заліза, ні поля у мене —
Тільки серце, і мука, і спів.

1960

*У ДНІ СТРИЧАННЯ
Й РОЗСТАВАННЯ*

О доню, доню України!
Нехай жар-птиця заліта
У ваші роки, дні, години,—
Щаслива птиця, золота!

І тихий смуток племенистий,
Ще й блиск високого чола,
І усміх ваш, як сяйво, чистий,
Щоб все це птиця берегла.

У дні стрічання й розставання,
У жар зими, глуху югу
Даруйте нам своє сіяння,
І цвіт, і ніжність, і снагу.

1966

В кабінетах змерхлих, музо невесела,
 Ні один із людства ще не молодів.
 На зелених крилах випливають села,
 Наддністрянські села на руках садів.

Що ж ми захмурніли, втратили дороги,
 Підтоптались, ніби в тиші павутинь,
 У чужих чернетках орем перелоги
 І в безфарбних творах підіймаєм синь?

Візьметься де ж сонце, де ж блакить озветься,
 Як співці забули про свої краї?
 Вирушаймо, пісне! І Дністер поллеться
 На бліді рядочки — змучені гаї.

В кабінетах змерхлих, пісне моя, леле!
 Ні один з поетів ще не молодів...
 На зелених крилах пролітають села,
 Рідні мої села — на руках садів.

1964

А Я НЕСУ З ТОБОЮ...

«Потрібен рух!» — сказав орел і кинувся у простір.
 «Потрібен спокій!» — пічкурець йому з болота.
 А що, як ми на цьому світі — збайдужілі гості
 І навкруги все — плинна мука і скорбота?

А що, коли одне — для заперечення другого?
 А що, як все скипає для сягань і злету,

Геть забиває дух відваги дивного, стрімкого,
Оновлює і молодить живу планету?

Світи — антисвіти. Як і покора чи повстання.
Орли і пічкурці. А я несучу з тобою
Свою жагу, свій біль найглибшого пізнання
І невтоленність звершень вічного розвою.

1968

* * *

Вчись плавати не там, де мілко,
А там, де глибина, де бистрина.
Тож прощавай на рік, на два, домівко,
Прощай, кімнато затишна.

Півнеба хлюпає на груди,
Бурун, неначе крицею, січе.
А серце знає — пісня буде,
З краплин горючих пісню тче.

31/XII 1960

НА СПОГАД

Придивися: блукає злостивий Сальєрі,
Як ненавидить він неповторне, красиве!
А у тебе до серця розчинені двері,
Бо здається — навколо не квітне злостиве.

Ти в захопленні стрічних бажаєш голубить,
За мистецтво по-дружньому випити чарку,

Бо талант аніщо не зв'ялить, не загубить,
Тож за чарку не варто розпалювать сварку.

А той стрічний посіє зерно недовіри
І до тебе, й до пісні твоеї, й горіння.
І, мов спійманий птах, будеш битись без міри
Із брехнею, породженою отупінням.

Пам'ятай, що у тебе, мов зав'язь та, мрії,
Придивляйся: ще бродить по світу Сальєрі.
Будь за правду бійцем! І живи ти в надії,
Що злостивим не ти відчинятимеш двері.

1948

* * *

Дивні в світі слова, я їх чую уперше сьогодні:
Самосил, і дзвінець, і очанка.
А вони ж народились від когось, вони не безродні,
Гомонять і зовуть, як веснянка.

Це не просто значки, це — світи невгомонні та дужі,
Це частинки життя і розмаю.
А я ж міг обікрасти себе у буденщині-стужі!
Може, й зараз себе обкрадаю?..

2/1 1961

* * *

Чого шукаю я в путі —
Багатства, слави чи посад?
Роки летять, скупі й круті,
І не повернеш їх назад.

А я усе їду, і жду,
І вас зову у майбуття —
Красу пізнати молоду,
Красу сердець, красу життя!

5/X 1961

БАЙКАЛ

В. Я. П'янову

Байкале, в плинності світанку,
Налитий світлом аж до дна,
В зеленій рамці, у серпанку
Твоя безмежна далина.

І я дивлюсь, молюся з неба,
Із того неба, де святі
Живуть вероби. І про тебе
Не дбають, друже, в самоті.

Тому й злетів я до престолу
Самого бога. І прогнав
Його в тайгу багровочолу,
Щоб він життя земне пізнав.

До болю трепетно з красою...
І я на щастя, на добро
Беру тебе в степи з собою,
Навік закоханий в Дніпро.

7/X 1961

«Поезія — це справа молодих!»
Який жорстокий вирок!
Позбавити півлюдства назавжди
Троянд, кохання, зірок.

І що ж тоді поезія сама,
Коли отак з розмаху
Над мудрістю свого меча здійма
І досвід шле на плаху?

1960

СИВИЙ ПЕГАС

І сивий світ, і сиві скроні,
І сиві мрії. Все. Кінець.
А коні б'ють, копитять коні
Через галактику сердець.

Стікає вершник... Кров'ю диха...
То стугонить одна струна:
Ота, що з горя, та, що з лиха,
Ота, що палить, навісна.

Струно, струно! На сивих звуках
Галопом кінь — у сивий світ,
Що скам'янів на кобрах, круках,
На юний ранок кинув дріт.

А вир — крізь втому, шквал — крізь тугу,
Галопом кінь! Аж путь гахтить.

Згоряє дріт! І серед лугу
Туге оновлення пахтить.

Галопом кінь! Бо є окрилля.
Є рух. Є біль. І є струна.
І є галактик многосилля,
І серця відданість ясна.

1967

* * *

Коли над нами ювілей
Вогненний підніма батіг,
Ми, як мікстуру, п'єм елей
І поспішаєм за поріг,

У світле шумовиння хвиль,
Вдихнути вітер на льоту.
І лиш осіння чайок квиль
Бентежить нашу самоту.

1968

* * *

Спливала віра у буденній каламуті,
Труїла все колюча гіркота.
Невже впадуть, як воїни в бою, розкуті
Надія, і любов, і чистота?

Висока цнота честі й мудрості горіння
Здійма прив'язлі світлі прапори.

Ну що тобі буденне сиве шамотіння?
А ти й зневір'я те перебори!

Хіба не тіні ранішні несуть проміння,
Хіба не тиша гомін приведе,
Не брость туга тримає пишне шумовиння,
Розгілення оновлень молоде?

Хіба не завмираєш від краси
І день не повнить вітром паруси?

1970

ЗВЕДИ МЕНЕ З ВЕСЕЛИМИ

Зведи мене з веселими,
З співучими зведи.
Ще ми столи застелимо
І вип'ємо... води.

Іскристої та чистої,
Прозорої до дна,
Летючо-голосистої,
Терпкої, як весна.

Не станем набиратися,
Щоб очі — аж на лоб,
За барки щоб хапатися,
Наслідувать нероб.

Бруднити, перекреслювать
Усіх, кого нема.
І нас мене облеслива
Та заздрості чума,

Наповнимо з веселими,
З співучими серця.
І радощі простелимо
Без краю, без кінця.

1969

* * *

Колись Васильченко писав, що критика —
це та лопата,
Яка дорогу проклада для нашого важкого брата,
Бо у народі стільки є співців, творців, митців —
горіння,
Що сила творча все життя зіграла би, немов проміння,
Що тисячі галактик випромінюють у вічні далі.
Краса в житті — розвіяти людські поразки і печалі
І дарувати світлу перемогу розуму і миру.
...Мій критику!
Держи в руках лопату, а не злу сокиру.

1961

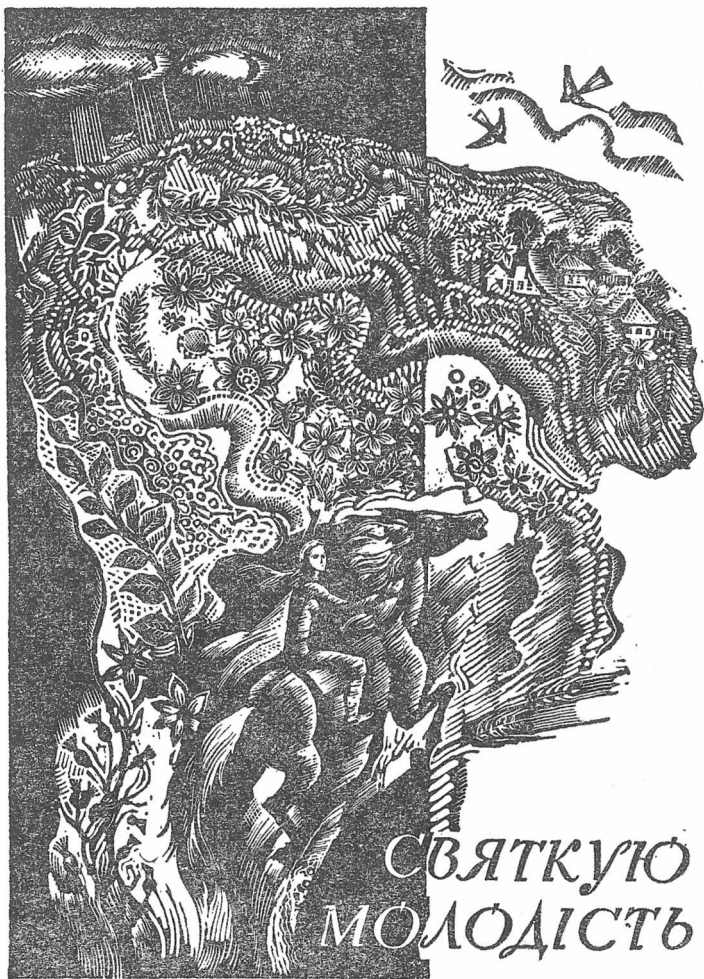
СЬОГОДНІ ДЕНЬ ПОЕЗІЇ

Сьогодні День поезії... Світання
В очах твоїх, як дивогідна мить,
Як та далека і остання
Година світлого кохання,
Що в снах повік не відшумить.

Сьогодні День поезії... Жадання
Краси, і мудрості, й тепла,
І свята першого стрічання,
І горя вічного прощання,
І відчуття свого крила.

Сьогодні День поезії. Сягання
Високих мрій і дум буття.
І хай не омине єднання,
І торжествує хай братання,
І хай гряде Поезія життя!

1970

СВЯТКУЮ
МОЛОДІСТЬ

* * *

Ні, я не заздрю багатству і славі,
Не видаюся я наверхи.
Нижні створіння, біляві й чорняві,—
То мої болі і чесні гріхи.

Що вже люблю осіянні обличчя,
Погляди, сонцем наповнені вщерть,
То моя злагода і протиріччя,
То моя ніжність і то моя твердь.

Слухаю музику білого саду,
Дихаю сполохом м'яти в росі...
Так і живу, і квітчаю розраду,
Так і не вмру,— молодію в красі.

1963

* * *

Над містом вечір лине...
Вставай, шукай, іди!
Невже твої, дівчино,
Я не знайду сліди?

Иду... Гудуть сирени,
Здається, неспроста.
Аж ось біжить повз мене...
Ні, ні! Не та, не та!

Дивлюсь: аж там, де клени,
Дві тіні вдалині.
Кричать, кричать сирени...
А що ж робить мені?

1939

* * *

Мости піднімав над рікою
І завжди був радий юнак,
Що їх під тяжкою вагою
Скоробить не можна ніяк.

Один лише раз несказанно
Хотів, щоб упали мости,
Коли з незнайомцем кохана
Тікала в далекі світи.

1951

* * *

Ймення дивне — Евеліна —
Знов вчувається мені.
Тиха ласка голубина,
Ніби сонце повесні.

Пахнуть трави. Шлях біліє.
Даль прозоро-молода.
Серце прагне. Серце мліє.
Серце серце вигляда.

Там, за даллю-далиною,
Там, за садом у цвіту,
Я зустрінуся з тобою,
Як стрічався, на лету.

Знов бринить, бринить надія,
Хоч навколо кручія...
Ти і дійсність, ти і мрія
Нерозгадана моя.

1947

КВІТНЕВА ЗАМЕТІЛЬ

Михайлові Ткачу

Як летіла заметіль, то шуміли води,
Сонцем, блиском звідусіль колихало броди.

Як летіла заметіль, то всміхалось серце,
Понесло дівча весну — плескало відерце.

Як летіла заметіль, я стояв на ганку,
Стрепенувся і побіг, проблукав до ранку.

Зірка падала одна, а за нею друга...
Обсипалася жура, та не гасла туга.

Ой квітнева заметіль із розмаю-саду
Дарувала і мені ластівку-пораду:

Хоч тікай ти, а хоч ні — не вгамуєш серця,
Краще стань, допоможи — хлюпає з відерця...

1962

* * *

Знаєте, туга буває на світі...
Дивна, марудна та туга-журба.
Скімленням гострим хвилини сповіті.
Вечір скрипить. Сатаніє тяжба.

Що воно?

Звідки?

Навіщо?

Не знаю.

Жаль, може, сонця? Так зійде воно.
Ось тільки ночі сувій розметаю,
В море закину, закину на дно.

Варто отак божеволіть з розпуки,
Варто отак шаленіти в журі?
...Де ж твої, мила, як райдуга, руки,
Руки рятунку, в любові й добрі?

1964

* * *

Цвіте акація, а щебет ластів'яний
Гегь оббиває ніжні пелюстки.
І я вітаю радо день весни духмяний,
І я шукаю дружньої руки.

Цвіте акація, й кипить яскраве сонце,
І даль зове прозора і дзвінка.
Коханий, серце все візьми і не сторонься,
Не обминай... Весна! Весна ж яка!

Цвіте акація, акація квітує...
А ти, що в серці завжди будеш жить,
Чому ж мене, коханий мій, чому не чуєш,
Коли пахуча заметіль летить?

1948

* * *

Читають вірші про кохання,
А жінка плаче в стороні.
Йй сорок років... Вік згасання?
І дні не ті, уже й не дні.

Читають вірші про кохання,
Сльоза жіноча серце б'є,
І безголосе це ридання
Йй усміхнутись не дає.

Читають вірші про кохання,
І молодіють навкруги,
І незбагненні поривання
Зійшли на щастя береги.

Читають вірші про кохання,
А жінка плаче в стороні.
Іде землею мить згасання,
Що народилась на війні...

6/VII 1965

МАР'ЯНА

Ах, гуляє Мар'яна, дуріє Мар'яна,
Відцуралися подруги, ближні її.
Не ото щоб, як чіп, напивалася п'яна,
Просто муки не може стриножить свої.

Був один чоловік, то прогнала до біса!
Він із горя останнє манаття спустив.
Хоч і голову мав чолов'яга не лису,
Хоч Мар'яні оті витребеньки протистив.

Ах, гуляє Мар'яна! І шуляться стрічні.
Вже і другий забутий пішов чоловік.
І святому набриднуть картання ті вічні:
То під серце, то в душу, то прямо під бік.

А Мар'яна гуляє... Вернеться з роботи,
А робота — на базі верлює мішки.
І не знає, де дітись від гої скорботи,
Від якої сивіють і очі, й роки.

І кусає вуста ошаліла Мар'яна.
І не знає ніхто, як, безпутна, вона,
Від горілки твереза і все ж таки п'яна,
У вікні — у розхристі — стовбичить жажна.

І вихлюпує місячне світло із хати
На потріскані губи, на плечі в крові,
І на чуб той густий, і на чуб той крилатий,
І на очі його, як росинки живі.

Смертно б'є канонада. І Одер гримкоче.
«Ось хлюпну йому світла. На берег звезду».
Але він не спинивсь. Навіть глянуть не хоче.
Лиш рукою махнув: «Будеш ждати — прийду!»

І здається Мар'яні, що ніч розпадеться
І розколеться темрява і далина.
Ось до місяця тільки вона доторкнеться,
Від горілки твереза, від муки жажна.

1965

БЕЗПАРНА

«Ти чому мовчазлива, в зажурі сьогодні,
Не жартуєш у дружньому колі?
Що весна застає у пальті старомоднім,
І сміється з дівочої долі?»

Чи квітневі ці ночі, нектаром налиті,
Пролетять, ніби сон, стороною?
Чи книжки, найдорожче для тебе у світі,
Стали мудрістю надто сухою?»

«Ні, мій друже, ці прикросці всі неістотні,
Почуття не змінєш на плаття.
Тож приховувать істину зайве сьогодні:
Без кохання немає завзяття.

Ось чому я неначе смутна і зів'яла.
Ти удумайся, це не так просто,
Коли знаєш — пора материнства настала,
Наділить когось розумом, зростом,

Коли хочеться бачить себе в поколінні,
Дитинчат научати ходити,
І на перших їх кроках у світлім тремтінні
До кінця і себе зрозуміти...»

1947

ЧЕКАННЯ

Кажуть, вітер на погоду
Аж заграв.
Цвіт упав на сизу воду,
Цвіт упав.

Я стою і жду кохану.
Де ж вона?
Сонце хмару олов'яну
Протина.

Й пелюстками поле вкрите
Вже моє.
А навшпиньки свіжий вітер
Сонце п'є.

1971

* * *

Яка вода у морі на світанні
В темно-зеленій глибині,
Коли ще блиски сонця полум'яні
Лежать примерхлі десь на дні?

Яка вода під полудень у морі,
Коли над обширом усім
Двигтять, киплять проміння іскри скорі
І світло котить світлий грім?

Яка вода у морі в тихий вечір,
Коли ідеш на берег ти
І вітерець торкає ледь за плечі,
Хоч спрагле чує: «Кинь! Пусти!»

Яка вода вночі в заснулім морі
Ніхто не знає — знаєш ти,
Коли на хвилях іскри-зорі
Летять до тебе з темноти.

1971

* * *

Де журба дівоча бродить по стежині,
Край села стає,
Ходить біла птаха, птаха в самотині!
Зернятка клює.

А що перше зерня — то сльоза невтїшна,
То сльоза гірка.
А що друге зерня, мов налита вишня,—
То сльоза терпка.

А що третє зерня — то сльоза прощання,
Сива, мов роса.
Заломило руки над селом смеркання —
Сонце погаса.

1971

* * *

Ти крикнеш, ти грюкнеш дверима
І станеш на ганок. Пітьма
На тебе погляне очима,
В яких ні іскринки нема.

А дощик іде стороною,
По соняхах дріб лопотить.
І туга глухою стіною
У темряві — поруч — скрипить.

1970

*ИДЕ ВЕСІЛЛЯ ЧИЄСЬ
ПО СТЕЖИНІ ЛЕТЮЧІЙ*

Так я хочу, щоб стежка розкрилила крила,
Щоб дзвеніла бджола, щоби пісня пливла,
Щоб мене ти любила. Любила.
Щоб любила.

Щоб мною жила!

Йде весілля чиесь по стежині летючій.
П'ються пива-меди.

П'ються пива-меди.

Хто ж то квітне і плаче в тій пісні горючій,
Край бистрої води?

Ой плывуть, відпливають розвихрені роки!
І несе їх, несе їх та хвиля крута.
Виглядатиму.

Ждатиму.

Скільки і доки?

Коли й стежка за обрій уже заліга?

1971

Що воно юність — бентежна хвилинка?
Що воно молодість — творча година?
Що воно зрілість — порядку основа?
Що воно старість — забута розмова?

Що воно вічне болюче питання:
Хвиля стрічання і хвиля прощання,
Голос надії і голос розпуки,
Щедрість кохання і єдності муки?

1973

ВЕСІЛЬНЕ

Молодій подаруйте яблуневу гілку,
Молодому — сопілку,
Батькові — коні та віз-літанку,
Матері — люльку-колисанку.

Буде плід, буде пісня найщиріша,
Буде і дорога.
Буде зустріч найніжніша,
Буде знов тривога.

На радість матері, батькові,
Дідусеві та бабусі,
Та мені, дядькові,
Виростатимуть світло-русі,
Кароокі, синьоокі,
Й чорнобриві діти.
Житимуть стільки років,
Що й не полічити!

Подаруйте молодій, молодому
Серед весільного грому
Серце щире! Подаруйте!
Та і знову їх віншуйте!

На землі немає щастя більшого:
Милішого, ніжнішого, буйнішого,
Як вітати молоду та молодого —
Сіячів роду людського!

1971

* * *

Лебединий сніг, лебединий сніг
Падає на ганок.
Із яких степів, із яких доріг
Ждять тебе, Оксано?

Замело шляхи, замело стежки
До моєї хати.
Та візьмуся це, розмету сніжки,
Бо не можу ждати.

У долині я і у горах я,
Ніч за днем минає.
В лебединім сні гомінка земля,
Сну ж мені немає.

Все біжать шляхи, все біжать стежки
До моєї хати,
За роками йдуть молоді роки.
Ждуть тебе?

Не ждати?

Лебединий сніг, лебединий сніг
Не летить на ганок.
З весняних степів, з весняних доріг
Бачу: йдеш,
Оксано!

26/XII 1957

* * *

Чи буває на світі таке,
Щоб тікали жінки від кохання,
Бо воно, як полин той, гірке,
Як осіннього вітру зітхання?

Тільки ти, тільки ти не втечеш —
Скорше вигорять сповнені ріки.
Ти з кохання в безтямі помреш
І воскреснеш — любити навіки!

1965

*ВСЬОМУ Ж
ВІНЕЦЬ ВОНА*

Коли запах грозою день,
Мені здалось, що ти,
Коли запах грозою день,
Не зможеш добрести.
Коли запах грозою день,
На березі лиш я.
Коли запах грозою день,
Скипіла течія.

Тобі я кинувся навстріч
І руки розпростер.
Тобі я кинувся навстріч,
Хоч шлях вітрюга стер.
Тобі я кинувся навстріч,
А в берег — буревій.
Тобі я кинувся навстріч
У люті вогневій.

Але раптово все сплигло
За гори, за луги.
Але раптово все сплигло,
Лиш тиша навкруги.
Але раптово все сплигло,
Тому що поруч — ти.
Але раптово все сплигло
В мовчання доброті.

А найдивніше — в тиші слів
Нічого й не було.
А найдивніше — в тиші слів
Лиш райдугу звело.
А найдивніше — в тиші слів
Зачах мій стогін враз.
А найдивніше — в тиші слів
Ні люті, ні образ.

Тому я й прагну доброти
Навік, без каяття.
Тому я й прагну доброти
На все своє життя.
Тому я й прагну доброти:
Гроза — лиш мить жажна.
Тому я й прагну доброти —
Всьому ж вінець вона.

1968

* * *

Я від терпкого болю розквітаю,
Я від штормів буденщини вмираю,
Я від твого дихання воскресаю,
Красо моя.

Мені явись...

Кигиче шлях... Та все в тумані.

І лебединий сплеск...

Та все в імлі.

І роси струшують багрянні
Сади музичної землі.

І зріє плід, і зріє туга,
І сполох б'є, і гасне шлях.
Штормів німіє недолуга —
Буденних марень дивний ляк,

Бо я торкнувся чола освяти,
Бо я припав до вуст грози,
Бо я несу, як світ відплати,
Красу багряної сльози.

1967

* * *

Відшуміли сполоскані сполохи
Від багряної тої води.
Зацвітають над обрієм соняхи,
І на кручі спливають сади.

За Дністер, за Мая́ки духмянитесь,
За мое материнське село.

Тільки жаль, що веселки туманиться
Пурпурово-блакитне весло.

Це б гребти, впливати за соняхи,
Аж до моря, де ждеш в самоті,
Де скресали сполоскані сполохи.
На твоїй незрадливій путі.

1965

* * *

За печаллю твоєю печаляться руки мої,
А від радості ж то пламеніють уста,
А розчісуеш коси — потічки струмлять на плаї,
Де блукає в чеканні моя самота.

Не тобі розкажу — відпливає чужий корабель
Крізь Карпати і відшум смерековий п'є.
За печаллю твоєю він візьме до інших земель
Лиш зажурені руки. Не серце моє...

Може, скрута майне, рук торкнися тоді в чужині,
То й не виживе скрута, не виживе, ні.
Де зажура твоя, там і руки оті вогняні.
Ну а серце... Давно не належить мені.

1965

* * *

А так шуміли верби над рікою,
Як ти пішла.
Берка земля горіла піді мною,
Та знов імла

Дощем запнула обрій. Стороною
Відходив день.
І серце повнилось журбою
Німих пісень.

1961

* * *

Я не любив і не люблю блукати,
Жіночі зводити м'які серця.
Одну повік, одну кохати
До кінця...

Але чому ж душа в ту мить палає,
Коли повз мене юна йде краса,
І серце, серце ніби завмирає,
І на очах іскриста вже сльоза?

Спивняюсь я, бо щем в душі глибокий,
Не в силі подиху перевести,
І забуваю про поважні роки,
Про молодості пройдені мости.

Мов хочу світ ввібрати в серце шире,
Усе в житті прекрасне — все моє.
У мрію справжню я тому повірив,
Що в мене є кохана, рідна є!

1951

* * *

Такий стоїть туман,
Що просто біло.
Де щогла, де корма,
А де вітрило?

Та я тебе знайду,
Знайду, Оксано,
На пагорбі в саду,
Де так духмяно.

Я розкажу тобі,
Що серце знає.
Ось вітерець пробіг,
Вже й далеч грає.

Розсіявся туман,
Навколо ж біло.
Чому в цвіту корма,
В цвіту й вітрило?

1954

* * *

А що, як ця оскома самоти
Тебе лякає так, пече?
Ти відігрій хоч клаптик мерзлоти,
Що душу їсть, відчуй плече.

Ну ось рука — байдужий струм не б'є,
Ну ось рука святої чистоти.

Це все твоє, це все лише твоє,
Бо я — це ти, навіки ти.

Відходиш знов: ні слова, ні руки...
В глухих очах — ні жару, ні грози.
Невже лишилися для мене на роки
Закам'янілі дві сльози?

1969

НУ ЩО В ТОБІ?

Ну що в тобі — лукавство, гра чи зрада?
Диявол, ангел ти? Ну хто ти, хто?
Якось не збагнена гірка бравада,
Біжиш-летиш. Чому? Не зна ніхто!

Ну що в тобі? Таємний світ далекий,
Козацька воля і журба,
Очей терпких летючий синій клекіт,
Свята розрада і ганьба?

Ну що в тобі? Як гострі нерви ллються,
Вихрять, мигтять... У кров, у дим...
І з кожним полиском січуться,
З таким кипінням молодим.

Ну що в тобі? Наруга і освята?
Отрута і жива вода?
Як вся всесильна і розп'ята,
Саме буяння та біда?

Ну що в тобі? Ну що в тобі? Мовчання...
Вихрять сніги. Дощі січуть.
Влітає в кожний нерв твоє кохання.
Зумій лише його збагнути!

1965

НЕ ТРЕБА СЛІВ

Не треба слів. Не треба. Хай мовчання
Розкаже нам, про що слова кричали,
Коли вставало й падало світання
За край землі. І руки німували.
Не треба слів.

Уста в уста. І заговорять руки.
А що слова? Чого вони бажали?
Щоб жити лиш для вічної розлуки,
Іх люди на розраду висівали?
Не треба слів.

Ми візьмемо і тишу, і світання,
І світанковий щем — те озаріння,
І мову рук — незаймане чекання,
І мову губ. Те сонячне кипіння.
Не треба слів.

Світанок легко нам ляга на руки.
І не мовчати їм. Нема мовчання.
Слова ж німі, слова гіркі розпуки,
Які вродили це святе благання:
«Не треба нас!»

1965

ТЕЛЕГРАМА

Від плес, птахів, рясного гаму,
Залитих травами дібров,
Хоч надіслав вам телеграму,
Її складав не я — Дніпро.

Як надвечір'я било в берег,
Вишневі сіяло вогні,
Підперезав, мов кручі, черес,
Потоки зникли вітряні.

І зимно стало. Хвилям, птиці.
Від тиші, спокою. І тьми.
І я готов був вгомониться.
Та сплеснув Дніпр, немов крильми.

І понесли стемнілі хвилі
Дніпром розхлюпані вогні
На кручі, в цвіті-заметілі,
На кручі — й тихли вдалині.

Від плес, птахів, рясного гаму,
Залитих травами дібров
Я надіслав вам телеграму,
Щоб рятували ви Дніпро...

1965

СУМУЮ ЗА ВАМИ...

Сумую по дому, дружино моя,
За тихою ласкою, серцем, розмовами.
Ну що без родини у світі цім я,
З очима промінними, чорними бровами?

Від нені, від тебе, від доні я жду
На щире вітання, на ластівку-вісточку.
Стою, видивляюсь на сизу грядку,
На дальню дорогу — тонесеньку рисочку.

Холоне над гаєм вечірня зоря,
Замкнуто вже наче три сторони світу.
І тільки одна пломенить, не згоря —
Родинного щастя, твого привіту.

Сумую за вами... Вина ж це моя,
Що тяжко мені між чужими розмовами.
Ну що без родини у світі цім я,
З очима промінними, чорними бровами?

1966

СОНЯЧНІ РЯДКИ

Ішли ви Пушкінською в сонці,
Ішли... А звідки? Хто це зна.
Платани, світла оборонці,
Тримали щебет. Далина

Струмїла пахошами ясно.
Машини мчали звідусіль.
І сяяв погляд ваш незгасно,
Й пливла в очах медвяна сіль!

І стигли хвилі, й перегуди
Кропили плетиво доріг.
І сонячні, квітчасті люди
Ставали морю на поріг.

І все ж я чув лиш ваші рухи,
Той незагнаний людям крок,
Кипіння цвіту — завірюхи,
І розплеск сонячних гілок.

1968

* * *

Тихими крилами сплескує птиця,
В сонячній зливі пливу у гаю.
Що ж мені мріється, що мені сниться?
Б'ється доріжка в зажуру твою.

Світла сторожка, підковою річка.
Біла криниця і свіже цебро...
Ти ж така легка, така невеличка,
Втіха сама і саме ж ти добро.

Птицю шукаєш, що сплеснула в гіллі.
Птицю знаходиш, як мрію свою.
Сонячні хвилі в калині доспілі
Стежкою грають по всьому гаю.

Час нам зустрітись. По вінця криниця.
Біла криниця. І свіже цебро...
Все мені мріється, все мені сниться —
Сплеснула птиця. Для нас. На добро.

1965

* * *

Ні, не сховаєш свого боління у склепі,
Як не заросяться пахощі в райдужнім полі.
Ринуть тополі у синьому звабному небі,
Ринуть тополі, над нами все ринуть тополі.

Б'ється мій смуток і падає в ринви дощами,
Тиша відлунює в кожному дальньому світі.
Я розпанахаю небо терпкими руками
І розгойдаю тополі ті, сяйвом налиті.

Я розтрушу їх на муки твої і скорботи,
Звабного неба хлюпну пламеніння любові.
Будь же зі мною, як подих жаркої роботи,
Як многосилля бентежної нашої крові.

Плинуть тополі у синьому звабному небі,
Плинуть тополі, над нами все плинуть тополі.
Ні, не сховаєш свого боління у склепі,
Хоч і заросяться пахощі в ярому полі.

1965

* * *

Віщує на вітер... Колючі удари...
Іржаві розкроплено всюди грудки.
Примерз крайнеба листочок до хмари,
Устромлено в сонце імлаве гілки.

Не знаю спокою від цього спокою
І владно ступає гризотна жура,
Це знову кохання, ізнов не зі мною,
Далеко від мене, від свого Дністра.

Віщує на вітер... І я поспішаю...
А може, листочок лишила вона.
Примерзлий до самого він небокраю,
Як вісточка дальня, як ласка журна.

1965

* * *

Ти приходиш у сни
Крізь тривоги й мої сповідання.
У снігу ясени
На алеї терпкого прощання.

І летить самота
Над снігами і впину не знає.
Як те море, густа,
Як те море глухе і безкрає.

Ти приходиш чужа,
Зледенілі тримаю я руки.
Мов на вістрі ножа,
Це прощання на вістрі розпуки.

Так чому ж ти у сни
Крізь роки і мої спогаданья,
Як оті ясени,
Увійшла на алею кохання?

1965

* * *

Що з тобою, коханий,
Чому затуманений?
З моря вітер весняний,
Бруньки і проталини.

І злітають стежини
Неходжені, в пролісках.
І пливуть бригантини,
Як мрії, у полисках.

І прозорість, коханий,
Із тишею доброю.
А навкруг невпізнанне
Безмежжя, без обрію.

Все струмить далиною,
Імлю не вибите.
Лиш тобою і мною,
Та сонцем ще випите.

1965

ТИ ДЛЯ МЕНЕ ТАКА...

Ти для мене така — осипається віхола цвіту,
Як цілунки оті і як ласки оті.
І виносимо ми на далеку і звабну орбіту
Запорошену пломенем стрічу в житті.

Ти для мене така, ніби розплеск дощу весняного,
Як цілунки оті і як ласки оті,
Бо прийшла ти, бентежна, із світу, із краю дзвінкого,
Бо мені ти наречена всім у житті.

Ти для мене така — проростають і світло, і шебет,
Як цілунки оті і як ласки оті.
І нехай крізь роки запорошені, наче крізь небо,
Осипається віхола в нашім житті.

1966

РЯДКИ ПРО СТАРИЙ ВІТРЯК

Не говори мені про почуття ніколи,
Бо я, немов старий вітряк, без крил.
Любов не втримаю ні ласкою, ні болем,
Бо я, немов старий вітряк, без крил.

Можливо, день, можливо, другий рясно встане,
Та не злетить старий вітряк без крил.
І в очі сонячні майбутнього не гляне,
Бо не летить старий вітряк без крил.

Нехай навкруг струмує вічності напруга,
Не зашумить старий вітряк без крил.
І тільки раз, не від кохання, ради друга
Змахне і полетить старий вітряк без крил.

1966

* * *

Запевняти не стану, що зараз тебе не кохаю,
Не сумую на кручах німих,
Що, як десь на току маячанки пісні заспівують,
Не ячить моє серце від них.

Тільки б слово сказала, усі б полетіли під кручу
Недописані люті рядки,
За твій усміх дитячий ясний, за твій говір співучий,
І за згоду хвилинну руки.

Запевняти не стану, та більше у тебе не буду.
Хай там муки нестерпні — стерплю!
Але знаю назавжди, одне, що забудь — не забуду,
Але знаю одне, що люблю.

1948

СТУДЕНТСЬКЕ

Шиби розбиті. Потріскані двері.
Вітер січневий в кімнату вліта.
Пушкінську пісню, пісню про Мері
Вічний студент бубонить не з листа.

Гори записок, конспектів, нотаток,
Збірники, виписки, мудрі книжки
Про революцію, про господаток,
Про сьогодні, про сиві роки.

Лампа витьмянює. Північ глибока.
Біга студент по кімнаті, співа.
Де ти, небачена, де, кароока?
Буйна нудьгує моя голова!

Часом раптово зупиниться серце,
Часом неначе залякнуть уста.
Сумно і тоскно. Аж сонячним скерцо
Мов озветься глуха темнота.

Гей, ще не кінчено, бо й не почато!
Буде і сміху, буде й тепла!
Вітер здіймається легко й крилато,
Ген розплескалася зоряна мла.

В сяйві, засніжена, коси-волоття,
Статися може — ввірветься вона,
Гляне, всміхнеться і сяде навпроти,
І защебече, неначе весна.

Поки ж у шибки, розхристані двері
Диха морозом пекуча зима.
...Пушкінська пісня про віддану Мері
Лебедем сніжним над смутком зліта.

1947

* * *

Було тихо, було ясно,
З яблунь падав білий цвіт.
Ти сказала: «Що ж, прекрасно!
Проведи хоч до воріт».

Провести тебе — проводив
Не один раз і не два,
Через води, через броди,
Аж хмеліла голова!

Ніжні руки, теплі руки
І жаркі твої уста.
Навкруги синіли луки
Від моста і до моста.

Від вербини до калини,
Від акацій до бузку.
Дві години, три години,
Ми бродили по лужку.

Тільки ходи-переходи
Нам нічого не дали,
Через води, через броди
Білі яблуні спливли.

Знову стріну — не покину,
Я піду з тобою в світ.
Може, все ж таки зустріну
І свої сімнадцять літ.

1948

* * *

А степ розмовляє в годину глибоку нічну:
«Зірньо, зоре! Без тебе ніяк не засну.
В годину нічну
Ніяк не засну».

«Невже тобі сонця коханого мало було?
Постійно ти пестоші знав і тепло».

Так степові зірка в ту мить відказала,
А ранком — старому на груді упала...

1959

* * *

Звичайно, я тебе ізнову проведу,
Черкне крильми весняний птах стежки
І понливуть струмки пахучі у саду,
Затьохкають листатії гілки.
Побіжимо до річки навпрошки.
І прихилю я небо вічне, як сади.
І дві мої руки і дві твої руки
Переплетуться, спраглі, назавжди.

Вологоока дивиться гірка жура
І сива павутинь вплелася в дні.
Вже й птах торка струну притишену Дністра,
І про щось кричить в небесній глибині.
Здається, не судилося мені...
Здається, і тобі чужий цей світлий сад.
І завмирають на гілках пісні,
Щоб не лишилось більш і стежечки на згад.

1968

* * *

О, не бентеж мого спокою,
Мого вишневого добра.
Я й так захмарений тобою,
Обледенілий, як гора.
Мовчу. Й не вірю, що пора
Забути сварки і розлуку.
Життя не сльози, не мара,
Що висіває завше муку.

Дитинним лагодом війни ти,
Веселим щебетом розваж.

Ти можеш вічність зупинити,
Років минулих знять вантаж.
Життя — не приєрж, не міраж,
А торжество живого цвіту.
Лиш на оце прохання зваж
В летючу хвилю сумовиту.

1970

* * *

Ти вся осіння, вся осіння,
Глибинна, трепетна... Прости,
Болить, ятрить мое сумління,
Що не зумів оберєгти.

Я не безпам'ятко, звичайно,
Та безошадно з давніх літ
Бозна із ким карався, знай-по,
І проклинав, на чому світ.

А над затокою — проміння
І хвиля падає до ніг.
Ти вся осіння, вся осіння
В передчутті нових доріг.

1969

*АЛЕ ВСЕ-ТАКИ
ТИ З ВИСОКОСТІ ХЛЮПНИ*

О, як швидко лишають міста літаки,
Все по рвійній стежині угору та вгору!
Чи побачиш прощальний мій помах руки,
Мою тиху сльозу, мою тугу прозору?

Так стоятиму довго, аж поки з доріг
Не хлюпне мені небо цілющі краплини
На розраду мою, що й для тебе зберіг,
На журбу-самоту, на болючі хвилини.

Може, в цьому й краса, що лишаємо вмить
Найріднішу стежину і зустріч-освяту.
Це ж, либонь, щонайкраще — як далеч шумить
І планету несе повз залишену хату.

Але все-таки ти з високості хлюпни,
Із Чумацького Шляху, надії краплину
Крізь буденне безсоння та райдужні сні,
Бо інакше отут, край дороги, загину.

1968

НАСТРІЙ

Яке сумне оце мовчання:
Ні слова, ні руки...
Голодне сіре цвірінчання,
Розхльостані стежки.

І випадковий клаптик зблисне —
Метнувсь зайчисько в сад.

І голу землю німо тисне
Сто сот рудих досал.

А ось прийди, а ось з'явся,—
Розхльостані стежки
У безнадії розпливлися,—
Ні слова, ні руки.

Голодне сіре цвірінчання
У сиві скроні б'є.
І зажурилося мовчання
Моє.

1968

* * *

А ваше волосся лилося. Волосся —
На плечі, на руки. На груди мої.
І тихо шуміло духмяне колосся,
І тихо дзвеніли блакитні гаї.

А ваше волосся із сонцем силелось.
Пливло, напливало на землю лунку.
На березі гаю затрималась осінь,
Замріялась щиро в хвилину легку.

А ваше волосся на серце лягало,
І серце бриніло, купалося в нім.
Такої ще ласки воно не стрічало
На березі гаю в мовчанні смутнім.

А хтось мені каже: «Про коси-волоття
Не треба складати, не треба пісень».
А сонце, мов коси-волоття, лилося
І плив од гаїв закосичений день.

1965

* * *

Листочків двоє зжовклих на столі,
У склянці. Догоряє жар весни...
Кричать, кричать над нами журавлі —
І все ж то з далнини. Із далнини...

І віриться мені, що листя те
Розправить плечі-крила. І — у вись.
І кожна жилка, жилка зацвіте,
Як то було давно. Було колись...

Ах смутку мій! Не сам я зараз, ні,
Тебе розхлюпаю сьогодні. Вмить.
Ти чуєш: наді мною вдалині
Ізнову плин весняних днів шумить.

Листочків двоє... Сльози журавлів...
Один летить, а другий... Ти мовчиш?
Я їх тобі у коси не заплів,
Ти наді мною вже. Бо ти — летиш...

1965

Завтра стріну тебе — відречуся назавше.
Завтра стріну тебе — піду прямо, не вбік.
Завтра стріну тебе — ні про що не сказавши,
Відійду. Йі повернуся. На день чи навік?

1948

* * *

«Кінець кінцем,— говориш ти,— не буду я з тобою.
Дороги різні в нас, і доля наша неясна».
В ту ж саму мить ти дивишся з палючою журбою,
Хвилинами — весела, годинами — смутна.

«Поїду. Полечу. Набриднемо собі ми скоро.
Кому і нащо буду я? Блукатимеш один.
Забудеш, знаю я, забудеш цю знайомства пору,
І я нестиму в грудях брили, брили холоднї».

Нехай і так! Можливо, правда це гірка і щира,
Ми розпрощаємося знов у нашу ранню рань.
Але ж яка тепер обох єднає сила, віра,
Ніяк не дозволяє нам розстатись без вагань?

1948

ДИВО

А двоє бігли під дощем,
По місту бігли.
І він розмахував плащем,
До моря встигли.

Здіймалась хвиля з далини
Іскристим тканням,

Тож і кличу: «Прийди! Щоб не снилося тільки стрічання». Тож благаю: «Прийди на ясні береги». Очманію, замру, задихнуся з твого кохання, Розів'юся, наче брость, од кипіння снаги.

1967

* * *

Дивно те, що крізь дні й далину спогадання
Світлий сад, світлий шлях — на долонях твоїх.
Та блакитна альтанка впливла у світання
І розсипала сміх на долонях твоїх.

Пощербилось проміння на стеблах росинок,
Але сонце усе — на долонях твоїх.
Лиш кровинки прощання на вістрі тичинок —
На руках моїх.

А не долонях твоїх.

1968

* * *

Жіноче серце — заметіль квітнева,
Роса на котиках вербових,
Коли ще сонцем снять і снять дерева
В зимових блисках пурпурових.

Жіноче серце — зустріч гомінлива,
І тиша, що веде світання,
І та струна незбагнена, тремтлива,
Яка повік не зна згасання.

Жіноче серце — пахощі медвяні,
Тому й земля налита трунком.
Даруйте нам свої серця, кохані,
І пісню, скроплену цілунком...

1964

ВИПАДОК У ЛЬВОВІ

О, як ішла вона по Львову,
За нею — сонце. Як ішла!
У хлопців тамувало мову,
В очах туманилась імла.

Й повітря хтось ковтав жадливо,
І хтось, багрянний, пломенів.
І хтось до неї ж: «Ох, так диво!
З яких з'явилися ви снів?»

І хтось зайшовсь зненацька свистом.
Затих. І знов затупотів.
Лиш я до неї падолистом
Із давніх років залетів.

Встеляв дорогу волошкову,
Щоб тільки дівчина ішла
По настороженому Львову,
І відступала пліток мла.

Я на засмаглі ніжні плечі
Дививсь у заздрісній журбі.
Оці ж то плечі, вже до речі,
Спокою не дали юрбі.

Літ вісімнадцять. Більше, може,
Дівочій світлості було.
Усе у ній, як ранок, гоже:
І стан, і очі, і чоло.

Звучала зустріччю хвилина:
Звідкіль вона така, звідкіль?
Пружна, і трепетна, й промінна,
Як пелюсткова заметіль.

Вона ішла крізь хлопців прямо.
І рій притих. Не тупотів.
А з рук Міцкевича Адама
Над нею янгол пролетів...

14/IX 1961, Львів

* * *

Пливемо по весняній алеї з тобою,
А на парк осипаються перші зірки...
Що зустрінусь, не знав я, не знав я, з такою,
Що й від потиску рук застрибають скалки.

Ти кружляєш і плинеш між тишею ночі
І між розплеском ранку, аж терпне усе.
І смієшся бентежно: «Люби, якщо хочеш,
А то сивий світанок мене віднесе!»

Не прохай тільки слова на вічне кохання,
Не прохай, щоб дружиною стала тобі.
Напою тебе всім. Від терпкого сіяння
Забринять осокири оці голубі...»

І кружляє, літає, бентежна, шалена.
Осіпається небо на плинні стежки.
І схиляють стрункі осокори рамена,
Мов затримати хочуть цю мить на роки.

Пливемо по весняній алеї з тобою,
І в знадливій принаді німіють уста...
Так навіщо ти дихаєш силою злою,
Так навіщо ядуча оця гіркота?

«А хто любить мене безросудно і жарко,
Той не буде прохати моєї руки...»
На весняній алеї примерхлого парку
Каблучками збиває зелені зірки.

1965

* * *

Аж ось і я вже над Двіною,
Натомлений, пишу листи,
Бо так сумую за тобою,
Що й зрозуміть не зможеш ти.

А біла ніч, м'яка, врочиста,
Уже й серпанком обгорта,
Під ноги стежечка багриста
Заклично ллється неспроста.

Мій корабель відчалить скоро,
Пливти й плівти іще мені,—
Далекосвітній шлях крізь море
І крізь багрянцеві вогні —

Це ще в майбутньому... А нині,
У білу ніч, пишу листи,
Щоб знала ти на Україні,
Як треба зустріч берегти.

15/VII 1972, м. Архангельск

* * *

За якою порошею років і смутку,
За яким же оновленням неба і сяйва землі,
Я до тебе виходив і брів по тяжким первопутку,
Знають тільки сади, і мости, і прудкі кораблі.

Гей, шуми, вишумовуй, як листям, стрічанням.
Гей, стелися крізь далеч, а треба ж дійти.
Гей, пливи, відпливай — це ж назавжди, востанне?
І за все, що не снилось — прости!

Відспівало вже небо, відсіялись роки,
Так чому ж це пливуть і сади, і мости, й кораблі?
І не скаже ніхто, скільки ж плавають і доки
Крізь мої вітровіття, і сни, і жалі?

1966

ДАВНЕ ФОТО

Давне фото. І давні тумани.
Затамований смуток, мов давні, тяжкі журавлі.
Може, крикнуть:

«Кохана!»

Відгукнеться:

«Коханий!» —

Крізь розп'яття, крізь горе, крізь муки-жалі.

Віддаляються спогади. (Мов промайнуло століття).
Мовчазніють дороги. (Бо викричав кожен своє).
Лиш байдужість іржава. (Ніби щедре поліття).
Й забуття падолистом — туманами радощі п'є.

Зупинилося все. За картинками і за відбитками
Проривається крик. (Може, кличуть когось журавлі?)
Тільки він і вона вже назвалися свідками
І горять на розп'ятті минулого, мов на землі.

Давнє фото. Кохана чекає коханого.
Давнє фото. Як дивно, що фото оце збереглося.
А із шляху тяжких журавлів, із розп'яття багряного
Розлітаються сльози.

А може, це тільки здалось...

1966

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ДО ДРУКУ

Я поспішав до Спільки, мов на реактивнім,
Повинні ж-бо рукопис мій обговорити.
А дощ (у січні дощ в Одесі — це маруда!),
А дощ порозганяв поволі всіх гуляк.

Платани ті краплини знехотя тримали
На побурілих стовбурах-гілках.
І все.
Та більш нікого.
І нічого.

Я завертав на Пушкінську поспішно.
І раптом став.
Ні з місця.

Ні на крок.
Чи я іду,
Чи я живу —
Не знав я.

(Скажіть, як ще рукопис не впустив
І як не плеснули ті аркуші у море?)
Назустріч йшла під парасолькою вона.
Її ж ви знаєте, напевне?

Вона вам снилася не раз у снах життя:
Струнка, грайлива, з косами, звичайно.

І сяйво віч, і жар трояндовий — уста.
І те, що тільки вам вона судилась.
І те, що тільки вами марила завжди.
І ваше право це. І ваше щастя. Ваша.
Торкнутись пліч, і рук, і сяєва очей!

А я ні з місця. Очманілий!
А я забув, куди ішов.

Той берег був, де ми стрічались з нею.
Та мить була, коли зливались ми.
Той гук єства її святого чуєш?
«Воно для тебе.
Ти,
Лиш ти володар серця.
А серце — струм...»

Машини просигналили у спину.
Міліціонер за руку вже схопив мене.
Спинилися поодинокі стрічні. Як сновиди.
І почвалав до Спілки я
Благословення здобувати на майбутній том.

А жінка? Та, що стрілася?
Була чи ні? Не знаю...
Яка вона — ошатна, гарна, неповторна?
Ви мовчите, а як мені із нею бути?

Я чую клич її: «Спинися! Втечемо туди,
Де обговорювать не треба серце,
Де тільки серця струм — володар і закон!»

...Я Вам приніс із Спілки рекомендований
до друку том.

1964

* * *

Я доторкнуся ваших рук...
А там, за річкою — вогні...
На щем розлук, на біль розлук,
На поклик щирий навесні —
Я доторкнуся ваших рук.

Ні, не зрікаюсь знаних мук,
Хоч розставатися пора,
Аж пломенить зелений гук:
Стеблинка, брунька кожна гра.
Ні, не зрікаюсь знаних мук.

Я припаду до ваших рук...
А до повернення ж — роки.
І час летить крізь жар розпук,
Знайомі залиша стежки.
Я припаду до ваших рук.

Низенько кланяюсь за все.
Найбільш — за мудре майбуття,
Що юну зустріч принесе
В шторах нелегкого життя.
Низенько кланяюсь за все.

1974

* * *

На свіжу дорогу дзеркального блиску
Упало проміння веселого дня.
Під ясенем пишним коляску-колиску
Все котить матуся і не зупиня.

Коляска-колиска доріженьку знає:
Між гудом, між гуком, між гомоном — в путь,
І море ласкаво дитині співає,
І в парку для неї троянди цвітуть.

Яке ще у тебе на серці бажання?
Отак, щоб повсюди і завжди пливла
Коляска-колиска, мов пісня єднання,
І мати усміхнена поруч ішла.

1958

* * *

Життя дороги неозорі,
А поруч мене, рідна, ти,
А вдалину легкі, прозорі
Прослались райдужні мости.

«Ідем, ідем, моя єдина,
Життя стрічає радо нас!»
Пішли... Одна лише година —
І міст омріяний погас.

І я змарнів. І стало сором,
Що стільки обіцяв тобі.
Вже п'ятий рік пролине скоро,
А де ті далі голубі?

«Мій любий, твердою ногою
Ми дійдем разом до мети.
Я через те й пішла з тобою,
Що віриш в сонячні мости!»

1958

І СТОІТЬ ЛЕБІДКА...

Небо прихилити, обтрусити роси —
Все для тебе зможу,
Хоч життям протюпаю натщесерце, босий,
Борг на борг я множу.

За горою — пісня, а за морем — крила...
Відшуміли сизі...
Де колись ходила, де колись бродила,—
Всі дороги в кризі.

Прихилив я небо, обтрусив я роси,
Але йшли дівчата,—
Заплели ті роси у весільні коси,
Нам лишилась втрата.

За горою — пісня, а за морем — крила..
Відпливло світання.
І стоїть лебідка в кризі, посивіла,
Як твоє прощання.

1968

*ТИ НАРОДИЛАСЬ
У КЛЕНОВІМ...*

Ти народилась у Кленовім,
Оріль пливла крізь листопад.
Крізь береги м'які, багрові,
Ген до заобрійних свічад.

Полум'яніли ті озера.
Як сльози журних журавлів,
Що розпач свій, мов срібні пера,
Губили посеред полів.

Вони повернуться в Кленове
Ізнов з чужинної біди.
Із щирим полем синьобровим
Оріль ще вип'ють від жади.

І розпластаються до крові
На українній вже землі..
Ти народилася в Кленовім,
Як з туги терпли журавлі.

1968

* * *

Вечірній Київ до Дніпра
З вогнями йде летючими.
Комусь додому вже пора,
Мені ж блукати кручами.

Вогні, вогні, навкруг вогні,
Як повільно, розливаються.
В щасливий час вони мені
Самому посміхаються.

Вечірній Київ гомонить
І дивиться закохано.
Тут сум повік не буде жить,
Ота журба непрохана.

А хто це йде, немов у сні,
І на людей не дивиться?
Вогні, вогні, навкруг вогні,
Зі мною ж мила стрінеться!

Вечірній Київ — красень цвіт,
Каштанова метелиця,
Сіяеш ти на цілий світ,
Дорога ж в зорях стелиться.

Як хочу, щоб пройшли усі
По Києву, радіючи,
Щоб уклонилися красі,
В коханні молодіючи.

Не вам, не нам прийшла пора
Додому повертатися.
Так поспішайте до Дніпра
Із юністю стрічатися!

1951

*ВЕСЕЛА ЮНОСТЕ,
ДО ТЕБЕ*

Невже шляхи відгомоніли?
Вже край стола сидить жура
І заглядає в келих, клята,
Аби душа моя підтята
Відповіла їй: «Що ж... пора
Підняти келих обважнілий!»

Ні, розплескаю краплі смутку
І вимчу знову за поріг,
Туди, де промені духмяні
Туди, де сполохи багряні,
Де і заплакати не гріх
На тім летючім першопутку.

А хто в зажури у полоні,
Як грози б'ють в земне чоло,
Як вітер наповня вітрило,
Як знов жадання защеміло,
Як знову цвітом проросло
На дальній, дальній оболоні?

Іду до тебе, здивування,
До зачарованості йду
Крізь розмаїття і крізь щebet,
Весела юносте, до тебе,
Не на страждання і біду,
А на стосиле квітування.

1957

* * *

А небо тьохкає і тьохкає над нами,
І нас несе в незнану світлу далину.
І я твоїми п'ю тривожними устами
Свою омріяну, загублену весну.

А небо тьохкає. І все гучить і плине,
Як і тоді, у ті далекі юні дні:
Цнотливо-осяїне, вишневе та дитинне,
Бо наречена знов наречена мені.

А небо тьохкає, як тьохкає над нами!
Не треба слів, коли пізнав і я весну.
Живу огнистими, тривожними устами,
Святкую молодість омріяну й хмільну.

1970

*ЩО ЛЮБЛЮ ТЕБЕ,
ЗНАЄШ ТИ ДОБРЕ*

Що люблю тебе, знаєш ти добре,
Тільки чом ти відходиш, мов обрій?

Тільки чом ти спливаєш, мов хвиля,
Хоч, здається, що поруч ти, біля...

Побіжу — даленієш луною.
Упаду — ти стоїш наді мною.

Заніміть не даєш на хвилину,
Пломенисту несеш хуртовину.

Піднімаюсь, шепочу: «Як добре...»
Тільки знов ти відходиш, мов обрій...

1971

* * *

Волога стежка край села,
Де урвища іскристі.
Над степом місяць два весла
Підняв сріблісті.

І світ пливе у таїну,
А я до тебе — знову.
Ніяк, нізачо не збагну
Бентежну мову.

Про що? Навіщо? В чому суть?
У зустрічі? В прощанні?
А весла в хмарищах гребуть
І гаснуть на світанні.

1975

* * *

Ніби ждала і не ждала
Ніби іншого знайшла,
Все забула й не зітхала,
Самотою не ішла.

Судять ближні, судять дальні,
Можуть будь-кого звести
Чорні наклепи звичайні!
Ми ж незмінні: я і ти.

А що сумно, навіть лячно,
Рік одна ж брехня пливла!
Крок чи слово необачне —
Ї нас би правда розвела.

1947

В ПЕРЕДЧУТТІ ЗУСТРІЧІ

На зеленій долоні чорноморського степу
Білосніжний літак і гуде, і клекоче без впину.
Я тобі подарую на світлу потребу,
Подарую цей лайнер, як ждану, блакитну хвилину.

За хвилину одну, незбагненну хвилину — й планета
Розпахне свою душу тривожно — у блисках і громіт
Але ти заніміло мовчиш. Мов крицеві тенета
Загратували тебе на оцім аеродромі.

Але ти — мов сліпе, мов глухе, мов боління-сновида,
Ніби рана вогненна, безжальна, смертельна задуха.
Не бентежить тебе далечінь голуба небовида,
І катрану, й ромашок сонячна ця завірюха.

Хуртовина гучна голосів, щебетання навала
І стрічання грімке — аж двигоче, клекоче безмежжя!
Це ж до кого, до кого у всесвіт краса загукала
І задихало спрагло в чеканні усе узбережжя?

На зеленій долоні чорноморського степу
Білосніжний літак і гуде, і клекоче без впину.
І стоїть моє серце на шляху соколиного лету
І вдихає, вдихає цю силу полинну!

1976

* * *

Говорила тополя
Явору наостання:
«Журна моя доля,
Сохну без кохання».

А явір мовчав. Яворисько!
Занімів од муки.
Явориха ж так неблизько!
Побрела за луки.

1972

* * *

Давай повернемось туди,
Де у долоні ловлять зорі.
Край наддністрянської води
Стоять дівчата винозорі.

О, скільки в кожній зірці
У бистрій хвилі сипле кожна.
Ходімо, швидше, швидше крок,
Поки дівчат застати можна.

1972

* * *

Кохана! Постій! Зупинися!
Земля ж — у бузку молодім.
І травень несе крізь узлісся
Зеленого сполоху грім.

Всесиле, всеквітне, всеяре
Струмить повз високе село.
І птаство, веселе, стопаре,
До сонця підносить крило.

А може, з тобою судилось —
У вир, у цей гам, у кипінь?
І все — наяву, що наснилось,
І все — як безмежна глибінь?

І травень несе крізь узлісся
Зеленого сполоху грім.
Кохана! Постій, зупинися!
На берег єднання ходім!

1975

* * *

Витумкує бубон з гіркого похмілля,
Витумкує бубон крізь ночі та дні.
Для когось весілля, комусь новосілля,
Витумкує бубон на горі мені.

Я навіч побачив завітчану хату.
(Наввимашки плив у юрбі земляків!)
І чарку я випив (тяжку і прокляту!),
Ї закоханим зичив медових років.

А бубону що? До розваги охочий,
Витумкує бубон щомиті жаркіш.
Невже він, гуляка, лихого навроче!
Скоріше з подвір'я, з весілля скоріш!

З роками забулось гірке розставання,
Лиш юності стежка промінить здаля,
Лиш бубон витумкує з ночі й до рання,
І в танці ще й досі кружляє земля!

1975

* * *

Літо. Зелено. Горіхи.
Тужавіють на виду.
Підійду до тебе тихо,
Дуже тихо підійду.

Обів'ю тебе в мовчанні
Й більше рук не розведу.
В надвечір'ї, на світанні
Молодітиму в саду.

Золоті зірву горіхи —
Для ялинки збережи!
Ради ласки, ради втіхи,
Лиш нікому не кажи.

Обів'ю. І зацілюю.
Просто. Так. Як в давнину
Непокірну. Молодую.
Ту, що ждала всю весну.

Осінь. Хмариться. Горіхи
Вітер трусить на ходу...
Я ж до тебе тихо-тихо,
Дуже тихо підійду.

1977

* * *

Не чути вигуків гульні.
Всі вулиці в ту мить мовчали.
Ані душі. Живі хатки ясні
Над річкою вже засинали.

В загір'ї лунко тьохнуло пташа,
За ним озвалася діброва.
Благоговінням повнилась душа
В чеканні трепетного слова.

Струмїла тепла тиша у двори,
І від глибинного звучання
На стежку вийшли явори
Й когось стрічали до світання.

1975

ЗВЕРНЕННЯ ДО ДРУЖИНИ

Сьогодні знову, як і вчора, й позавчора,
Як рік, як два, як безліч літ,
Дивлюсь, німуючи, на тебе, винозора,—
Зима ж несе нам сивий цвіт.

Сьогодні я освідчуюсь і присягаю:
«Готов у голубий політ!»
А з червінькового і дзвінкового гаю
Зима ж несе нам сивий цвіт.

Сьогодні підемо ізнову берегами,
Що виряджали нас у світ,
І жар вітрів твоїми утолю вустами,—
Зима ж несе нам сивий цвіт!

1977

* * *

Як ітиму вранці в місто —
Як трудитимусь вночісто —
Ти цілуй мене.
Ти цілуй мене.

Як схилюся у знемозі —
Ти цілуй мене.
Як впаду я на дорозі —
Ти цілуй мене.

Як зотлію, спопелію —
Ти цілуй мене.
Відродитись знов зумію —
Ти цілуй мене!

1977

* * *

Не кури, не дими... Бо вже осінь...
І нанизує гурт журавлиний дороги смутні.
За село Маяки, береги світлоросі
Відлітають мої неціловані дні.

Не кури, не дими... Рвуть вітриська
Не поживклі сльозини німих яворів...
Хоч і сонце у хмарах заблиска,—
То мій жар, що горів, пламенів. Не згорів.

Не кури, не дими... Може, змерхле вогнище
Розпанахає знову цей жур самоти.

І струмлять явори в журавлине те грище,
Мов кричать: «Не кури!
А за сльози — прости!»

1964

ОПОВІДЬ ПРО КОНЕЙ

Хоч ті коні пурпурові
М'яко били копитами,
Все ж дівчата тонкоброві
Зажурились над житами.

Потолочене поле... Вогневіють зерна...
А хто тії коні до осель поверне?
Сизий степ, та луна,
Та щербата долина.

В серці озивається,
Що пашить та крається...

А прохала мати: «Бережися, доню!»
А сварився батько: «То — орда скажена!»
Відказала щиро: «Серцю забороню?
Чи його немає, дорогі, у мене?
Наділили болем, радістю-утіхою.
Не одна я, батеньку, отака на світі.
Знудьгувались всі ми під своєю стріхою —
Пещені, доглянуті, ласкою умиті.
Прощавайте, любі!»

Заіржали коні —

Це зове дорога перша, не остання!
Вороні басують, мчать і мчать до доні.
Пурпурові коні плеснули світанням...

29/1 1970

*НЕВЖЕ НА СВІТІ ВСЕ
ЛИШЕ ПОВТОРЕННЯ*

Невже на світі все лише повторення:
Зима — весна, мороз — тепло.
І рух, і лет, і будь-яке прискорення,—
Того пізнання, що було?
У космос плеснуло крило...
Безмежжя має виміру означення,
Як цятка, поле, як стебло,
Терпке й жарке, як зустріч, як побачення.
А що як ти лиш одсвіт, лиш озвучення
Минулого — і це мені
Таке судилося нове заручення,
Світила згаслого вогні?
А шлях — в польоті, вдалині...
Обабіч нього кетяги акації
І подорожники курні...
Іти? А, може, йти немає рації?

Діждуся рук твоїх, твого озорення,
Твого забутого тепла,
Діждусь всесвітнього ж таки повторення,
Де сонце — дощ, де блиск — імла?
І знов невтома облягла:
Безмежжя має виміру означення,
Але ж і вічний рух крила
Несе із безконечністю побачення?!

1969

* * *

Святкую молодість... Святкую
На схилі віку і років.
Іду і цілий всесвіт чую:
Від полюса до Маяків.

І тільки ти, лукавий часе,
Спідлоба дивишся на все.
Не в ожеледиці ще траса,
Яка й у безвість віднесе.

Нехай твій вирок погуляє
В заобрійній глухій імлі!
Мене ще спрага й плід чекає
На закосиченій землі.

Іще умиюся росою
В стрілчастих травах навесні.
І серед лету горобом
Іще ми викрешем пісні.

Святкую молодість... Святкую
На схилі віку і років.
Творю. І цілий всесвіт чую:
Від полюса до Маяків.

1977

* * *

Яка ж ти гарна! Гарна! Яка ж ти мила!
Так, маю право тепер сказати це.
Хоч облітав півсвіту, втомились крила,—
Цілую руки... Цілую знов — лице...

Яка ж ти юна! Яка ж ти світла!
Так, скільки ласки — і все струмить, моє.
І навіть знову зоря стрічань завітла
Над тим туманом, що наша осінь в'є.

Яка ж ти дивна! Дивна! Яка ж ти вічна!
Так, на коліна стану, любове, я!
І владарює звично влада вже незвична,
І владарює влада лиш, красо, твоя!

ВОЛОДИМИР ГЕТЬМАН

Біографічна довідка

Володимир Петрович Гетьман народився 10 червня 1921 року в селі Маяки, Біляївського району, Одеської області. Воював на фронті, потрапив у полон, перебував у багатьох таборах для військовополонених, звідки двічі тікав. Після визволення продовжував службу в Радянській Армії, згодом працював на будівництві. В 1951 році закінчив Одеський державний університет. Учителював. З 1954-го по 1968 рік працював у видавництві. Нині — на творчій роботі.

Почав друкуватися з 1939 року.

Вийшли у світ збірки поезій: «Рибальське щастя» (1950), «Зустріч» (1955), «За дротом» (1958), «Ранкові зорі» (1960), «Подорож до обр'ю» (1963), «Іскри з-під молота» (1964), «Побачення з квітнем» (1965), «Жар-птиця» (1966), «Вогник» (1967), «Білі крила вітрил» (1969), «Ластівка» (1971), «Квітнева заметіль» (1972), «Не залишай мене, любове» (1973), «Святкую молодість» (1977).

З М І С Т

ОТЧА ВЕСЕЛКА

ВЕСЛА

Дай мені весла...	6
«Щось мені ти в тривозі сказало...»	7
«Березень віє весною...»	8
«Березнева прозора струмить далина»	8
Перший вихід	9
«З Дністра тумани і тумани...»	10
То де ж ті хлопці?	10
Лелька	11
Повернення дядька Петра	12
«Світанок м'яко ліг на карі руки яблунь...»	13
Оксані	13
«Курінь. Піски. Вечірня тиша»	15
Рідна, пам'ятаеш...	15
«Ну що ж, залишу море я тобі»	16
Ішла зоря на тихі води	17
«Я присягну єдиній істині...»	18
Другу-рибалці	18
Літній ескіз	20
Вогник	21
Краплина	21
«Море грає! Пливу я у море...»	22
«Зійду я на кручі, а хвилі дністрові...»	23
«Чому горить вода вночі...»	23
Нам доріжка до моря лягла...	24
«І стрічатися тільки над морем...»	25
«Ось, беріть ви рибку, коли ваша ласка!»	25
«Забурунило, загуділо...»	26
На Дунаї	26
Рибальське	27
Чорному морю	28
Курінь	29
Білі крила вітрил	30
Хлопчик	30
Щастя	31

До моря 32
«Звичайно, добре, що у мене ти...» 32
«Червоні гнуться верболози...» 33

КАЖУТЬ, ДИВО ВРОДИЛОСЬ

«Гляну, а сонце на травах, на кленах...» 34
І я, і дощ... 34
«Ось упали дзвіночки і розсипалися...» 35
Кажуть, диво вродилось... 36
«Я увійшов у сяйво...» 36
Свіжак 37
Туман 38
Цвітіння 39
Нарешті в місті тихо. Сніг 39
«По місту йшли стоокі кораблі...» 40
«Як незбагнено плине сніг...» 41
«Ну що для мене ті Азорські острови...» 42
«І мокрий сніг, і вітер лютий...» 43
«Як чудово тут, друже, бродити...» 43
Печаль хлюпнули журавлі 44
«Не треба крил, що в німоті сивіють...» 45
«Дороги, дороги, дороги...» 45
«Дивно — правда? А я за снігами сумую...» 45
Сніжинки 46
Із «Щоденника зустрічі» 47
А сини відлітають... 48
«Людославний народе, з твого боріння...» 49
«Людина в космос вийшла з корабля...» 50
«Рвемося в простори, все далі і далі...» 50
Монолог Землі 51
«Звихрено голки червоні...» 51
Одесо... 52

ДОРОГА ДО ДНІСТРА

Наповесні 54
«На гору ти зійдеш і славу пізнаєш...» 54
«Багато зустрічав, багато бачив див...» 55
«Татарбунари, Татарбунари...» 55
«Все у світі чарує, все у світі бентежить...» 56
«Життя смачний, веселий дух...» 56
«Терпко пахне цей вітер дністровського краю...» 57
«Везіння бога тлустого я не хапав за бороду...» 57

Два соняхи стояли промоклі	58
З дитинства	59
«Напували тишу білі яблуні...»	59
«За ранком тим ішла дорога...»	60
«За лужком квітчастим	60
Серпневої днини	61
«Ой горить, горить пшениця!»	61
«А колос п'є, водицю п'є...»	62
«Що звучало, лилося і падало в світ...»	62
«Скресали хмари кризь яруги...»	63
«Дихає степ натомлено, як хлібороб»	64
«На станцію Дністер причахкав поїзд знову...»	64
Дорога до Дністра	65
Здравниця на честь молодого діда Якова	66
«Сад!»	67
Дощик	67
«Остання мить розтанула в терпкій тривозі...»	68
«Де-не-де наливаються тіні зелені...»	69
«Вже вечоріє... Так, вже вечоріє...»	69
Червень	69
На базарі	70
«Поле мое, поле широче...»	71
«Старанно учень яблуньки садив...»	71
Хліб пече господиня...	72
«За тебе радий, що вернувся ти...»	72
«І знову ляпа прянощі медвяні лле...»	73
«Художник-учень як тебе малює...»	73
«Як затихнуть зелені дощі...»	74
«Бузкові села на Україні...»	74
«Наліті сонцем яблука зриваю...»	75
«Об сиву черепицю вдарився горіх-лузан...»	75
«За рясними тривогами гаю...»	75
«Учора осінь вбігла у Париж...»	76
Бенкетує вересень	77
«Тиха і тепла, як мамина ласка...»	78

СТОЯЛО ЄДНОСТІ ЗНАМЕННЯ

В долині	79
І хто збагне цю мить походу	79
Гроза над Дністром	80
А я віду...	81
Звуки	82
Благамня	83

Горішина	84
«Розчахнуто хмари. Весь обрій розколото...»	85
Спливає день...	85
І вся вічність — початок надій	86
«Жовтий лист, вітру свист...»	87
«Тож ти сійся, вишневе мое сподівання...»	88
Стояло єдності знамення	88
Передсвітанкове	89
Признання	89
«У червні родився...»	90
Я, спраглий, припаду до теплої стежини	91
«Пороша сіється зірчаста...»	91
Дунайська мініатюра	92
Жадоба	92
Вернусь до тебе знов без каяття	93
«На ниву зважнілу край неба наліг...»	94
Бувальщина віку НТР	95
«А ти не омینی рясного дня...»	96
«Ні, це не горе, як болить людська душа...»	97
«Вечірній промінь залиша...»	97
«Загубим спокій, як натрапимо на цвіль»	98
«Вона була, навала пелюсткава...»	98
На Білому озері	99
«Клекотали громи, клекотали громи...»	100
«Завеслували ранки по землі...»	101
«Летіла хвиля на латаття...»	101
«Зелені гори, води пінні...»	102
«Захищайте природу!»	102
«Що кожному в світі треба?»	103
«Задощило. Розмоккло. Краплини холодні»	104
«Стоять осінні світлі дні»	104
«Я вам подарую і сонце, і племінь...»	105
Любові	106
Невже ви не бачили...	106
«Ніби коней погонич, все міняємо електровози...»	107
«Поклич мене на сині хвилі...»	107
За вересневими дощами	108
«Тче зима килими, а для кого, питаю...»	109
Зимове	109
«Я не знаю, чом це і для кого раптом...»	110
Їде, їде полем	110
«День пірна, ніби сніг, у нічну глибину»	111
І кожен промінь в неозорі	112
Над озерцем	112
Перед оновленням	113

НА СТРУНАХ БРАТЕРСТВА

ХАЙ СЛОВО МОВЛЕНО ІНАКШЕ

- Наш вік 116
«Цвіті і стелися габою...» 116
Коли вертався Собінов додому... 117
Пороша 118
Вологодська мережка 119
«Ані харчів. Ані води. Ступає...» 121
«Як свідчить старший лейтенант товариш Клабуков...» 121
«До Алазанської долини...» 122
Розмова з Шалвою Цвіжбою 123
Слово братів 124
«А виходить, країна твоя від Дніпра недалечко...» 128
Краса твоїх палких жінок, Узбекистане... 129
Живуть дівчата в Самарканді 130
За широким столом... 131
Розмова з другом-поетом 132
Присвята Анні Ковусову 133
«Сліпуча до хрускоту спеко...» 133
«Душа моя красою проїнялася...» 134
«Бачив: купалося небо в блакитному колосі...» 135
Жакси! 135
«О жовтий, клятий Мангишлак!» 136
Слово на руїнах колишньої Новопетрівської фортеці 138
Мангишлак 139
Напис на вазі в музеї міста Гур'єва 140
Полечу я в Казахію знову... 141
Казахські мотиви 143
«Я такий, як і всі, тільки я від землі...» 144
«В терпкім, солодкім пожаданні...» 144
«Малюйте променем життя» 145
«Що у серці твоєму — жага чи снага...» 146

НАША ДУМА, НАША ПІСНЯ

- «Помолоділий, захмелілий...» 147
Веселка 148
Коханівка 149
Пророк Хома 150
Перед монументом Кобзаря в Одесі 154
«Слов'янської пісні окраса...» 154

Присвята Добролюбову	155	
Присвята Борису Грінченкові	156	
Соломія Крушельницька в Сант-Яго	157	
«Матері ви мої, матері України...»	158	
Спішіть ви до театру...	159	
Народний самодіяльний театр	160	
Присвята Аркадієві Гайдару	161	
Художникові	162	
Максим Кудлай — художник-самоук	163	
І вже шикуетесь до бою...	164	
«Шляхи для відкриття торуєм знову»	165	
«І крізь вічність ввірвуся, мов іскра зелена...»	165	
«Ми творим пісню»	166	
«Я обійду тебе ізнову...»	166	

ЛУНА

На чужині	168	
«Заховалося сонце. Туркєня на скелі...»	169	
Біляївко...	169	
Бабусина хата	170	
Хто вона...	171	
Кінь говорив...	172	
В день народження	173	
М'якої осені сплять яблука під небом .	174	
Вічне	175	
Дощі минули...	176	
Розмова з коханою	176	
«Замітають роки сподівання примарні...»	177	
Відповідь нєлюбу	178	
«Благословляю ластівку, й калину...»	179	
Алея	179	

ЗА ДРОТОМ

ЖОРСТОКІ ДНІ І НОЧІ КАТУВАННЯ

«Сниться щоночі: тікаю з полону...»	182	
Убитому товаришеві	182	
Яблуні, яблуні сняться так часто	183	
«За дротом, за дротом нічого не видно...»	183	

Землячці-невільниці	184	
«Друже щирий, все ж поглянем...»	185	
Руставелі у вигнанні	186	
Нічна поезія	187	
«Передбачав: сьогодні, як і вчора...»	187	
Пісня про земляка	188	
Присвята мамі	189	
На волі	189	
«Отак, здивовані, завмерши...»	190	
«Жорстокі дні і ночі катування!»	191	
«Щасливий, хто п'є без вагання...»	191	
Визволення	192	
Піднявся і я з могили до життя...	192	
«Ось, поглянь, найдорожча і найрідніша»	193	
«Б'ється голуб-чужинець в утомі...»	193	
Хто грає на скрипці у таборі смерті?	194	
Відповідь	195	
Невідомі. З моєї молодості	197	
Де ти, мій друже, Андрію?	199	
«На грудях зірку випікали...»	201	
Дядько	202	
Нашадкам	204	
Крізь дріт	205	
«Вільному, вічному морю кайданів ніхто не скує...»	206	

СЕСТРИ. ПОЕМА 207

ЖАР-ПТИЦЯ

ОСВІДЧЕННЯ ЛЮБОВІ

Вечірній сніг	256	
Чекаю квітня...	257	
«І подарую людям доброту...»	258	
«Тобі не снилося легке жигтя...»	258	
«Мене стрічають знов дощі прозорі»	259	
Роздум	259	
Про жар-птицю	261	
«Ну що тобі до мрій моїх і справ...»	262	
«Як на те, задрімало свавілля вітрів»	263	
Порада	263	
Оновлення	264	
«Ні перлин не потрібно, ні золота...»	265	

Ти не вдавайся в розпач...	265
Ділюся скарбами душі	266
Навчися слухати й себе	267
«Наповнений віком, живу і радію...»	268
«Стомився, чоловіче? Що ж, і це буває...»	268
«У світанковий сон постукав дощ...»	269
«І прилітає сива-сива птаха...»	269
Освідчення любові	270
Птиця	271
Сійся, сніг...	272
Юрливому	272
«Я кликав тугу — не прийшла...»	273
Ми прибігали на перон	274
Бринить Руданського струна	276
Любителеві метушні	276
На власне 50-річчя	277
До самотності ж — ступити крок	278
«Були поразки, тільки не знесилля...»	279
«І вже забув, як творяться дива»	279
«О, як нам трепетно живеться...»	280
Роздум уночі	280
«Лиш потиск рук. Серцебратання»	281

НЕ ЗАГУБІТЬ КРАСИ ДОБРА

«Вже вечоріє. Сірі пасма хуртовини...»	282
«О ця важка, ця сіра їдь...»	282
«За туманом не видно нічого...»	283
«Пізнати як вже пізнане людьми...»	283
«І розпачу не знав тоді, коли...»	284
«О дивні іскри дивної, як сон, природи...»	285
«Серед смаглявих городян простоволосих...»	285
«Здається, час навкруг завмер...»	286
«Твоїй злобі немає меж і впину»	286
«Зелений пломінь, кетягів потоп...»	287
«З якого року ми стаєм самі собою...»	287
«Межа де підлості мужчини?»	288
«Говорила мені моя мати...»	289
У дні стрічання й розставання	289
«В кабінетах змерхлих, музо невесела...»	290
А я несу з тобою...	290
«Вчись плавати не там, де мілко...»	291
На спогад	291
«Дивні в світі слова, я їх чую уперше сьогодні...»	292

«Чого шукаю я в путі...»	292
Байкал	293
«Поезія — це справа молодих!»	294
Сивий Пегас	294
«Коли над нами ювілей...»	295
«Спливала віра у буденній каламуті...»	295
Зведи мене з веселими	296
«Колись Васильченко писав...»	297
Сьогодні День поезії	297

СВЯТКУЮ МОЛОДІСТЬ

«Ні, я не заздрю багатству і славі...»	300
«Над містом вечір лине...»	300
«Мости піднімав над рікою...»	301
«Імення дивне — Евеліна...»	301
Квітнева заметіль	302
«Знаєте, туга буває на світі...»	303
«Цвіте акація, а щебет ластів'яний...»	303
«Читають вірші про кохання...»	304
Мар'яна	305
Безпарна	306
Чекання	307
«Яка вода у морі на світанні...»	307
«Де журба дівоча бродить по стежині...»	308
«Ти крикнеш, ти грюкнеш дверима...»	308
Йде весілля чиєсь по стежині летючій	309
«Що воно юність — бентежна хвилина?»	310
Весілля	310
«Лебединий сніг, лебединий сніг...»	311
«Чи буває на світі таке...»	312
Всьому ж вінець вона	312
«Я від терпкого болю розквітаю...»	314
«Відшуміли сполоскані сполохи...»	314
«За печаллю твоєю печеляться руки мої...»	315
«А так шуміли верби над рікою...»	316
«Я не любив і не люблю блукати...»	316
«Такий стоїть туман...»	317
«А що, як ця оскома самоти...»	317
Ну що в тобі	318
Не треба слів	319
Телеграма	320
Сумую за вами...	320

Сонячні рядки	321
«Тихими крилами сплескує птиця...»	322
«Ні, не сховаєш свого боління у склені...»	323
«Віщує на вітер... Колючі удари...»	323
«Ти приходиш у сни...»	324
«Що з тобою, коханий...»	325
Ти для мене така	325
Рядки про старий вітряк	326
«Запевняти не стану, що зараз тебе не кохаю...»	326
Студентське	327
«Було тихо, було ясно...»	328
«А степ розмовляє в годину глибоку нічну...»	329
«Звичайно, я тебе ізнову проведу...»	330
«О, не бентеж мого спокою...»	330
«Ти вся осіння, вся осіння...»	331
Але все-таки ти з високості хлопни	332
Настрій	332
«А ваше волосся лилося. Волосся...»	333
«Листочків двоє зжовклих на столі...»	334
«Може, ти упадеш на дорогу розмитим світанням...»	335
«Завтра стріну тебе і скажу: «Будь здорова!»	335
«Кінець кінцем,— говориш ти,— не буду я з тобою»	336
Диво	336
«Обпечи мене плеском далекої хвилі стрічання...»	337
«Дивно те, що крізь дні й далину спогадання...»	338
«Жіноче серце — заметіль квітнева...»	338
Випадок у Львові	339
«Пливемо по весняній алеї з тобою...»	340
«Аж ось і я вже над Двінотою...»	341
«За якою порошею років і смутку...»	342
Давне фото	342
Рекомендований до друку	343
«Я доторкнуся ваших рук...»	345
«На свіжу дорогу дзеркального блиску...»	346
«Життя дороги неозорі...»	346
І стоїть лебідка...	347
Ти народилась у Кленовім...	348
Вечірній Київ до Дніпра	349
Весела юності, до тебе	350
«А небо тьохкає і тьохкає над нами...»	351
Що люблю тебе, знаєш ти добре	351
«Волога стежка край села...»	352
«Ніби ждала і не ждала...»	352
В передчутті зустрічі	353
«Говорила тополя...»	353

«Давай повернемось туди...»	354
«Кохана! Постій! Зупинися!»	354
«Витумкує бубон з гіркого похмілля...»	355
«Літо. Зелено. Горіхи»	356
«Не чути вигуків гульні»	356
Звернення до дружини	357
«Як ітиму вранці в місто...»	358
«Не кури, не дими... Бо вже осінь...»	358
Оповідь про коней	359
Невже на світі все лише повторення	360
«Святкую молодість... Святкую...»	361
«Яка ж ти гарна! Гарна! Яка ж ти мила!»	361
Володимир Гетьман. Біографічна довідка	363

Владимир Петрович Гетьман

РАЗГОВОР С ЛЮБИМОЙ

СТИХОТВОРЕНИЯ

Издательство
художественной литературы
«Дніпро»

(На украинском языке)

Редактор *Г. І. Тарак*
Художник *М. І. Стратілат*
Художній редактор *С. П. Савицький*
Технічний редактор *Л. І. Ільченко*
Коректори *Л. Г. Лященко,*
В. В. Бондаренко

ІБ № 1346.

Здано до складання 04.03.81.
Підписано до друку 21.09.81.
БФ 19171.
Формат 70×108^{1/32}.
Папір друкарський № 1.
Гарнітура літературна.
Друк високий.
Ум. друк. арк. 16,45.
Ум. фарб.-відб. 16,45.
Обл.-вид. арк. 11,936.
Тираж 13 700.
Зам. № 236. Ціна 1 крб. 40 к.

Видавництво
художньої літератури
«Дніпро».
252601, Київ-МСП,
вул. Володимирська, 42.

Надруковано з матриць Головного підприємства
республіканського виробничого об'єднання
«Поліграфкнига»,
в обласній книжковій друкарні,
320090, м. Дніпропетровськ,
вул. Горького, 20.

Гетьман В. П.

Г44 Розмова з коханою: Поезії.— К. : Дніпро, 1981.—
374 с.

До книги українського радянського поета увійшли кращі поезії з його попередніх видань.

Ліричний герой поезій пізнав не лише сонячні, радісні дні, а й захмарені, трагічні. Але в дні тяжких випробувань він не занепав духом, не втратив віри в перемогу над фашистськими поневолувачами. Нині він працює в ім'я торжества миру на землі, палко любить життя, рідну Батьківщину.

70403—113
М205(04)—81 113.81 4702590200

У2

1 крб. 40к.

RO. J. O. R. U. I. J. M. U. I. I.
T. O. M. B. M. B. M. I.